

HASAN
ÂLİ
YÜCEL

KLASİKLER
DİZİSİ

CCXVI

WILLIAM
SHAKESPEARE

WILLIAM
SHAKESPEARE

TROILUS VE
CRESSIDA

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİRENLER:
SABAHATTİN EYÜBOĞLU - MİNA URGAN

TROILUS VE CRESSIDA

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Genel Yayın: 2951

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketi ni sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

**WILLIAM SHAKESPEARE
TROIUS VE CRESSIDA**

**ÖZGÜN ADI
TROIUS AND CRESSIDA**

**ÇEVİRENLER
SABAHATTİN EYÜBOĞLU - MİNA IRGAT (URGAN)**

**© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2010
Sertifika No: 11213**

**EDİTÖR
HANDE KOÇAK**

**GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM**

**DÜZELTİ
ASLIHAN AĞAOĞLU**

**GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI**

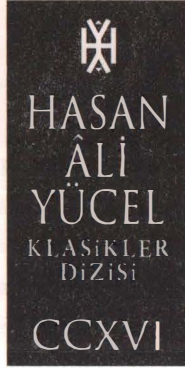
1. BASIM, ŞUBAT 2014, İSTANBUL

**ISBN 978-605-332-065-4 (CİLTİ)
ISBN 978-605-332-064-7 (KARTON KAPAKLI)**

**BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931**

**Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.**

**TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr**

WILLIAM SHAKESPEARE

TROILUS VE CRESSIDA

ÇEVİRENLER:
SABAHATTİN EYÜBOĞLU - MÎNA İRGAT (URGAN)

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Troilus ile Cressida

1609 senesinde ilk kez yayımlanan *Troilus ile Cressida*'nın, bu tarihten çok daha evvel, 1602 sıralarında yazıldığı ve sahneye konulduğu tahmin edilir. Bununla beraber, piyesin tam olarak hangi tarihte yazıldığı hususunda, münekkitler [eleştirmenler] aynı fikirde değildirler. Kimine göre, Shakespeare 1599'a doğru bu eser üzerinde çalışmaya başlamış, 1602'de piyesi tamamlamış ve 1606 ile 1609 arasında bazı kısımlarını yeniden gözden geçirmiş, değiştirmiştir. Kimine göre ise bütün piyes, basılmadan hemen önce, yani 1608-1609'da yazılmıştır. Fleay'nin 1874'te ileri sürdüğü nazariyeye [teoriye] göre de, bu piyeste iç içe geçmiş üç ayrı konu vardır ve bunların her biri ayrı ayrı tarihlerde yazılmıştır. Troilos [Troilus] ile Kressida'nın [Cressida] aşk hikâyesi takriben 1594'te, Hektor'un [Hector] meydan okuyuşu ve Akhilleus tarafından öldürülmesi 1602'de, Odysseus'un [Ulysses] Akhilleus'u [Achilles] savaştırmak için ona rakip olarak Aias'ı [Ajax] meydana çıkarması da 1607'de. Raleigh ise, Shakespeare'in bu piyesteki aşk hikâyesini önce yazdığını ve siyasi kısmı, yani Troya harbi kısmını, daha sonraları hazırladığını ileri sürer. Öyle de olsa, *Troilus ile Cressida*'nın bir bütün olarak – üslupta, nazımda ve zaman zaman kafiyelerin kullanışındaki bazı acemiliklere rağmen– Shakespeare'in ilk devrinin değil, olgunluk devrinin bir eseri olduğu şüphe götürmez.

Troilos ile Kressida'nın hikâyesi, Klasik Yunan ve Latin edebiyatında bulunmamasına rağmen, Ortaçağ ve Rönesans'ın en meşhur aşk masallarından biridir. Shakespeare'den

evvel, aynı konuyu Benoit de Sainte Maure, Boccacio ve Chaucer gibi büyük yazarlar da ele almışlardı. Chaucer, doğrudan doğruya Boccacio'nun *Filostrato*'sundan ilham alarak, İngiliz edebiyatının ilk psikolojik romanı sayılan *Troilus and Cryseyde*'yi yazmıştı. Shakespeare ise piyesinde birden çok kaynak kullanmıştır. Aşk hikâyesi bakımından Chaucer'e borçlu olmakla beraber, Troya savaşına dair kısımlar için başka kaynaklardan, bilhassa Caxton'un *Recu-vell of the Historves of Trove*'u ve Lydgate'in *Historye, Sege, and Dystruccion of Troye*'undan faydalanmıştır. Piyesin en alaka uyandırıcı karakterlerinden biri olan Thersites'i çizerken de Chapman'ın 1598'de yayınlanan *Illliada* tercümesinden istifade etmiştir.¹ Fakat Shakespeare, her zaman olduğu gibi, *Troilus ile Cressida*'yı yazarken de, bütün bu malzeme-yi serbestçe değiştirmiş, dilediği yerde kırmış, dilediği yerde geliştirmiş ve sonunda hep yeni bir bütün yaratmayı başarmıştır. Mesela Homeros'un destanının ikinci kısmının ancak bir iki sayfasında yer alan Thersites, Shakespeare'in piyesine baştan başa hâkim, çok cepheli, canlı bir insan halini kazanmıştır. Shakespeare'in *Kressida*'sı ile Chaucer'in *Cryseyde*'si arasında ise, daha sonra göreceğimiz gibi, hemen hemen hiçbir benzerlik kalmamıştır.

Shakespeare'in bütün diğer eserlerini, komedyâ, tragedya veya traji-komedyâ olarak serbest bir şekilde tasnif etmek mümkündür. Fakat *Troilus ile Cressida* bu kategorilerin hiçbirine girmez. Hakikatte bu piyese ne komedyâ diyebiliriz ne tragedya ne de traji-komedyâ.² Komedyâ değildir, çünkü

1 1599'da Dekker ile Chettle'in, *Troilus and Cressida* isimli bir piyes üzerinde çalıştıklarını biliyoruz. Fakat bu piyes, Elizabeth devrinin kaybolan eserlerinden biri olduğu için, Shakespeare'in bundan ne derece faydalandığını tespit etmek imkânsızdır.

2 Herhâlde Shakespeare külliyatını ilk neşredenler de eseri bir türlü zihnlerinde tasnif edemiyorlardı; çünkü 1609 Quarto'sunda *Troilus ile Cressida*'dan kâh "history" [tarih] kâh "comedy" [komedyâ] diye bahsedilir, 1613 Folio'sunda ise "tragedy" [tragedya] tabiri kullanılır.

sonunda eserdeki şahısların en asil ve en faziletlisi olan Hektor feci bir şekilde öldürülür, Troilos da Kressida tarafından terk edilip ıstırap içinde kalır. Aynı sebepten, yani “happy-end” [mutlu son] olmadığı için, traji-komedy da değildir. Eserin kahramanları Troilos ile Kressida ölmedikleri için de tragedya sayılamaz. Diğer taraftan, etiketlenmeye gelmeyen bu garip piyeste, bol bol komedyaya unsuru da vardır tragedyaya unsuru da. O kadar ki, bunlardan hangisinin daha ağır bastığını kestirebilmek, halledilmesi güç bir meseledir. Hatta *Troilus ile Cressida*’da komedyaya ile tragedyaya öylesine kaynaşmıştır ki komedyaya unsurunda bile, adeta tragedyaya kaçan keskin ve acı bir istihza [gizli alay], tragedyaya unsurunda ise, zaman zaman komedyaya kaçan gülünç bir taraf bulunduğu ileri sürebiliriz.

Campbell, *Troilus ile Cressida*’yı, Marston ve Jonson’ın piyesleri gibi hicvi komedyalar arasına koyarak işin içinden çıkmak ister.³ Eserde çok açık bir hiciv unsuru olduğu inkâr edilemez, fakat trajik cephesi bu kadar kuvvetli bir eseri⁴ sadece hicvi komedyaya saymak meseleyi biraz fazla basitleştirmek oluyor. K. Deighton, haklı olarak, burada Shakespeare’in esas gayesinin bir hiciv yazmak olmadığını belirtir.⁵ Belki en doğrusu, Tillyard’ın yaptığı gibi, piyese “problem play”ler [sorunlu oyunlar] arasında yer vermektir çünkü *Troilus ile Cressida*, tasnif bakımından olduğu gibi, her bakımdan halledilmesi imkânsız bir meseledir ve bu meselenin karşısında, Raleigh’nin de işaret ettiği gibi, bü-

3 Campbell, Oscar James, *Shakespeare’s Satire*, Oxford University Press, 1943, s. 120.

4 Van Doren’e göre, büyük trajedilerin yazıldığı devreye isabet eden üç komedi, yani All’s Vell, Measure for Measure, ve Troilus ile Cressida, hakiki komedyadan çok uzaktır. Ve bu eserler, Shakespeare’in o sıralarda sadece tragedya yazması gerektiğini açıkça ispat ederler. (Van Doren, Mark Shakespeare, Doubleday Anchor Books, New York, 1953, s. 172)

5 *Troilus and Cressida*, Arden Edition, ed. K. Deighton, Methuen, London, 1943, s. XXV.

tün münekkitler ümitsizliğe düşmüştür.⁶ *Troilus ile Cressida*, Coleridge'i o derece şaşırtmıştır ki 19. yüzyılın en büyük Shakespeare münekkidi, bu hususta ne diyeceğini bilemediğini, piyesin hiçbir tarife sığmadığını, tahlilinin imkânsız olduğunu itiraf eder.⁷ Gollanez bunu, Shakespeare'in eseriyle ilgili muammaların belki "en muğlak" ve "en çetini" diye vasıflandırır. Tatlock da aynı kanaattedir. Dowden, "Bu garip komedyayı Shakespeare hangi maksatla ve ne gibi bir ruh haleti içinde yazdı?" diye sorar ve sualine kendi de cevap veremez. Saintsbury, bu eserin kargaşalığından ve bir bilmece olduğundan bahseder.⁸ Charlton, *All's Well ve Measure for Measure*'le beraber, Shakespeare'in "karanlık komediler"i arasında tasnif ettikten sonra, bu üç eserden insanı en çok hayrete düşürenin *Troilus ile Cressida* olduğunu ve bu muammalı piyeste, Shakespeare'in ortaya bir problem koyduğunu, fakat bu problemi çözmediğini anlatır.⁹ Wyndham Lewis, daha da ileri giderek, *Troilus ile Cressida*'nın, kafamızdaki Shakespeare mefhumu [kavramı] ile çatıştığını, eserin izahının çok güç olduğunu ve bu piyesin âdeta bir skandal teşkil ettiğini söyler.¹⁰

Troilus ile Cressida'yla ilgili bütün meseleler arasında insanı en çok şaşırtan, halledilmesi en güç görünen mesele, piyesin menfiliği ve kötümserliği meselesidir. Acaba neden Shakespeare inkâr ediyor: onların boş olduklarına, hiçbir işe yaramadıklarına inanıyormuş gibi yazıyor? Acaba neden hayatta her şeyi hakir görüyormuş, her şeyden tiksiniyormuş gibi davranıyor? *Troilus ile Cressida*'nın dünyası niçin

6 Raleigh, Walter, Shakespeare, English men of letters series, Macmillan London, 1939, s. 116.

7 Coleridge, S. T. Lectures on Shakespeare, Everyman, 1937, s. 89.

8 Cambridge History of English Literature, Vol. V., s. 196.

9 Charlton, H. B., Shakespearian Comedy, Methuen, London, 1938, s. 222 ve 243.

10 Lewis, Wyndham, The Lion and the Fox. Grand Richards, London, 1927, s. 259.

bu kadar korkunç bir kargaşa ve karanlık içinde? Eserdeki iyi insanlar niçin ümitsizliğe ve hayal kırıklığına kurban gidiyorlar? Burada görünen acı istihzanın, ahenksizliğin huzursuzluğun sebebi nedir?

Shakespeare'in diğer piyeslerinde daima ele aldığı ve sevgiyle işlediği iki büyük temayı, yani aşk ve savaş temalarını, bu piyeste de buluyoruz. Fakat *Troilus ile Cressida*'da, aşk da savaş da büyük birer değer olmaktan çıkıyor, adetâ kepace ediliyor. Aşkın timsali olan idealist Troilos'u, kahpe bir Kressida aldatıp mahvediyor, savaşı temsil eden şerefli Hektor'u, Akhilleus pusuya düşürüp kallesçe öldürüyor. Neticede, Troilos'un sonsuz ve coşkun sevgisi de Hektor'un asil kahramanlığı da hiçbir işe yaramıyor, heba olup gidiyor. Bundan mada [başka], bütün eser boyunca, aşkı, Pandaros'un [Pandarus], yani bir çöpçatanın gözüyle, harbi de, Thersites'in, yani bir korkağın gözüyle görüyoruz. Aşkı gelip geçici bir şehvet anı olarak düşünen Pandaros'la, harbi hayvanca kuvvetlerin manasız bir çatışması sayan Thersites, piyeste alaycı birer koro vazifesini görüyorlar. Sevişen âşıkların hisleri, savaşan erlerin hareketleri, hep bu iki kişi tarafından tefsîr ediliyor [yorumlanıyor].

Böylece bir paradoksla karşılaşıyoruz: *Troilus ile Cressida*'nın gerçek bir tragedya olmamakla beraber, *Kral Lear* gibi tam bir tragedyadan hem daha menfi ve daha kötümser, hem de anlaşılması daha güç bir eser olduğunu kabul etmek zorunda kalıyoruz. *Troilus ile Cressida*'dan sonra yazılan *Kral Lear*'da ihtiyar kralla en küçük kızı haksız yere ıstırap çekiyor ve ölüyorlar. İki büyük kızı ve Edmund gibi kötülüğü temsil eden insanlar Lear'ı mahvediyorlar. Fakat bu eserde, kötü kuvvetlere karşı çarpışan, Lear'ı koruyan, acıdan ve ölümden kurtarmak isteyen iyi kuvvetler de var. Birer evlattan çok yırtıcı birer hayvanı andıran Goneril ile Regan'a karşılık bir sevgi ve dürüstlük timsali olan Cordelia var, entrikacı ve ahlaksız Edmund'a karşılık kendisini red-

deden babasına gene de bağlı kalan Edgar var, ihtiyar hükümdarına zulmeden Cornwall'a karşılık sadık Kent var. Bundan mada, Lear'ın çektiği korkunç ıstırap bir işe yarıyor, çünkü eserin başında şımarık ve hodbin [bencil] bir ihtiyar olan Lear, bu ıstırap sayesinde yükseliyor, daha anlayışlı, daha olgun, daha asil bir insan oluyor.

Hâlbuki *Troilus ile Cressida*'da, Troilos'un sevgisine ve Hektor'un kahramanlığına değer veren, onları koruyan iyi kuvvetler mevcut değil, üstelik çektikleri ıstırap da hiçbir işe yaramıyor. Daha sonra izah edeceğimiz gibi, gözleriyle gördüğü gerçeğe aklıyla inanamayan ve böylece şahsiyeti ikiye bölünen Troilos'u, eserin sonunda, ölümden ve yok olmaktan çok daha beter, korkunç bir kargaşa içinde bırakıyoruz. Hektor ise, inanmadığı, doğru bulmadığı bir dava uğruna, bütün şerefi ve kahramanlığıyla boşu boşuna savaştıktan sonra, silahsızken, manasız bir tarzda vuruluyor.¹¹ Bu yüzden, *Troilus ile Cressida*'yı seyredenler veya okuyanlar, piyes bittikten sonra, müthiş bir şaşkınlık içinde kalıyorlar. Shakespeare'in ne demek istediğini, bu olup bitenlerden ne gibi bir netice çıkarabileceklerini bir türlü kestiremiyorlar.

Böylece birçok münekkitler, *Troilus ile Cressida*'yı Shakespeare'in geçirdiği bir bedbinlik [kötümserlik] buhranının neticesi sayarak, bu çetin meseleyi halledebileceklerini sanmışlardır. Onlara göre, Shakespeare bu eseri yazdığı sıralarda son derece bedbahttı. Hayattan da, insanlardan da nefret ediyor, tiksiniyordu, her şeyi ve herkesi hakir görüyordu. Ruhunu hastaydı; ne iç âleminde huzur, ne de dış âlemle kendi iç âlemi arasında ahenk kalmıştı. Bu acı ve karanlık

11 Una Ellis-Fermor'a göre, Shakespeare bu piyesten sonra yazdığı tragedyalarda yeryüzündeki kötülüğü görüyor, fakat mevcudiyetini inkâr etmediği bu kötülüğü, müspet bir şekilde tefsir etmesini biliyor. Hâlbuki Troilos ile *Cressida*'da kargaşalık ve kötülük, hem insanların dimağını, hem de bütün kâinatı kaplamış gibi. Theodore Spencer'e göre ise, Kral Lear gibi bir trajediyi yazmadan evvel, Shakespeare'in böyle bir safha geçirmesi elzemdi. Shakespeare and the Nature of Man, New York, Macmillan, 1949, s. 121.

devrede duyduğu marazi [hastalıklı] kötümserliği bu piyeste açığa vuruyor, vs. Bu gibi iddialar ileri sürmek kolay. Fakat hakikatte Shakespeare'in şahsi hayatını bilmediğimiz için, bu iddiaların doğruluğuna karar vermemiz imkânsızdır.¹²

İşte bütün bu sebepler yüzünden, *Troilus ile Cressida* uzun zaman ihmal edilmiş, Shakespeare'in diğer mühim eserlerinin gördüğü rağbetten mahrum kalmış, ikinci derece bir piyes sayılmıştır. Shakespeare münekkitlelerinin çoğu, bu eseri küçümser, ondan mümkün olduğu kadar az bahsederler. Mesela Dryden piyeste birçok kusur bulur ve Shakespeare'in, bunu acemilik devrinde yazdığına inanır. Saintsbury, bu hususta menfi birkaç kelime söylemekle yetinir: *Troilus ile Cressida*, ona göre, olgun bir piyes değildir; Shakespeare burada, eline geçen malzemeden ve bilhassa Chaucer'den gerektiği kadar faydalanamamıştır; iyi bir iki parçaya rağmen, *Troilus ile Cressida*, Shakespeare'in ismini taşımaya en az layık olan eserdir.¹³ Logan Pearsall Smith, içinde "muhteşem parçalar" olduğunu kabul etmekle beraber, *Troilus ile Cressida*'dan "son derece nahoş bir piyes" diye bahseder.¹⁴ Raleigh de, aynı tabiri kullanarak, piyesin, insanı şaşırttığı için "nahoş" bir tesir bıraktığını ve içindeki güzel kısımlara rağmen "kötü" bir eser olduğunu söyler.¹⁵ J. S. P. Tatlock, *Troilus ile Cressida* hakkında, bu eserin kendisini ne derece hayret içinde bıraktığını gösteren ve cevapsız kalan bir alay sual sorduktan sonra, okuyucuların, *Atinalı Timon* ile bu eseri Shakespeare'in en "tatsız" eserleri saydıklarını ileri sürer.

Shakespeare'in *Troilus ile Cressida*'da sadece söyledikleri değil, söyleyiş tarzı da menfi bir tesir uyandırmıştır. Piyes, lü-

12 Tillyard, çoğu münekkitlelerden ayrılarak, piyeste menfi ve kötümser bir hava estiğini dahi kabul etmez. (Op. cit., s. 85-86.)

13 Cambridge History of English Literature, Cilt V, s. 196.]

14 Smith, Logan Pearsall, On Reading Shakespeare, Harcourt, Brace, and Co. New York 1933, s. 59.

15 Raleigh, Walter, Op. cit., s. 116-117.

zumsuz uzatmalarla doludur. Belki Shakespeare'in diğer hiçbir piyesinde, şahıslar bu kadar çok nutuk çekmezler. Mesela Odysseus, Yunanlılarda başa bağlılık ve üste saygı kalmadığı için Troyalıları yenemediklerini ancak 60'a yakın mısra ile anlatabilir. Akhilleus'un şımarıklığını ve kendini beğenmişliğini 43 mısra ile söyler. Zamanın yaptığı tahribatı ancak 45 mısra ile izah edebilir. Troilos, Helena'yı [Helen] Yunanlılara geri vermemek gerektiğini söylemek için 40 mısra konuşur. Nestor, Hektor'a 20 mısra ile hoş geldin diyebilir. Sevgilisini Diomedes ile yakalayan Troilos, gözüyle gördüğü ihanete, aklıyla inanmadığını 25 mısra ile anlatabilir. Üstelik de bu nutukların çoğu, Shakespeare'in umumiyetle kullanmadığı ağır bir dille, Latin menşeli, ağdalı, çetrefil, mücerret [soyut] kelimelerle doludur.¹⁶ Van Doren'in işaret ettiği gibi, sanki Shakespeare burada avazı çıktığı kadar, bağıra bağıra konuşur, gene de söylemek istediğini anlatamaz.¹⁷

Shakespeare, diğer eserlerinin ve bilhassa tragedyalarının üstünlüğünü, dramatik unsurla şiirin –birbirleriyle kaynaşmış bir halde– ön planda gelmesine borçludur. Hâlbuki *Troilus ile Cressida*'da fikir unsuru, dramatik unsurdan da, şiirden de ağır basar. Piyenin kolay kolay beğenilmemesinin sebeplerinden biri de budur. Birçok münekkitle göre, *Troilus ile Cressida* Shakespeare'in en felsefi piyesi, hislerden çok dimağa hitap ettiği için en entelektüel piyesidir. Bethell, Shakespeare'in burada bile bile felsefe yaptığını, konuyla ilgisi olmasa bile, her fırsatta umumi fikirler ileri sürdüğünü –mesela siyasi felsefeden, zaman veya değer mefhumlarından uzun uzadıya bahsettiğini– söyler.¹⁸ Wilson Knight, bu piyeste metafizik bir dünya ile karşılaştığımıza, hislerin dra-

16 Orgullous, immures, tortive, persistive, unplausive, propugnation, rejoindure, multipoten, prenominate, recordation, credence, esperance, deceptious, vs.

17 Op. cit., s. 173.

18 Bethell, S. L. Shakespeare and the Popular Dramatic tradition, Stople Press Company, London 1944, s. 98 ve 101.

matik bir şekilde ifade edilmekten çok, tahlil edildiklerine, dramın da şiirin de felsefi bir fikri temsil ettiğine inanır.¹⁹ Bazı münekkitler bu hususta o derece ısrar etmişlerdir ki W. W. Lawrence, bunlara karşı cephe almak zorunda kalmış ve *Troilus ile Cressida*'nın felsefi bir şiir olarak değil, sahnede oynanılan bir piyes olarak tetkik edilmesini istemiştir.²⁰

İki asırdan beri ihmal edilen, ikinci derece, hatta düpedüz kötü bir piyes sayılan *Troilus ile Cressida*, son yirmi otuz sene içinde derin bir alaka toplamış, tekrar tekrar oynanmış ve Tillyard gibi, Una Ellis-Fermor gibi, devrimizin en mühim Shakespeare bilginleri tarafından dikkatle incelenmiştir. Bu garip eserden çıkan çeşitli meseleler henüz halledilmiş değildir, belki de hiçbir zaman halledilmeyecektir, fakat hiç olmazsa *Troilus ile Cressida*'nın halledilmeye değer bir muamma olduğunu artık herkes anlamıştır.

Biz, bu muammayı çözmek iddiasında değiliz, fakat piyesi sahne sahne tahlil ederek problemi daha açıkça ortaya koymanın faydalı olabileceğine inanıyoruz.

Birinci perdenin ilk sahnesinde, Troilos ile Pandaros'u karşı karşıya görüyoruz. Piyenin ele aldığı iki büyük konunun aşk ile savaş olduğunu söylemiştik. Daha sonraları kahraman kesilen Troilos, eserin başında sevdaya öylesine kapılmış ki, savaşa karşı hiçbir ilgi duymuyor ve piyes Troilos'un şu sözleriyle başlıyor:

“Uşağım gelsin, çıkaracağım zırhımı:
Ne diye çıkıp dövüşeyim Troya surlarının dışında,
Kendi içimde böylesine amansız bir savaş varken?”

Delikanlının, Pandaros'un yeğeni Kressida'ya karşı duyduğu aşkın, insana cesaret, kuvvet, huzur ve ümit veren bir aşk olmadığı da hemen anlaşılıyor. Tam tersine,

19 Wilson Knight, *The Wheel of Fire*. O. U. P. 1930, s. 52.

20 M. L. R. XXXVII, 1942, s. 424.

Troilos bütün mertliğini, bütün gücünü, bütün aklını kaybetmiş gibidir:

“Bense, bir kadının gözyaşları kadar bitkinim,
Uyku kadar yumuşak, cehalet kadar alık,
Gecenin karanlığında kalmış bir kızdan daha ürkek
Toy çocuklardan daha akılsız.”

Troilos ile Kressida arasında çöpçatanlık işini gören Pandaros, delikanlıya sabırlı olmasını tavsiye ederken, yemek ve yiyeceklerle ilgili bir teşbih [benzetme] kullanıyor: “Çöreği yemek isteyen, hamurun yoğrulmasını, kalıba konmasını, fırına verilmesini beklemeli.” Daha sonra da göreceğimiz gibi, *Troilus ile Cressida*’da ayrıca manası olan bu yemek ve yiyecek teşbihleriyle tekrar tekrar karşılaşacağız. Pandaros, bir taraftan Troilos’un sabırlı olmasını isterken, bir taraftan da delikanlının sevgisini büsbütün coşturmak için, “Benim akrabam, onu övmek bana düşmez.” dedikten sonra, Kressida’nın güzelliğini ve zekâsını ballandıra ballandıra övüyor. Sonunda da, gücenmiş bir adam rolü oynayarak, “Bu işe artık karışmayacağım.” diye tehditler savurarak, Troilos’u perişan bir halde bırakıp, gidiyor.

Bu ilk sahnede Pandaros’un karakteri iyice beliriyor: Pandaros kötü bir insan değil. İki genç arasında bu hoş maceraya elinden geldiği kadar yardım etmek istiyor; bu çöpçatanlığı da bir menfaat uğruna yapmıyor. Fakat esas itibarıyla basit ve kaba bir adam olduğu için, Troilos’un aşkının samimiyetini, ciddiyetini, derinliğini anlayabilmesi tamamıyla imkânsız. Pandaros için aşk, gelip geçici bir hevesten, cinsi bir iştahdan başka bir şey değil. Bu ilk sahnede Troilos ile Pandaros sanki başka başka âlemlerde ve Shakespeare, bunu belirtmek istiyormuş gibi Troilos’u şiirle, Pandaros’u ise nesirle konuşturuyor.

Sahnede yalnız kalan Troilos, hücum borularını nefretle dinliyor:

“Susun çirkin sesler! Susun kaba gürültüler!”

dedikten sonra, Troya savaşının saçmalığını iki mısrayla anlatıyor:

“Budalalar! İki taraf da budala! Helen elbette güzel olacak Her gün kanlarınızla allık sürüyorsunuz ona.”

Kendisinin böyle bir gaye uğruna savaşmayacağını bildiriyor. Fakat bunun hemen arkasından, ne kadar bocaladığını gösteren garip bir tezata düşüyor: O sırada gelen Aineias’a [Aeneas], savaş meydanında olmamanın ancak kadınlara yakışacağını söylüyor ve “Hadi dövüşe gidelim.” diyerek sahneden çıkıyor. Pandaros ile Troilos arasında cereyan eden birinci sahneye paralel olarak, bu sefer Pandaros ile Kressida arasındaki ikinci sahne, su katılmamış bir komedy sahnesidir. Pandaros ile yeğeni aynı âlemin adamları oldukları için, her ikisi de nesirle konuşuyorlar. Birinci sahnede Kressida’yı överek Troilos’un aşkını coşturmak isteyen Pandaros, ikinci sahnede Troilos’u överek Kressida’nın delikanlıya alakasını arttırmak istiyor. Troilos’dan farklı olarak, Kressida bu hususta düşündüklerini ve duyduklarını gizliyor, hatta Troilos’u küçümsüyormuş, hiç beğenmiyormuş gibi bir tavır takınarak, dayısını çileden çıkarıyor. Kressida’nın sıradan bir zekâya ve mizah kabiliyetine sahip, pek hazırcevap, kurnaz, yüz­süz ve şımarık bir kız olduğunu hemen anlıyoruz. Serbestçe açık saçık şakalar yapmaktan, sırasında edepsizce konuşmaktan da hiç çekinmiyor. Böylece, Troilos’a dair gerçek duygularını gizlemesine rağmen, Kressida’nın asıl hüviyeti [kimliği] bu sahnede, olduğu gibi meydana çıkıyor.

O sırada Troyalı prensler savaş meydanından dönmektedirler. Kressida ile Pandaros bir yere gizlenerek, onların sahneden geçişlerini seyrediyorlar ve Pandaros yeğenine, her biri hakkında malûmat veriyor. Böylece garip bir istihzayla,

Homeros'un asil Troya kahramanları, bizlere bir çöpçatan vasıtasıyla takdim ediliyor. Pandaros, Hektor'un, Aineias'ın, Antenor'uni Paris'in ve bilhassa Troilos'un yiğitliğini göklerle çıkarıyor; fakat bu gülünç hayranlığı, Troya prenslerini bizim gözümüzde büyütüyor, tersine küçültüyor.

Kressida sahnede yalnız kalınca, Troilos'u "sevdiğini" açıklıyor; fakat bu sevginin, gerçek sevgi ile hiçbir ilgisi olmadığı hemen anlıyoruz. İki gencin duydukları aşk arasındaki tezat da açıkça beliriyor. Troilos, Kressida'yı dalavere olmadan, hilesiz, tam bir samimiyetle, tam bir teslimiyetle seviyor. Hâlbuki Kressida'nın Troilos'a duyduğu, kalpten çok vücuttan gelen bir arzudan başka bir şey değil. Kaba tabirle bir "fındıkçı" olan Kressida'nın aşk felsefesi, bütün küçük hesapları, bütün kurnazlığı ve adiliği bu sahnede meydana çıkıyor: Elde edilmedikçe bir kadın erkeğe melek görünür; elde edilir edilmez, her şey biter; aşkın en tatlı demi, arzunun tuttuğu demdir; bunu bilmeyen kadın da hiçbir şey bilmiyor demektir. Onun için Kressida, delikanlıyı çok beğenmesine rağmen kendini tutacaktır.

Birinci perdenin üçüncü ve son sahnesinde, piyesin son aldığı ikinci konuya, yani savaşa giriyoruz. Agamemnon, Odysseus, Nestor ve diğer Yunanlı prensler bir araya gelip, yedi yıldır uğraştıkları halde, Troya'yı niçin hâlâ yenemediklerini münakaşa ediyorlar. Önce Agamemnon, sonra da Nestor, 54 mısra konuşarak, neticede 3-4 mısra ile kolayca ifade edilebilecek basit bir fikri ileri sürüyorlar: Büyük bir işe girişen insanların karşısına türlü engeller çıkar; kader, Yunanlıların dayanma gücünü denemek için, böyle çetin bir imtihan tertiplemiştir. Bu tantanalı ve boş nutuklardan sonra, Odysseus söz alıyor ve işte o zaman akliselimin sesini duyuyoruz:

"Şu diyeceklerimden kurtulsaydık,
Troya çoktan temelinden yıkılmış,

Büyük Hektor'un kılıcı çoktan sahipsiz kalmış olurdu:
Bizde başa bağlılık, üste saygı kalmadı.”

Piyeste hüküm süren kargaşa içinde, tek başına, aklı, nizamı ve devletin otoritesini temsil eden Odysseus, Yunan ordusunun hastalığını hemen ve şüphe götürmez bir şekilde teşhis ediyor: Bütün kainat, dünyamızın, cemiyetin ve tabiatın varlığı, “baş a bağlılık, üste saygı” mefhumuna göre kuruludur: Yıldızlar güneşe, evlatlar babaya, askerler kumandan a, her şey ve herkes kendinden bir derece üstün olana itaat etmezse yeryüzünde vebalar, belalar kavgalar başlar; denizler kudurur, toprak sarsılır, rüzgârlar azar, her şey çığı rından çıkar, kökünden kopar; ahenk, huzur, ve adalet namına bir şey kalmaz. İşte, hayata hâkim olması gereken bu büyük düzen, Yunan ordusunda bozulmuştur; herkes kendi üstündekini hor görüyor ve kıskanıyordur; Troya'yı ayakta tutan, kendi gücü değil, Yunanlıların bu illetidir. Elizabeth devri adamının hiyerarşı üzerine kurulu nizama bağlılığını ispat eden bu nutuk, piyesin en meşhur kısmıdır. *Troilus ile Cressida*'yı hakir gören, kötü bir piyes sayanlar bile, bu parçayı övmüşler ve her fırsatta tekrarlamışlardır.

Odysseus'un piyeste mühim bir mevkisi vardır. Hatta Tillyard'a göre, Troilos ile Odysseus, eserin en mühim karakterleridir; çünkü daha sonra göreceğimiz gibi, şeref mefhumuyla pratik siyasetin çatıştığı bu piyeste Troilos şerefi ve Troyalıları, Odysseus ise siyaseti ve Yunanlıları temsil eder. Yunanlıların baş a Agamemnon'dur, fakat bu baş a idare eden beynin Odysseus olduğundan şüphe edilemez. Nitekim Odysseus sözünü bitirir bitirmez, Agamemnon “Derdin ne olduğunu öğrendik Odysseus, ama devası nedir?” diye sorarak, İthaka prensine akıl danışır. Bunun üzerine Odysseus, Akhilleus meselesini ele alır: Ordunun en büyük kahramanı sayılan Akhilleus, övüle övüle şırmamış, savaştan çekilmiş, arkadaşı Patroklos ile beraber çadırında yan gelip, ordunun

kumandanlarıyla alay etmektedir. Bu kötü misal, Aias'ın da huyunu bozmuştur; onun da burnu büyümüş, o da çadırında oturup, kumandanlarına tepeden bakıyordur. Bu ünlü kahramanların kendilerini bu derece beğenmelerinin sebebi neymiş? Sırf herkesinkinden daha kuvvetli adalelere, daha şişkin pazılara sahip olmaları. Üstelik kendilerinde olmayan zekâyı, başkalarında hor görüyorlar. Odysseus'un istihzayla anlattığı gibi, onlara göre, savaşta akıl kâr etmezmiş, basiret hiçmiş, sadece kol gücü lazımmış; harbi idare eden insan zekâsının bir parmak kadar bile değeri yokmuş. Bunu duyan ihtiyar Nestor, makul olduğu kadar da alaycı bir söz söyler:

“Böyle düşünürsek, Achilles'in atı,
Bir sürü Achilles'e bedeldir.”

O sırada borular çalar ve Troyalı Aineias, Yunan karargâhına gelerek Hektor'un bir Yunanlı yiğitle savaşmak istediği haberini getirir. Perdenin sonunda sahnede yalnız kalan Odysseus ile Nestor, bu vaziyetten faydalanabilmek için kurnazca bir plan hazırlarlar: Maksatları Aias'ı kullanarak Akhilleus'un burnunu kırmaktır. Bu maksatlarını gerçekleştirmek için de, Hektor'un karşısına Akhilleus'u değil, bir hile yaparak Aias'ı çıkaracaklardır.

İkinci perdenin ilk sahnesinde, Thersites ile karşılaşırız. Shakespeare, bu karakterin ana hatlarını Chapman'ın *Illiada* tercümesinden almıştır.²¹

21 Sophokles'in Philoctetes'inde de Thersites'den bahsedilir: Philoctetes, Akhilleus'un oğlu Neoptolemus'dan, Troya'da savaşanlara dair haber alırken, sorar:

*What o that vorthless creature, shrewd of tongue
And cunning? What of him?*

Neoptolemus, Odysseus'u sorduğunu zanneder; halbuki Philoctetes, Thersites'i düşünüyordu:

*Thersites was his name;
One who would always be talking, and wouldn't be quiet
For anyone under the sun.*

Homeros'un anlattığına göre, Thersites, yamru yumru vücudu ve edepsiz diliyle Yunan ordusunun en çirkin ve en küfürbaz adamıdır. Birisine dil uzatmaya başladığı zaman, onu hiç kimse kolay kolay susturamaz. Herkese ve bilhassa Akhilleus ile Odysseus'a saldırmaktan hoşlanır. Destanın ikinci kısmında onun, Yunanlıların başı Agamemnon'a türlü hakaretler ettiğini görürüz. Buna mani olmak isteyen Odysseus, Thersites'i dayakla tehdit eder ve sopasını onun başına, omuzlarına indirir. Thersites, korkudan bir köşeye siner ve gözlerinden yaşlar boşanır. Homeros'un destanındaki bu kısa parçaya dayanarak Shakespeare, piyesin en ilgi çekici şahsını, hatta Raleigh gibi mühim bir münekkide göre, piyesin asıl kahramanı olan Thersites'i yaratmıştır.

Shakespeare'in, "sakat ve ağzı bozuk bir Yunanlı" diye tarif ettiği Thersites'in işi gücü, Troya savaşının kahramanlarını ve bilhassa Yunanlıları, alaya almak, onları rezil etmektedir. Nitekim sahnede ilk görüldüğü zaman, küfretme sanatının bütün inceliklerini bilen Thersites, "savaş tanrısının budalası" dediği Aias'ı çileden çıkarıyor, sonunda da bir temiz pataklanıyor. Fakat dayağı yerken bile, çenesini tutmuyor, "Benim diz kapaklarımda senin kafandakinden daha çok beyin var." diyerek zekâsıyla övünüyor; Aias'ın vursa vursa onun kemiklerine vurduğunu, hâlbuki kendisinin Aias'ın beynini tartakladığını iddia ediyor. O sırada imdadına yetişen Akhilleus ve Patroklos'a [Patroclus] da sataşıyor. Akıllarının, sadece adalelerini şişirmeye yaradığını, Odysseus ile Nestor'un onları çifte koşarak, bu savaşta birer öküz gibi kullandıklarını ileri sürüyor.

Wyndham Lewis'e göre, Thersites'in en bariz hususiyeti zekâsıyla iftihar etmesidir ve Thersites, Troya savaşının kahramanlarını bu yüzden hakir görüyordu.²² Fakat ikinci perdenin üçüncü sahnesini okuduğumuz zaman, meselenin bu kadar basit olmadığını anlıyoruz. Bu yamru yumru vü-

22 Wyndham Lewis, *The Lion and the Fox*, s. 258.

cutlu, bu çelimsiz, bu sakat bir adam; yakışıklı, iri yarı, güçlü kuvvetli Yunan kahramanları karşısında müthiş bir aşağılık duygusu içinde kıvranmaktadır. Thersites, “O beni dövüyor ben onunla alay ediyorum. Ne güzel teselli! Keşke tam tersi olsa: Ben: onu dövsem de, o benimle alay etse!” demekle, hakikatte aklın kuvvetinden fazla adalelerin kuvvetine özendiyini açıkça itiraf etmiş oluyor. Thersites, durmadan alay ettiği, zekâsıyla yerden yere çarptığı bu kahramanlara karşı haset duyuyor ve lanet okuyarak onlardan hıncını alırken, “kıskançlık şeytanını” imdadına çağırıyor. Bununla beraber, Thersites’i kemiren kıskançlık ve aşağılık duygusu, Troya savaşını ve bu savaşa katılan kahramanları samimiyetle hakir görmesine hiç de engel olmuyor:

“Bir boynuzlu, bir de orospu! Bütün mesele bundan çıkıyor! Kıskanç güruhların birbirine girmesi, ölesiye kan dökülmesi için ne mükemmel bir sebep! Uyuza tutulsun hepsi! Savaş içinde, kan peşinde bulsunlar belalarını!”

Zaten Thersites, sadece kahramanlığı değil, iyiliği, güzelliği, şerefi, sevgiyi, kısaca yeryüzündeki bütün değerleri hakir görüyor, daha doğrusu bunların mevcudiyetine bile inanmıyor. Thersites’e göre, insanoğlunda hiç eksik olmayan yegâne vasıflar “budalalık ve cehalet” ve insanoğlunun el ele giden başlıca iki faaliyeti şehvet ve savaştır: “Hep şehvet ve savaş! Modası, geçmeyen yalnız bunlar.” Thersites, her şeye ve herkese karşı nefretle dolu. Ona bakılacak olursa, Aias “öküz kafalı bir prens”, Akhilleus’un “budalaların taptığı put”, Patroklos Akhilleus’un “oğlan orospusu”, Agamemnon “kafasında beyinden fazla kulak kırı” olan bir aptal, Meneleus “boynuzların canlı abidesi”, Nestor “beyni sulanmış” bir bunak, Odysseus dalavereler yapan bir “tilki”, Diomedes “kalles bir köpek”, Kressida, “yüzsüz, azgın bir kahpe” Troilos “aşk budalası bir oğlan” vs. Böylece Thersites’in

ağzından hiç düşmeyen o acı alaylar, o gizli küfürler, onu kemiren nefretin kabarıp taşmasından başka bir şey değildir.

Troilus ile Cressida'da Thersites'in bu kadar mühim rol oynaması birçok münakaşalara yol açmıştır. Bazı münekkitler, Thersites'i piyesin soytarısı saymışlardır. Thersites, Akhilleus'a bir taraftan da şakalar ve taklitler yaparak onun hizmetinde bir nevi soytarılık vazifesi görmektedir. Hatta fazla ileri gittiği zaman Akhilleus "Serbestçe konuşmak soytarıların hakkıdır, devam et." der. Fakat Thersites, Shakespeare'in daima iyi niyetli ve güler yüzlü olan soytarılarından bambaşkadır. Shakespeare'in soytarıları bize daima hoş görünür ve bizi daima eğlendirirler. Hâlbuki Thersites'den hem iğrenir hem de nefret ederiz; onun acı ve vahşi şakaları, insanı güldürmek şöyle dursun, korkuyla ürpertir. Campbell'e göre, Thersites, Shakespeare'in soytarılarından fazla, Ben Jonson'un *Every Many Out of his Humour*'undaki Carlo Buffone tarzında bir soytarıdır ve piyesin hicvi kısmını desteklemek bakımından işe yarar.²³ Bethell ise Thersites'in, Ortaçağın "morality play"lerinde [ahlaki oyun] komedyaya unsuru olan ve "vice" [yardımcı] denilen karaktere benzediği kanaatindedir.²⁴ Diğer bazı münekkitlere göre, Thersites, eserde bir soytarı vazifesinden fazla, bir koro vazifesini görür. Mesela Brandes ondan "hicvi bir koro" diye bahseder.²⁵ Fakat koronun işi, muharrir [yazar] ve seyircilerin görüşlerini temsil etmek, eserde cereyan eden vakaları ciddiyetle tefsîr ve izah etmek olduğuna göre, Tillyard'ın da işaret ettiği gibi, Thersites'e böyle bir sıfat bağışlamak hiç de yerinde değildir.

İkinci perdenin ikinci sahnesinde, birinci perdenin üçüncü sahnesindeki Yunan kumandanlarının harp meclisine karşılık olarak, Troyalı kumandanların, yani kral Priamos

23 Op. Cit., s. 106.

24 Op. Cit., s. 98.

25 Brandes, William Shakespeare, London 1898, cilt II, s. 207.

[Priam] ile dört oğlunun, harp meclisini görüyoruz. Priamos, Nestor'un Helena'nın geri verilmesi ve böylece savaşın bitmesi için bir haber gönderdiğini bildiriyor. İlk konuşan Hektor, binlerce can kaybına mal olan bu savaşın, gerçekte ne kadar saçma ve boş olduğunu bildiği için, Helena'nın Yunanlılara iade edilmesini istiyor. Hâlbuki piyesin başında, "Budalalar! İki taraf da budala!.. Böyle bir gaye uğruna savaşmam ben." diyen Troilos, ağabeyi Hektor'a karşı cephe alarak, Helena'nın iade edilmesine şiddetle itiraz ediyor ve mert insanların, akla, mantığa, hesaba göre değil, hislerine göre hareket etmeleri gerektiğini ileri sürüyor. Hektor'un, "Helena, uğruna harcanan gayretlere değmez." demesi üzerine, Troilos, Helena'yı geri vermenin bir şerefsizlik olacağını iddia ediyor. O sırada, "Ağlayın Troyalılar, ağlayın!" diye feryat ederek, Priamos'ın kızı sahneye giriyor. Tabiatüstü bir kudreti olduğu için geleceği görebilen Kassandra [Cassandra], Troya'nın yıkılacağını, Troyalıların mahvolacaklarını haber veriyor. Doğruluğunu herkesin sezdiği bu korkunç kehanete rağmen, sağlam ahlak ölçülerine ve dürüst bir sağduyuya dayanarak konuşan Hektor'un bütün ısrarlarına rağmen, his cephesini temsil eden Troilos ile Paris daha ağır basıyorlar. Şerefi her şeyden üstün tutan Hektor, ani bir değişiklikle kardeşleriyle bir olup, inanmadığını uzun uzun anlattığı –haklı olarak inanmadığı– bu dava uğruna savaşa devam edeceğini bildiriyor:

"... Tabiatın ve milletlerin ahlak kanunları
Onun geri verilmesini emreder.
Kötü yolda ısrar etmek, kötülüğü gidermez,
Büsbütün arttırır.
Doğru konuşmak gerekirse,
Ben Hector, böyle düşünüyorum.
Bununla beraber, benim mert kardeşlerim,
Helen'i vermemek kararında sizlerle beraberim;

Çünkü her birimizin ve hepimizin şerefi,
Az çok bu davaya bağlı.”

Bu sahnede, Yunanlılarla Troyalılar arasındaki farkları açıkça görüyoruz. Yunanlılar, lüzumundan fazla uzun ve parlak nutuklar çektikleri halde, hep pratik siyaseti ve harbin seyrini düşünüyorlar. Odysseus ise bu pratik meselelere, pratik bir hal çaresi düşünüyor. Hâlbuki Troyalılar, pratik bir mesele ile –yani Helena geri verilmeli mi, verilmemeli mi meselesiyle– başlayarak işi, değer, sevgi, gibi mücerret ahlak mefhumlarına döküyorlar. Troyalılar için derin bir kıymet taşıyan bu mefhumların, Yunanlılar için hiçbir manası yok. Yunanlıların gayesi, icabında hileye başvurmak, ne pahasına olursa olsun, savaşı kazanmak. Onların bu realist dünya görüşüyle aşka, güzelliğe, yiğitliğe inanan ve birbirlerini sonuna kadar mertçe tutan Troyalıların romantik ve idealist dünya görüşü arasında büyük bir tezat var. Muhakkak ki Hektor, Troyalılarda çok canlı kalan bu şövalyelik ruhunun en asil mümessili. Düşmanları bile, onun kahramanlığına, yüksek ahlakına, zekâsına hayran kalıyorlar. Bütün değerleri yıkan, insanların zaaflarını veya kötülüklerini merhametsizce teşhir eden bu eserde, Hektor tek başına fazileti temsil ediyor. Hektor’un yegâne kusuru, kendi söylediği gibi “tabiatın ve milletlerin ahlak kanunlarına” karşı gelerek, körü körüne kardeşlerini tutması, demin söylediğimiz gibi, inanmadığı bir dava uğruna savaşması.

Dikkat edilirse, bu piyeste, Troyalılardan çok Yunanlılar hırpalanıyorlar.²⁶ Troyalıların başlıca hataları, hakikatte değeri olmayan bir gaye için kan dökmeleri. Hâlbuki Shakespeare, Yunanlılara karşı çok daha menfi davranıyor. Homeros’un destanının büyük kahramanı Akhilleus’u, aptalca bir kibre kapılmış, sadece şahsi itibarını düşünen

26 Mesela Thersites, kendi Yunanlı olduğu halde, daima Yunanlılarla alay eder. Troyalıları hemen hiç dil uzatmaz.

ve sırasında kallesçe hareket etmekten çekinmeyen sahte bir yiğit olarak görüyoruz. Yunan şairinin “tanrıları andıran” Patroklos’u, savaştan kaçan, tembel ve kadınlaşmış bir genç şekline alıyor. Aias, pazılarının şişkinliğine güvenerek böbürlenmiş bir “mankafa” oluyor. Agamemnon, Odysseus’dan medet uman beceriksiz bir lider haline giriyor. Nestor, lüzumsuz yere ve lüzumundan fazla konuşan bunak bir ihtiyar olarak gösteriliyor. Odysseus bile, fazla “siyasi” ve kurnaz bir insan intibasını [izlenimi] uyandırıyor. Bu vaziyet, Homeros’un kurduğu geleneğe aykırı olduğu için, okuyucuları bir hayli şaşırtmıştır. Hatta Furnivall, Boas, ve Daver Wilson gibi bazı münekkitler, Shakespeare’in, rakip gözüyle baktığı Chapman’ın *Illliada* tercümesini kötülemek gayesiyle, Yunan kahramanlarını baltaladığı kanaatini ileri sürmüşlerdir. Hâlbuki evvelce de izah ettiğimiz gibi, Shakespeare, *Troilus ile Cressida*’yı yazarken, Troya savaşını Homeros’un zaviyesinden [açısından] görmemiş, Yunan destanından fazla, Ortaçağ şiir ve hikâyelerinden faydalanmıştır. Bu kaynaklarda ise, Troyalılar Batı Avrupa milletlerinin ataları olarak gösterilir, daima Troyalıların tarafı tutulur ve Yunanlılar kötülenir.

İkinci perdenin üçüncü sahnesinde, yani Troyalıların harp meclisini takip eden sahnede, gene Thersites’i görürüz. Zaten, Una Ellis-Fermor’un da izah ettiği gibi, *Troilus ile Cressida*’da ciddi meseleler ele alınan, sevgi veya şeref gibi yüksek hislerle ifade edilen her sahneden sonra, acı bir gerçeği teslim ettikleri için bizi hayalkırıklığına uğratan iki şahısla, yani ya Pandaros yahut da Thersites ile karşılaşırız.²⁷ Yunanlıların toplantısı biter bitmez meydana çıkıp, Yunanlılara zehir saçan Thersites’in, Troyalıların toplantısından sonra gene meydana çıkması, piyesin havasına uygundur.

Thersites, Akhilleus ve Patroklos ile konuşup sahneden çekildikten sonra, Yunanlı kumandanlar Akhilleus’la görüş-

meye gelirler. Akhilleus, rahatsız olduğunu bahane ederek, onları kabul etmez. Bunun üzerine kurnaz Yunanlılar, aptal Aias'ı bir taraftan pohpohlamaya, bir taraftan da onunla yüzüne karşı alay etmeye başlarlar; böylece ikinci perde, bir komedi sahnesiyle biter.

Üçüncü perde, Pandaros, Helena ve Paris arasında geçen ehemmiyetsiz bir sahne ile başlar. Troya savaşının tek sebebi, uğruna bunca kan dökülen Helena'yı sadece bu sahnede görürüz. Shakespeare, bu güzeller güzeli, efsaneler kraliçesini, küçük dedikodular yapan, çöpçatan Pandaros'un bir aşk şarkısı söylemesi için şımarık şımarık ısrar eden, tatsız tuzsuz şakalardan hoşlanan, gayet alelade ve manasız bir kadın olarak teşhir edip, bütün bu savaşın, Helena etrafında kopan kıyametlerin ne kadar boş olduğunu bize bir defa daha hissettirir.

Üçüncü perdenin ikinci sahnesi ise, çok önemlidir. Pandaros'un işgüzarlığı sayesinde, Kressida, Troilos ile buluşmaya nihayet razı olmuştur. Sevgilisini bekleyen Troilos, büyük bir heyecan içindedir:

“Ayakta duramaz oldum, beklemek başımı döndürüyor.
Hayal ettiğim haz öyle tatlı ki, büyülüyor beni.
Susayan damağım, aşkın o süzüm süzüm süzülmüş balını
Gerçekten tadınca ne olacak?²⁸
Kendimden geçer, ölürüm herhalde.”

Nihayet Pandaros Kressida'yı getirir, ve bir hayli açık saçık şakalarla, yeğeniyle delikanlıyı birbirinin kucağına atar. Troilos ile Kressida'nın ilk defa olarak karşı karşıya geldik-

28 Evvelce de söylediğimiz gibi, Troilus ile Cressida'da yemek ve gıdaya dair teşbihler çok mühim bir yer işgal eder. Bir senfonide aynı leitmotiv sık sık tekrarlandığı gibi, bu piyeste de yemeğe, pişirmeye, tatmaya, yedikten sonra tiksинmeye dair imajlarla ikide birde karşılaşırız. Caroline Spurgeon, “Shakespeare's Imagery and What It Tells Us” adlı eserinde Troilus ile Cressida'da bu tipte 44 imaja rastladığını söyler.

leri bu sahnede, kızın duyduğu gelip geçici hevesle erkeğin duyduğu derin ve gerçek sevgi arasındaki tezat gayet açıkça belirir. Troilos, uzun uzadıya ve coşkunculukla aşkını anlatırken, Kressida, tecrübeli bir yosmanın bütün maharetiyle onu tahrik eder. Evvela, aylardır sevgiden mahvolduğunu söyler:

“En gizli düşüncelerimi ortaya döktürüyorsun,
Kapat şu ağzımı.”

Bunları diyerek, kendisini öptürür. Sonra da, sahte utanmalar, yalancıkdan kaçmalarla delikanlıyı büsbütün çileden çıkarır. Troilos ile Kressida’nın baş başa kalmaları gereken bu tek taraflı aşk sahnesinde, üçüncü bir şahıs, yani Pandaros, şehvetin bütün kabalığını ve çirkinliğini temsil eden gülünç bir koro gibi, ikide birde lafa karışır. Birbirlerine sokulmadıkları, yüzleri hâlâ kızardığı için âşıkları azarlar; öpüştükleri zaman, “Aman ne güzel!” diye keyiflenir yeğenin dürüstlüğüne dair teminat verir; her iki tarafın sadakat yeminlerine “Âmin.” der ve sonunda, “Hadi, pazarlık bitti, mührü basın artık.” diyerek, onları kendi eliyle hazırladığı odaya kapatır.

Aynı perdenin üçüncü sahnesinde, sevgililerin birleşmeleriyle ayrılmalarının bir olacağını anlarız; çünkü kendi Troyalı olduğu halde Yunanlılara sığınan Kalkhas [Calchas], Troya’da kalan kızı Kressida’nın yeni esir alınan Antenor ile değiştirilmesini; Antenor’un Troyalıları geri verilip, Kressida’nın Yunan karargâhına getirilmesini ister. Agamemnon, Kalkhas’ın dileğini kabul eder ve bu işin yapılması için Diomedes’e emir verir.

Aynı sahnede, Yunanlı kumandanlar, hazırladıkları plana göre hareket ederek, Akhilleus’u hakir görüyorlarmış gibi davranırlar ve ona hiç yüz vermeden yanından uzaklaşırlar. Kurnaz Odysseus, Akhilleus ile baş başa kalınca,

değer ve şehvet mefhumları, zamanın tahribatı²⁹ ve devletin basireti hakkında uzun felsefi nutuklar çekerek, ona hakikatte çok pratik bir tavsiyede bulunur: Akhilleus'un gözünü açması, şöhretini Aias'a kaptırmamak için harekete geçmesi lazımdır.

Dördüncü perdenin birinci sahnesinde Yunanlı Diomedes, Troilos ile ilk gecesini geçirmekte olan Kressida'yı almak için, sabahın alacakaranlığında Troya'ya gelir. Paris Diomedes ile yalnız kalınca, ona sorar:

“Sence güzel Helen'e hangimiz daha layıgız,
Ben mi, yoksa Menelaus mu?”

Diomedes, bu suale verdiği cevapta, Paris'i de, Menelaos'u [Menelaus] da yerin dibine batırır. Bu “kahpe”ye her ikisi de aynı derece layıktır: Çünkü Menelaos, “o zır zır ağlayan boynuzlu herif” Helena'nın namusuna sürdüğü lekeye göz yumarak, onu hâlâ istiyordur; Paris ise, “gözü dönmüş bir zampara gibi, çocuklarının bir orospu karnından çıkmasına” razıdır; Diomedes, hiç çekinmeden, sevgilisinin önünde Helena'yı rezil eder:³⁰

“Dinle beni, Paris:
O kahpenin damarlarındaki her pis kan damlası için,
Bir Yunanlı canını verdi;

29 Shakespeare'in Sonnet'lerinde olduğu gibi, bu piyeste de –bilhassa üçüncü perdenin ikinci ve üçüncü sahneleriyle dördüncü perdenin dördüncü ve beşinci sahnelerinde– zamanın tahribatı üzerinde uzun uzun durulur.

30 Shakespeare, *The Rape of Lucrece*'de de, Helena'ya şiddetle çatar:
*Show me the sturmpet that bagan this stir,
That with my nails her beauty I may tear.
Thy heat of lust, fond Paris, did incur
This load of wrath that burning Troy doth bear.
Why should the private pleasure of some one
Become the public plague of many more,
Had doting Prlam check'd his son's desire,
Troy had been bright with fame and not with fire.*

O kokmuş leş etinin her dirhemi için,
Bir Troyalı öldü.”

İşin en garip tarafı, Paris’in, bu sözlere isyan etmeyip, hiç telaşlanmadan şunları demesidir:

“Sevgili Diomedes, senin, yaptığın bir bezirgânlık;
Satın almak istediğin malı kötülüyorsun.”

Dikkat edilirse, Helena ile Kressida aynı soydan gibi, yani ikisi de sevmeye zerre kadar layık olmayan birer kahpe. Çirkin gerçekleri olduğu gibi görebilen Diomedes, Helena’nın ne mal olduğunu anladığı gibi, Kressida’nın da ne mal olduğunu hemen anlayacak ve bundan istifade etmenin yolunu da derhal bulacak. Hâlbuki mizaç itibarıyla kaşarlanmış Diomedes’in tam zıddı saf ve idealist Troilos, Kressida’ya âşık olduğu gibi, Helena’yı de göklere çıkarıyor. Troilos’un gözünde Helena, “gün ışığından parlak, sabahlardan taze bir kraliçe”dir.

Dördüncü perdenin ikinci sahnesinde artık sabah olmuştur. Troilos ile Kressida’yı, Pandaros’un evinin avlusunda görürüz. Pandaros, gene yanlarına gelip, geçirdikleri bu aşk gecesine Kressida’nın kaybolan kızlığına dair bir muhabbet tellalına yaraşan şakalar yapar. O sırada kapıya vurulur; Kressida, Troilos ile beraber yakalanmamak için içeri kaçır. Aineias, Troilos’a vaziyeti bildirir: Kressida, Yunan karargâhına götürülmek üzere hemen Diomedes’e teslim edilecektir. Bu kötü haberi duyunca, Troilos ile Kressida’nın aldıkları tavır arasında tam bir tezat vardır. Derdi gerçekten derin olan Troilos, sükûnetini ve vakarını muhafaza eder. Acı bir istihzayla “Muradına ermek işte buna derler.” dedikten sonra susar. Halbuki Kressida, gülünç bir ıstıraba düşen Pandaros’tan vaziyeti öğrenince, kıyametleri koparır; “zaman, işkence ve ölüm” karşısında bile Troilos’dan vazgeç-

meyeceğine dair büyük yeminler eder, “Gitmeyeceğim.” diye tutturur; bağıra bağıra ağlar, saçını başını yolar ve bütün bunları yaparken de, güzelliğini övmekten kendini alamaz:

“Yolayım ipek saçlarını, tımaklayayım şu övülen yanakları
Hıçkırıklara boğulsun berrak sesim.”

Çok kısa olan üçüncü sahneden sonra, sevgililerin ayrılmasını görürüz. Troilos’u, piyesin başından beri kemiren huzursuzluk ve şüphe, sevgilisinin Yunanlılara gideceği bu anda açıkça belirir. Sadık olması için Kressida’ya tekrar tekrar yalvarır. Bu sahnede asıl konuşan Troilos’tur. Kressida, kısa cümlelerle ona cevap verir. Delikanlı, “Sen baştan çıkma!” diyerek yalvardığı sırada, birden bire “Çıkar mıyım dersin?” diye soran Kressida’nın gerçek hüviyeti bir an için meydana çıkar.

Diomedes, Kressida ile karşılaşır karşılaşmaz, demin söylediğimiz gibi, onun ne mal olduğunu hemen anlar ve Troilos’a meydan okuyarak, kıza derhal iltifat etmeye başlar:

“Lütfen söyleyin, bu prens benden boşuna
teşekkür beklemesin:
Gözlerinizdeki ışık, yüzünüzdeki cennet,
Sizi korumaya yeter. Diomedes kulunuzdur.”

Beşinci sahnede Diomedes’in Yunan karargâhına getirdiği Kressida’nın, birkaç saat evvel ıstırap gösterileri yapan Kressida ile sanki hiçbir münasebeti yoktur. Troilos’u dakikasında unutuvermiş gibidir, ileri geri şakalaşır, Meneleus’un boynuzlarına dair imalar yapar, “Öpmek sizin için alış mıdır veriş midir?” diye kırıtır ve Yunan prenslerinin hepsine kendini öptürür. Odysseus, bu öpüşme oyununu icat etmiş olmasına rağmen, Kressida’yı öpmeyi reddeder. Diomedes

gibi, Odysseus de, kızın cibilliyetini [yaradılışını] hemen anlamıştır.

“Tüh, yazıklar olsun!

Gözü, yüzü, dudağı, her yanı konuşuyor;
Ayakları bile. Neresine baksan,
Aşüftelik taşıyor vücudundan.”

Aynı sahnede, evvelce tertip edildiği gibi, Hektor ile Aias karşılaşip boy ölçüşürler. Fakat Hektor’un mertliği ve iyi kalbi sayesinde bu savaş pek dostça olur ve iki yiğidin kucaklaşmalarıyla biter. Aias, bütün aptallığına ve kibrine rağmen, Hektor’a hayran kalır:

“Var ol, Hector!

O kadar iyi yürekli, o kadar mert bir insansın ki!
Bense, kardeşim, seni öldürmeye,
Ölümünle şan şeref kazanmaya gelmişim.”

Yunanlılar, Hektor’u çadırlarına davet edip, onun şerefine ziyafetler verirler. Bu karşılıklı dostluk ve sevgi havası içinde, yegâne falsolu ses Akhilleus’dan çıkar. Bu sahte yiğit, gerçek bir yiğit olan Hektor’u tepeden tırnağa kadar süzüp, küstahça böbürlenir:

“Söyleyin bana tanrılar, neresinden vurup yıkayım şu
gövdeyi?

Şurasından mı, şurasından mı, şurasından mı?
Bileyim yaranın, tam yeri neresi olacak,
Hector’un büyük canı neresinden çıkacak bileyim.”

Beşinci perdenin ilk sahnesi, aynı günün akşamı geçer ve Thersites’in Akhilleus ile Patroklos’a küfürleriyle başlar. Ağabeyiyle Yunan karargâhına misafir gelen Troilos,

Odyseus'a Kalkhas'ın çadırının nerede olduğunu sorar. İkisi Kressida'nın bulunduğu yere doğru giderken acayip şeyler olacağını sezen Thersites, gizlice onların peşine takılır.

İkinci sahne, hem dram tekniği bakımından, hem de eserin manasını anlayabilmek için, piyesin en alaka uyandırıcı kısmıdır. Sahnenin ortasında Kressida ile Diomedes aşk oyununu oynarken, bir yandan Troilos ve Odyseus, bir yandan da Thersites tarafından gözetlenirler. Kressida'nın yeni macerasını, üç ayrı zaviyeden birden görmüş oluruz: Aldatılan Troilos zaviyesinden akliselimi temsil eden, Troilos'u zapt etmeye çalışan Odyseus zaviyesinden ve olup bitenleri, "şişko göbeği, patates parmaklarıyla" şehvet şeytanının tertiplemediği bir "kepazelik" olarak gören Thersites zaviyesinden. Böylece, Theodore Spencer'in dediği gibi, bu çirkin gerçek, yani Kressida'nın kahpeliği, biri hisleri, biri mantığı, biri de tam bir menfiliği temsil eden üç ayrı ayna tarafından seyircilerin gözünün önüne serilir.³¹ Kressida'nın hakiki hüviyetini tam olarak bu sahnede görürüz. "Canım güzel Yunanlı, beni gene baştan çıkarma." diye yalandan yalvarmasına rağmen, Diomedes'e yaltaklanan ve erkeği baştan çıkaran asıl kendisidir. Bu da yetmiyormuş gibi, kendisine pek ehemmiyet vermeyen yakışıklı Yunanlıyı tahrik etmek için, Troilos'un aşkını koz olarak kullanır; türlü cilvelerden sonra, eski sevgilisinden aldığı yadigârı yeni sevgilisine verir. Üstelik Kressida –vicdan azabı duymak şöyle dursun –yaptığı bu rezilce hareketi gayet tabii bulur, kadınların hep böyle olduklarını iddia eder:

"Ah biz zavallı kadınlar, zaafımız bu işte bizim; anlıyorum. Gözlerimizi aldatan şeyler, aklımızı da sürüklüyor peşinden."

31 Op. cit., s. 118.

Hâlbuki Shakespeare'in eserinde yegâne sadakatsiz kadının Kressida olduğunu söyleyebiliriz. Saintsbury'nin dediği gibi, Shakespeare'de bir nevi "gynaecolatry" yani kadınlara tapınma vardır. Birer canavar olan Lear'ın iki büyük kızı hariç olmak üzere, onun yarattığı kadınların hepsi dürüst, müşfik, anlayışlı, iyi kalpli, çoğu da son derece akıllıdır. İşin asıl garip tarafı şu ki, Shakespeare, sanki inadına, Kressida'yı, kaynak olarak kullandığı Chaucer'in şiirinde olduğundan çok daha beter yapmıştır. Daha doğrusu, Chaucer'in Cryseyde'si ile Shakespeare'in Kressida'sı arasında hiçbir münasebet yok gibidir. Cryseyde, namusu ile tanınmış, Hektor gibi faziletli bir adam tarafından korunan genç bir duldur. Şöhretinin lekelenmesinden çok çekindiği için, Troilos'a uzun zaman yüz vermez. Günün birinde Pandaros onu bir ziyafete davet eder. O sırada müthiş bir fırtına kopar ve Cryseyde geceyi dayısının evinde geçirmek zorunda kalır. Pandaros, Troilos'un çok ağır hasta olduğunu, fırtınaya rağmen geldiğini ve Cryseyde'yi bir an için olsun görmezse öleceğini söyler. Genç kadın, Troilos'un ıstırapı karşısında merhamete gelir, ve beş kısım olan bu uzun şiirin üçüncü kısmının sonunda, kendisini ona verir. Beşinci kısımda, Diomedes, Cryseyde'yi Troya'ya götürür. Cryseyde, sevgilisinden ayrıldığı için gerçek bir üzüntü içindedir ve Yunanlı onu baştan çıkarabilmek için bütün kurnazlığını kullanır. Cryseyde, Diomedes'e teslim olduktan sonra, derin bir vicdan azabına kapılır. Sözün kısası, Kressida gibi bir kahpe değil, sadece zayıf bir kadındır. Chaucer, Cryseyde'nin sadakatsizliğini öyle bir müsamahayla ele alır ki onu ayıplamak aklımızdan bile geçmez, ona sadece acırız. Raleigh'nin dediği gibi, Chaucer bu eserinde yapılması imkânsız görünen bir şeyi başarabilmiştir: Okuyucuların hem bedbaht Troilos'a, hem de sadakatsiz Cryseyde'ye karşı sempati duymalarını sağlamıştır.³²

32 Op. Cit., s. 117.

Hâlbuki Shakespeare'in okuyucularının bütün sempatisi ve bütün merhameti Troilos'a gider. Bu korkunç darbe karşısında, delikanlı bağırıp çağırılmaz, sevgilisine lanet okumaz. Geçirdiği psikolojik şokun neticesi çok daha vahimdir: Diomedes'in kolları arasında gördüğü kadının kendi sevgilisi olduğuna inanmaz, yani gözleriyle gördüğü şeye, aklıyla inanmaz: "İnanmıyorum buna, delirmiş de değilim." der. Fakat biraz sonra, Troilos'un benliğinde şizofrenlere has bir ikilik meydana gelir: Gördüğü hem Kressida'dır, hem de Kressida değildir. Kafasındaki Kressida mefhumunun bir bütün olması lazımdır; hâlbuki ayrılmaz bir bütün ikiye bölünmüştür. Şimdiye kadar bildiği Kressida ile bu karşılaştığı Kressida arasında korkunç bir uçurum açılmıştır:

"Gördüğüm hem Cressida, hem Cressida değil!
Bir savaştır gidiyor benim içimde,
Öyle garip bir savaş ki bu, ayrılmaz bir bütün,
İkiye bölünmüş, yerle gök kadar uzaklaşmış birbirinden."

Ne gariptir ki, Troilos'un benliğini paramparça eden bu buhran, onun Kressida'ya sevgisini azaltmamış, sadece Diomedes'e karşı müthiş bir kin duymasına sebep olmuştur:

"Cressida'yı ne kadar seviyorsam
Onun Diomedes'inden de o kadar nefret ediyorum."

Artık bundan sonra, Troilos, iç âlemindeki savaşta yenildiği için, dış âlemdaki savaşta, yani Troya savaşında bir kahraman kesilecektir.

Nitekim üçüncü sahnede Troilos, ağabeyi Hektor'u düşmana karşı fazla yumuşak ve merhametli davranmakla itham ediyor, "acıma illetinin" aptallıktan başka bir şey olmadığını söylüyor; Troya kılıçlarının "en zehirli kinle" tu-

tuşmalarını, merhametsizce etrafa kıymalarını istiyor. Artık hiçbir kuvvet onu savaştan geri tutamaz:

“Hatta sen, kardeşim, keskin kılıcınla karşıma çıksan,
Ölürüm de gene vazgeçmem dövüşmekten.”

Hektor, Troilos’un savaşmasına engel olmak istediği gibi; Andromakhe [Andromache], Kassandra ve Priamos da, Hektor’u o gün savaştan alıkoymak istiyorlar.

Hektor’un başına bu felaketin geleceği herkesin içine doğmuştur. Fakat, Diomedes’e karşı duyduğu kinle coşan Troilos’u da, şerefini hayatından değerli bilen Hektor’u da, savaş meydanından uzak tutmak imkânsızdır.

Piyesin son kısmı, birbiri ardından hızla gelen kısa sahnelerden ibarettir. Dördüncü sahnede, artık iyice kızışmış olan savaş, Thersites’in zehir saçan, alaycı gözleriyle görürüz. Thersites, Troilos ile Diomedes çarpışırken, “Kahpeni elden kaçırma Yunanlı! Vur kahpen uğruna Troyalı!” diye bağırarak, her iki tarafı da kışkırtır. Daha sonra da, aynı şekilde, Meneleus ile Paris’i kızıştırır: “Boynuzu takanla taktıran birbirlerine girdiler! Haydi öküz! Haydi köpek!.. Haydi, çifte kocalar!” Beşinci sahnede, Patroklos’un Hektor tarafından öldürüldüğünü öğreniriz. Odysseus ile Nestor’un bütün kurnazca manevralarına rağmen bir türlü savaşa katılmayan Akhilleus, bu haberi duyunca hemen harekete geçip, Hektor’un canına kıymaya ahdedir. Altıncı sahnede, Hektor ile Akhilleus karşılaşır. Fakat Akhilleus, silah kullanamayacak kadar talimsiz olduğunu bahane ederek, düşmanı ile çarpışmaz. Yedinci sahnede Akhilleus, kendi adamlarını çağırıp, onlara Hektor’u öldürmelerini emreder. Sekizinci sahnede, hava kararmak üzereyken, savaştan yorulan Hektor, zırhını çıkarır, kılıcını bir tarafa bırakır ve dinlenmek için oturur. O sırada Akhilleus ile adamları, Hektor’un etrafını sararlar; hep birden üstüne çullanıp, silahsız kahramanı kal-

leşçe öldürürler. Hektor'un ölümü sahnesinde, Shakespeare, gene Ortaçağ masal ve şiirlerine uyarak, *İlyada*'dan tamamıyla uzaklaşmıştır; çünkü bilindiği gibi, Homeros'un destanında, Akhilleus, Hektor ile tek başına ve mertçe uzun uzadıya dövüştükten sonra onu öldürür. Böylece Homeros'da bir savaşın, Shakespeare'de ise haince tertiplenen bir cinayetin hikâyesi anlatılır. Bu da yetmiyormuş gibi, dokuzuncu sahnede, Akhilleus, Hektor'u, tek başına öldürdüğüne dair ortaya bir rivayet çıkarır.

Onuncu ve son sahnede, Troilos, ağabeyinin ölümü karşısında derin bir acı duymaktadır. Bundan sonra Troya'nın da mahvolacağını biliyordur: "Hektor öldü, ne desek boş artık." Ama gene de öç almak için, yarın savaşa devam edeceklerini söyler. Delikanlı tam çıkarken Pandaros'la karşılaşır ve onu lanetleyerek yanından kovar:

"Defol, kadın tellalı! Yüz karası kepezelik,
Peşini bırakmasın ömrün boyunca ve isminle anılsın
daima!

Piyes, sahnede yalnız kalan Pandaros'un, çöpçatanlığın nankör bir meslek olduğuna dair saçma sapan sözleri ve gülünç mısralarıyla biter. Bu epilog o kadar saygısız ve kötüdür ki birçok münekkitler, bunu Shakespeare'in yazdığına ihtimal vermemiştir, oyuncuların metne eklediğini ileri sürmüşlerdir.

Görüyoruz ki *Troilus ile Cressida*'nın sonu, gerçekten bir "son" değildir. Troya mağlup olmamış, Kressida sadakatsızlığının cezasını çekmemiş, Homeros'un destanında olduğu gibi Troilos, Akhilleus tarafından öldürülmemiştir. Her şey havada kalmış, hiçbir şey bir neticeye bağlanıp halledilememiştir. Bu da gene *Troilus ile Cressida*'yı yazıldığı devrin geleceğinden ayıran ve bir bakıma zamanımızın tiyatrosuna yaklaştıran taraflardan biridir.

Garpta yeni yeni değ erlendirilmeye başlayan bu eserin, Shakespeare'e bir hayli alışmış olan memleketimizde de merak uyandıracadıını umuyoruz. Bu piyesin hicivli ve alaycı tarafında, Türk halk tiyatrosuyla bazı yakınlıklar vardır. Bilhassa Karagöz' n *Ferhat ile şirin*, *Leyl  ile Mecnun* gibi oyunlarında, aşk ve kahramanlık tarzında büyük temaların, kaba şakalarla karıştığı görülür.

Konu bakımından da bu eserin, vatanımızın tarihiyle – efsaneyle karışık da olsa– bir ilintisi vardır. Yalnız Troya'nın topraklarımızda olması dolayısıyla değil, Shakespeare'in Troyalıları tutmasıyla da, i imizin çok derinlerindeki bir tele dokunuyor. Montaigne, Fatih'in Papa II. Pius'a yazdığı mektuptan řu parçayı, *Des Plus Excellents Hommes* adlı denemesinde ele alır: " talyanların bana düşman olmalarına şaşıyorum. Biz de  talyanlar gibi, Troyalıların soyundanız. Yunanlılardan Hektor' n öcünü almak, benim kadar onlara da düşer; onlarsa, bana karşı Yunanlıları tutuyorlar." Fatih sarayında * lyada*'yı bilenlerin çok olduğu düşünülecek olursa, bu mektup gerçekten yazılmış olabilir. Olmasa bile, bizim Troya'yı yeniden benimsemeye başladığımız bu günlerde Shakespeare'in, memleketimizde henüz tanınmayan bu eserini Türk seyircisinin ayrı bir alakayla karşılayacadıını umuyoruz.

M na Irgat³³

33 M na Urgan bu  ns z  1956 tarihli baskı için yazdığında, tiyatrocu Cahit Irgat ile evliydi. (e.n.)

Kişiler

PRIAM	Troya kralı
HECTOR	} Priam'ın oğulları
TROILUS	
PARIS	
DEIPHOBUS	
HELENUS	
MARGARELON	Priam'ın gayrimeşru oğlu
AENEAS, ANTENOR	Troyalı kumandanlar
.	
CALCHAS	Yunanlıların tarafına geçen Troyalı bir rahip
PANDARUS	Cressida'nın dayısı
AGAMEMNON	Yunanlıların baş kumandanı
MENELAUS	Agamemnon'un kardeşi
ACHILLES	} Yunanlı kumandanlar
AJAX	
ULYSSES	
NESTOR	
DIOMEDES	
PATROCLUS	
THERSITES	Sakat ve ağzı bozuk bir Yunanlı
ALEXANDER	Cressida'nın uşağı
TROILUS'UN UŞAĞI	
PARIS'İN UŞAĞI	
DIOMEDES'İN UŞAĞI	
HELEN	Menelaus'un karısı
ANDROMACHE	Hektor'un karısı
CASSANDRA	Priam'ın kızı
CRESSIDA	Calchas'ın kızı

Troyalı ve Yunanlı askerler

Sahne: Troya ve Troya'nın önündeki Yunan karargâhı.

Prologos

Sahne Troya'da. Yunan adalarından,
Asil kanları kızışmış mağrur prensler,
Atina limanına yollamışlar,
Çetin bir savaş için toplanmış,
Asker ve malzeme yüklü gemilerini.
Altmış dokuz ülkenin bu taçlı tahtlı başları,
Troya'nın altını üstüne getirmeye and içip,
Yollanmışlar Atina körfezinden Frigya'ya doğru.
Troya'nın sağlam surları içinde,
Güzel Helen, Menelaus'un karısı,
Kendini kaçırın çapkın Paris'in kolları arasında uyumakta,
Ve işte bütün kıyamet de bundan kopmaktadır.
Yunanlılar Tenedos kıyılarına varıyor,
Ve gemiler boşaltıyor geniş karınlarındaki
Savaş yükünü. Şimdi Dardanos ovalarında,
Henüz yıpranmamış, ter ü taze Yunanlıların
Süslü çadırları kuruludur. Priam'ın şehrindeki altı kapı;
Dardanos, Tymbrla, Ilias, Ketas, Troya ve Antenorides
kapıları,
Koca destekler, sağlam sürgülerle sıkı sıkı kapanmış,
Troya halkını korumaktadır. İki taraf, Troyalılar ve
Yunanlılar,
Her şeyi göze almış, telaş, heyecan içinde kıvrana dursun.

Ben, zırhlar içinde bir prologos, çıkıyorum karşınıza
Ama bu zırhları ne yazarın kalemine
Güvendiğim için giydim, ne de oyuncunun sesine.
Maksadım sadece, konuya uygun bir kılıkla önünüze

çıkmaq,

Ve siz güzel seyircilerimize şunu söylemektir:

Oyunumuz bu savaşın ilk günlerini atlayarak,
Olup bitenlerin ortasından başlayacak; sonra da,
Oyun gereğince her şeyi bir sıraya koyup anlatacak
İster beğenir, ister beğenmezsiniz. O sizin bileceğiniz iş:
Bizimki de bir savaş; iyi kötü, ne çıkarsa bahtımıza.

I. Perde

1. Sahne

(Troya. Priam'ın sarayının önü.)

*(Troilus ve Pandarus silahlı olarak girerler.
Troilus zırhlıdır.)*

TROILUS

Uşağım gelsin, çıkaracağım zırhımı:
Ne diye çıkıp dövüşeyim Troya surlarının dışında,
Kendi içimde böylesine amansız bir savaş varken?
Yüreğine güvenen her Troyalı gitsin dövüşsün;
Ben Troilus, ben kaptırdım yüreğimi.

PANDARUS

Nereye varacak bunun sonu?

TROILUS

Yunanlılar kuvvetli, kuvvetli oldukları kadar akıllı,
Akıllı oldukları kadar çetin, çetin oldukları kadar da cesur;
Bense, bir kadının göz yaşları kadar bitkinim,
Uyku kadar yumuşak, cehalet kadar alık,
Gecenin karanlığında kalmış bir kızıdan daha ürkek,
Toy çocuklardan daha akılsız.

PANDARUS

Ben sana söyleyeceğim kadarını söyledim; artık ne karışırım ne ederim. Çöreği yemek isteyen, buğdayın öğütülmesini bekleyecek.

TROILUS

Beklemedim mi?

PANDARUS

Öğütülmesini, evet. Ama elenmesini de bekleyeceksin.

TROILUS

Beklemedim mi?

PANDARUS

Elenmesini, evet. Ama mayanın kabarmasını da
bekleyeceksin.

TROILUS

Onu da bekledim.

PANDARUS

Kabarmasını, evet. Ama dahası var. Dahası demek de,
hamurun yoğurulması, çöreğin kalıba konması, fırının
yanması, çöreğin pişmesi demektir. Üstelik çöreğin soğu-
masını da bekleyeceksin, yoksa ağzın yanar.

TROILUS

Sabrın kendisi, sabrın tanrısı katlanamaz,
Benim katlandığım işkenceye.

Priam'ın şahane sofrasına oturmuşum, düşün;
Ama güzel Cressida aklıma gelince...
Ne dedin, yalancı! Aklına gelince mi?
Aklından çıktığı var mı ki!

PANDARUS

Doğrusu, dün gece her zamankinden daha güzeldi, her
kadından daha güzel.

TROILUS

Ne diyordum... Tam içimi çekecekken,
Yüreğim ortasından ikiye bölünecekken,
Hector yahut da babam farkına varır diye,
İç çekişimi bir gülümsemeye boğdum,
Fırtınalı gökyüzünü, güneşin ışığa boğması gibi.
Ama sahte bir gülüşle gizlenen dertler,
Kaderin insana birden zehir ettiği sevince benzer.

PANDARUS

Saçları Helen'i saçlarından azıcık daha koyu olmasaydı, Cressida ondan kat kat güzel olurdu.. Ne ise... Bırak, benim akrabam, onu övmek bana düşmez; ama isterdim ki, dün akşam benim yerimde bir başkası olsaydı da konuşmasını dinleseydi. Senin kız kardeşin Cassandra'nın zekâsını küçümseyecek değilim ama...

TROILUS

Ah Pandarus! Ne diyeyim sana Pandarus...
Ben sana ümitlerim denizlere düştü, boğuldu diyorum,
Sen tutmuş denizler kaç kulaç diyorsun bana.
Ben Cressida beni deli etti diyorum,
Sen hâlâ Cressida güzeldir diyorsun bana.
Yüreğimi kemiren yaranın üstüne sen gelmiş,
Gözlerini, saçlarını, yanağını, yürüyüşünü, sesini
döküyorsun.

Tutmuş elini anlatıyorsun bana,
O el ki, beyazlar onun yanında mürekkep olur,
Karalıklarından dert yanarlar. O el ki, yumuşaklığı yanında,
Kuğu yavrularının tüyleri bile sert kalır,
Bir rençperin nasırlı avucu kadar. Bunları söylüyorsun bana,
Ben seviyorum diyorum, sen bunları sayıp döküyorsun
bana.

Benim yarama merhem değil ki bunlar!
Yarayı açan bıçağı, bir daha, bir daha,
Saplıyorsun içime.

PANDARUS

Ben onu olduğu gibi anlatıyorum.

TROILUS

Olduğu gibi anlatamazsın ki!

PANDARUS

Gerçekten ben karışmam artık. Nasıl istersen öyle olsun.
Cressida güzelse, ne âlâ! Güzel değilse, başının çaresine baksın.

TROILUS

Aman etme, Pandarus, canım Pandarus!

PANDARUS

Bütün emeklerim boşuna! Ne ona yaranabildim, ne sana!
Aranızda git gel, git gel. Sonunda bir teşekkür bile yok.

TROILUS

Ne o Pandarus? Kızdın mı? Kızdın mı bana?

PANDARUS

Madem akrabamdır, Helen kadar güzel olamaz. Akra-
bam olmasaydı, o zaman. Helen ancak pazar günleri
onun kadar güzel olabilirdi. Ama bana ne canım! İsterse
Arap suratlı olsun! Umrumda değil.

TROILUS

Ben güzel değil mi dedim?

PANDARUS

İster söyle, ister söyleme. Babasının peşinden gitmemekle
aptallık ediyor. Varsın gitsin Yunanlılara! İlk görüşümde
bunu söyleyeceğim kendisine. Bana gelince, ben artık yo-
kum bu işte.

TROILUS

Pandarus...

PANDARUS

Yokum!

TROILUS

Canım Pandarus...

PANDARUS

Rica ederim benimle konuşma artık. Her şeyi nasıl bul-
dumsa öyle bırakıyorum. Bitti.

(Pandarus çıkar. Hücum boruları çalar.)

TROILUS

Susun çirkin sesler! Susun kaba gürültüler!
Budalalar! İki taraf da budala! Helen elbette güzel olacak,
Her gün kanlarınızla allık sürüyorsunuz ona.
Böyle bir gaye uğruna savaşmam ben.

Bu kadar sudan şey doyuramaz kılıcımı.
Yalnız Pandarus... Ey tanrılar, nedir bu bana ettiğiniz?
Bir Pandoras kavuşturabilir beni Cressida'ya.
Ama yüz vermez, el sürülmez Cressida'ya yalvarıp
yakarmak
Ne kadar nafile ise, onun gönlünü yapabilecek
Huysuz Pandarus'un gönlünü almak da o kadar zor.
Söyle bana Apollon, Daphne'nin¹ başı için, söyle,
Cressida nedir, Pandarus nedir, ben neyim?
Ta Hindistanlarda bir yatak, yatağın içinde bir inci
Cressida.

Bizim Troya ile onun arasında, başıboş azgın denizler var.
Ben bir tüccar, yelken açıp giden Pandarus da,
Benim şüphelerle dolu ümidim, yelkenim, gemim.
(*Hücum boruları çalar.*)
(*Aeneas girer.*)

AENEAS

Ne o Prens Troilus! Niçin savaş meydanında değilsin?

TROILUS

Değilim de ondan! Kadınca bir cevap, ama yerinde;
Çünkü kadınlara yakışır orada olmamak.
Bugün ne haber savaştan, Aeneas?

AENEAS

Paris evine döndü, yaralı.

TROILUS

Kim yaraladı, Aeneas?

AENEAS

Menalaos yaraladı, Troilus.

TROILUS

Bırak Paris'in kanı aksın bu yara nedir ki onun için?
Menelaus'un boynuzu saplanmış olmalı Paris'e.
(*Hücum boruları.*)

1 Kendisine âşık olan Apollon'un elinden kurtulabilmek için, tanrıların yaradımıyla bir defne fidanı haline giren bir su perisinin ismi. (ç.n.)

AENEAS

İşitiyor musun? Sur dışında cümbüş var bugün.

TROILUS

Sen asıl cümbüşü burada, sur içinde görürdün,

Eğer istediğimle yaptığım bir olsaydı benim.

Ama hadi, dövüşmeye gidelim. Sen de mi oraya?

AENEAS

Hemen!

TROILUS

Öyleyse gel, beraber gidelim.

(Çıkarlar.)

2. Sahne

(Troya'da bir sokak.)

(Cressida ile Alexander girerler.)

CRESSIDA

Geçenler kim?

ALEXANDER

Kraliçe Hecuba ile Helen.

CRESSIDA

Nereye gidiyorlar?

ALEXANDER

Doğu kulesine, cenk seyrine gidiyorlar.

Oradan vadinin dört bir yanı görülür.

Sabrın ta kendisi olan Hector, bugün coşmuş;

Andromache'yi terslemiş, uşağına bir yumruk atmış;

Ve sanki harpte zamanın hesabı sorulurmuş gibi,

Daha gün doğmadan zırhlarını giymiş,

Doğru savaş meydanına!

Yol boyunca bütün çiçeklerin gözü yaşlıymış,

Hector'un öfkesinden neler çıkacağını

Önceden sezmişler gibi.

CRESSIDA

Neymiş öfkesinin sebebi?

ALEXANDER

Dediklerine göre. Yunanlılar arasında,
Troya soyundan Hector'la akraba biri varmış;
Ajax diyorlar adına.

CRESSIDA

Peki, neymiş bu adam?

ALEXANDER

Yaman bir adammış; tek başına ayakta duran bir adam.

CRESSIDA

Her adam tek başına ayakta durur; sarhoş, hasta değilse,
bacakları da varsa.

ALEXANDER

Bu adam, efendime söyleyeyim, birçok hayvanların me-
ziyetlerini kendinde toplamışmış: Aslan gibi cesur, ayı
gibi kaba, fil gibi ağırmış. Tabiat bu adama tıka basa
öyle şeyler doldurmuş ki, yiğitliğinde çılgın, çılgınlığında
da temkinliymiş. İnsanlarda ne değer varsa, bu adam-
da hepsinden bir damla, ne kusur varsa hepsinden bir
çimdik varmış. Durup dururken dertlenir, yok yere de
sevinirmiş. Kendinde her şeyi birbirine eklemiş; ama her
şeyi de o kadar çığırından çıkarmış ki, romatizmalı bir
Briareus² gibi bir sürü eli varmış, ama tutmaz; yahut da
kör bir Argus³ gibi, safi gözmüş, ama görmez.

CRESSIDA

Peki ama, ben gülerim böylesine. Hector ne diye kızmış?

ALEXANDER

Anlattıklarına göre, dün savaşta karşılaşmışlar, ve Ajax
yenmiş Hector'u. O kadar kızmış o kadar utanmış ki
Hector, dünden beri ne yemek yemiş, ne gözüne uyku
girmiş.

2 Yunan mitolojisinde yüz tane eli olan bir devin ismi. (ç.n.)

3 Yunan mitolojisinde yüz tane gözü olan bir canavarın ismi. (ç.n.)

CRESSIDA

Kim o gelen?

(*Pandarus girer.*)

ALEXANDER

Dayınız Pandarus.

CRESSIDA

Hector yiğit adamdır.

ALEXANDER

Yeryüzünde ondan yiğidi yoktur, efendim.

PANDARUS

Neymiş, neymiş?

CRESSIDA

Günaydın, Pandarus dayı.

PANDARUS

Günaydın yeğenim Cressida. Ne konuşuyordunuz?

Günaydın, Alexander. Nasılsın yeğenim? Illium'a

uğradın mı?

CRESSIDA

Bu sabah, dayı.

PANDARUS

Ben geldiğim vakit ne konuşuyordunuz? Sen Illium'a git-
tiğinde Hector silahlanıp yola çıkmış mıydı? Helen daha
kalkmamıştı, değil mi?

CRESSIDA

Hector gitmiş, Helen daha kalkmamıştı.

PANDARUS

Öyle, Hector erken kalktı.

CRESSIDA

Bundan bahsediyorduk; Hector'un öfkesinden.

PANDARUS

Öfkeli miymiş?

CRESSIDA

Bu öyle diyor.

PANDARUS

Doğru, öyleymiş. Sebebini de biliyorum. Bugün biçecek

ortalığı, haberleri olsun. Troilus da ondan aşağı kalmayacak. Bundan da haberleri olsun, gözlerini açsınlar.

CRESSIDA

Yok canım, o da mı öfkeliymiş?

PANDARUS

Kim, Troilus mu? Troilus ondan üstündür.

CRESSIDA

Zeus aşkına! Hiç ölçülür mü ikisi?

PANDARUS

Kim? Troilus'la Hector mu? Sen erkek nedir bilir misin?

CRESSIDA

Eh, gördüm, tanıdığım erkeğin ne olduğunu bilirim.

PANDARUS

Öyleyse beni dinle: Troilus Troilus'tur.

CRESSIDA

İyi ya, ben de onu söylüyorum. Troilus'un Hector olmadığı besbelli.

PANDARUS

Değildir ya... Hector'un Troilus olmasına imkân yok.

CRESSIDA

Hector ne kadar kendiyse, Troilus da o kadar kendi.

PANDARUS

Kendi mi? Ah zavallı Troilus! Keşke kendinde olsa!

CRESSIDA

Kendinden başka nerede olur ki?

PANDARUS

Ah, keşke o kendine gelse de, ben ta Hindistanlara kadar yalın ayak gitsem.

CRESSIDA

Troilus Hector'da olacak değil ya! Kendindedir.

PANDARUS

Kendinde mi? Hayır, kendinde değil! Ah, keşke kendinde
olsa!

Ama tanrılar büyüktür. Zamanın, kime dost, kime düşman olacağı bilinmez. Ah Troilus, ah! Ne olur benim

kalbim bu kızda olsaydı! Hayır, Hector Troilus'tan üstün değildir.

CRESSIDA

Peki, affedersiniz.

PANDARUS

Hector bir kere, daha yaşlı.

CRESSIDA

Peki, peki, ben aldanmışım.

PANDARUS

Troilus daha onun yaşına gelmedi. Geldiği zaman başka türlü konuşacaksın. Hector onun zekâsına zor varır...

CRESSIDA

Hector'un kendi zekâsı var, onunkini ne yapsın?

PANDARUS

Ne de Troilus'taki türlü meziyetlere.

CRESSIDA

Öyle olsun.

PANDARUS

Ne de Troilus'taki güzelliğe.

CRESSIDA

Troilus'un güzelliğini ne yapsın! Kendi çok daha güzel.

PANDARUS

Senin kafan işlemiyor yeğen. Helen bile geçenlerde yemin etti, Troilus'un bütün, esmerliğine rağmen.. Ama doğrusu, esmer de denilemez...

CRESSIDA

Yoo, esmer ya!

PANDARUS

Aslını ararsan, hem esmer hem değil.

CRESSIDA

Aslını ararsan, hem doğru hem değil.

PANDARUS

Helen onun rengini Paris'inkinden daha güzel buluyor.

CRESSIDA

Paris kafi derecede renkli.

PANDARUS

Orası öyle.

CRESSIDA

Demek Troilus gereğinden daha renkli. Helen onu Paris'ten çok övdüyse, teni Paris'inkinden daha kırmızı demektir. Paris'in rengi kıvamında, Troilus'un ki ondan daha kırmızı olduğuna göre, Helen onu överken pek alevlenmiş. Oldu olacak, Helen'in altın dili, Troilus'u bakır buruntu diye öveydi bari.

PANDARUS

İki gözüm kör olsun, Helen Paris'ten çok Troilus'u seviyor.

CRESSIDA

Demek Helen sahiden hoppa bir Yunanlıymış.

PANDARUS

Yoo, Troilus'u daha çok seviyor, eminim. Geçenlerde kemerli pencerenin önünde karşılaştılar. Troilus'un çenesinde sakal namına sadece üç dört kıl olduğunu bilirsin.

CRESSIDA

Bilirim; bir meyhaneci çırağı bile çenesindeki kılların hesabını yapabilir.

PANDARUS

Tabii, çok genç de ondan. Gene de iki üç okka farkla, ağabeyi Hector kadar ağırlık kaldırabiliyor.

CRESSIDA

Demek genç yaşta bu kadar sırtı pek?

PANDARUS

Helen'in onu sevdiği besbelli. Yanına yaklaşıp, beyaz eliyle yarık çenesini tuttu.

CRESSIDA

Tanrılar korusun! Çenesi mi yarılmış?

PANDARUS

Yok canım! Anlamazlıktan gelme, çenesi çukurludur. Bence bütün Friky'a'da gülümseme, ona yakıştığı kadar hiçbir erkeğe yakışmaz.

CRESSIDA

Gülümsemesi yamandır doğrusu.

PANDARUS

Değil midir?

CRESSIDA

Öyle, tıpkı sonbaharda bir bulut.

PANDARUS

Bırak canım sen de! Helen'in Troilus'u sevdiği meydanda.

CRESSIDA

Meydandaysa, Troilus da bu meydandan kaçmaz.

PANDARUS

Troilus mu! Helen Troilus için nedir biliyor musun? Benim için bir çürük yumurta neyse o!

CRESSIDA

Sen eğer çürük bir yumurtayı, çürük bir kafa kadar seviyorsan, piliçleri kabuğundan çıkmadan yersin.

PANDARUS

Helen'in, Troilus'un çenesini nasıl gıdıkladığı aklıma geldikçe, gülmeden edemiyorum. O ne beyaz eldi o! Hari-kulade! İtiraf edeyim ki...

CRESSIDA

Aman çabuk itiraf et, yoksa işkence ederler sana.

PANDARUS

Troilus'un çenesinde beyaz bir kıl görmesin mi!

CRESSIDA

Vah zavallı çene! Kıl kuyruk çene!

PANDARUS

Ne güldüler ama! Kraliçe Hakhabe'nin gözlerinden yaşlar geldi.

CRESSIDA

Taşlar da gelmiştir.

PANDARUS

Cassandra da güldü.

CRESSIDA

Ama onun gözlerinin altındaki tencere kolay kolay kaynamaz. Yoksa taşı mı onun da tenceresi?

PANDARUS

Hector da güldü.

CRESSIDA

Peki kuzum, neye güldüler bu kadar?

PANDARUS

Neye olacak canım! Beyaz kıla! Troilus'un çenesinde Helen'in bulduğu beyaz kıla!

CRESSIDA

Bulduğu kıl yeşil olsaydı, ben de gülerdim.

PANDARUS

Kıldan çok, Troilus'un hoş bir sözüne güldüler.

CRESSIDA

Neymiş bu söz?

PANDARUS

Helen dedi ki: "Senin çenende tam yüz elli kıl var, bir tanesi de beyaz."

CRESSIDA

Demek Helen bunu mesele yaptı.

PANDARUS

Yaptı ya. Şimdi sen de mesele yapma, Troilus, "yüz elli kıl," dedi, "bir tanesi de beyaz. Beyaz kıl babam, ötekiler de oğulları." Helen, "Aman Zeus" dedi, "bunlardan hangisi benim kocam Paris?" "Boynuzlusu," dedi Troilus, "kopar da kocana ver." Ne güldüler, ne güldüler! Helen kıpkırmızı oldu, Paris küplere bindi. Ama öbürleri nasıl güldü anlatamam.

CRESSIDA

Anlatma zaten çok uzun sürdü.

PANDARUS

Peki yeğenim, sana dün bir şey söylemiştim ya onu düşün.

CRESSIDA

Düşünüyorum.

PANDARUS

Yemin ederim ki, doğru, Nisan yağmurları gibi ağlayacak senin için.

CRESSIDA

Ben de, göz yaşlarıyla sulanıp, Mayıs ayında bir ısırganotu gibi yerden fıskıracağım.

(Geri çekilme boruları duyulur.)

PANDARUS

Duydun mu? Savaş meydanından dönüyorlar. Şurada bekleyip, Illium'a gidişlerini seyredelim canım yeğenim benim.

CRESSIDA

Nasıl istersen.

PANDARUS

Şuraya gel, şuraya. En iyi burası. Çok iyi göreceğiz buradan. Geçerlerken, sana teker teker isimlerini söylerim. Ama sen asıl Troilus'a bak.

CRESSIDA

O kadar bağırma canım.

(Aeneas sahneden geçer.)

PANDARUS

İşte Aeneas. Ne yiğit adam, değil mi? Troya'nın güllerinden biri sayılır. Ama sen Troilus'a bak, neredeyse göreceksin onu.

CRESSIDA

Bu kim?

(Antenor sahneden geçer.)

PANDARUS

Antenor. Keskin bir zekâ. Oldukça da iyi adamdır. Troya'nın en akli başında olanlarından. Üstelik yakışıklı da. Troilus nerede kaldı? Şimdi göstereceğim sana Troilus'u. Beni görürse başını sallar.

CRESSIDA

Sallar mı sahi?

PANDARUS

Görürsün.

CRESSIDA

Sallarsa salaktır.

(Hector geçer.)

PANDARUS

İşte Hector. Bak, bak, iyi bak! Adam dediğin böyle olur. Var ol, Hector! Yaman bir adam, yeğen. Koca yiğit! O ne giriş! Yaman adam değil mi?

CRESSIDA

Elbette yaman!

PANDARUS

Değil mi? İnsanın içi açılıyor. Miğferindeki eziklere bak! Şuraya bak, gördün mü? Bak şuraya! Şaka değil, amma da vurmuşlar! Miğfer eziği dediğin böyle olur!

CRESSIDA

Kılıçla mı vurmuşlar?

PANDARUS

Kılıç mılıç! Umrunda mı onun! Karşısına şeytan çıksa vız gelir. Gerçekten içi açılıyor insanın, Bak, bak, Paris geliyor, Paris!

(Paris geçer.)

Bak şuna, yeğen. Ne güzel adam, değil mi? Değil mi? Ne yakışıklı! Kim demiş yaralandı da evine döndü diye? Yaralı falan değil! Helen görsün de içi açılsın. Ah Troilus'u bir görsem. Şimdi göreceksin.

(Helenus geçer.)

CRESSIDA

Bu kim?

PANDARUS

Helenus. Acaba Troilus nerede? Helenus geçiyor. Troilus bugün çıkmadı, herhalde. Bu geçen Helenus.

CRESSIDA

Helenus dövüşebilir mi, dayı?

PANDARUS

Helenus mu? Yoo... Evet iyi kötü dövüşür. Acaba Troilus nerede? Bak, bak, Troilus diye bağırıyorlar, duydun mu? Helenus rahiptir.

CRESSIDA

Şu gelen sünepe herif de kim?

(Troilus geçer.)

PANDARUS

Neredeki? Şuradaki mi? O Deiphobos. Troilus şu! Bak da, gözün erkek görsün, yeğen! Hey gidi hey! Yaşa Troilus, kahramanlar şahu!

CRESSIDA

Sus, ayıptır, sus!

PANDARUS

Bak iyi bak! Hey koca Troilus! Gözünü aç, iyi bak, yeğen. Kılıcındaki kanlara bak! Miğferi Hector'unkinden de daha ezik. Bakışına yürüyüşüne bak! Ey eşsiz delikanlı! Daha yirmi üçünde yok. Uğurlar, olsun! Güzeller güzeli bir kız kardeşim, yahut periler gibi bir kızım olsa da, ona varsem. Ne erkek, ne erkek! Paris mi! Paris onun tırnağı olamaz! Eminim Paris'in yerine Troilus'u almaya can atar Helen.

CRESSIDA

Başkaları geliyor.

(Askerler geçer.)

PANDARUS

Eşekler, budalalar, enayiler! Çer çöp, kırıntı, süprüntü! Tatlıdan sonra tarhana çorbası! Ah Troilus! Ölsem, bakmaya doymam Troilus'a! Bırak, bakma şunlara bakma! Kartallar geçti. Şimdi sıra kargalarda, karga burgalarda sıra! Ben Troilus gibi bir adamı değil Agamemnon'a, bütün Yunanistan'a değişmem.

CRESSIDA

Ama Yunanlılar arasında Achilles var, Troilus'tan iyidir elbet!

PANDARUS

Achilles mi! Bir arabacı uşağı, bir hamal, ayının ta kendisi!

CRESSIDA

Peki, peki.

PANDARUS

“Peki, peki.” Hiç kafa yok mu sende? Göz yok mu sende? Erkekten anlamaz mısın? Asalet, güzellik, boy pos, akıl, mertlik, bilgi, tatlılık, iyilik, gençlik, cömertlik, ve daha neler neler.. Bütün bunlar bir erkeğin tuzu biberi değil mi?

CRESSIDA

Ya, demek bu adam kıyma! Sar hamura, ver fırına!

PANDARUS

Ne kadınsın sen yok mu! İnsan seni nereden yakalayacağını bilmiyor.

CRESSIDA

Sırtıma dayanır, göğsümü korurum; zekâma dayanır, düzenimi korurum; dilimi tutar, namusumu korurum; maskemi takar, güzelliğimi korurum; hepsini birden korumak için de sana dayanırım. Böylece, bir sürü silahım, bin bir nöbetçim vardır.

PANDARUS

Hiç nöbetçisiz kaldığın zaman olmaz mı? Onu söyle.

CRESSIDA

Yoo, o zaman da sen nöbet tutarsın. Baş nöbetçim sensin. Koruyacağım şeyi koruyamadım mı, o zaman gevezelik etmeyesin diye, seni kollarım; ama koruyamadığım şey büyür büyür de saklanmaz hale gelirse, o zaman nöbetçiye de lüzum kalmaz.

PANDARUS

Sen yok musun sen!

(Troilus'un uşağı girer.)

UŞAK

Efendim sizinle görüşmek istiyor.

PANDARUS

Nerede?

UŞAK

Sizin evde. Zırhlarını orada çıkarıyor.

PANDARUS

Peki, oğlum. Git söyle geliyorum.

(Uşaklar çıkar.)

Korkarım yaralandı. Hoşça kal, sevgili yeğenim.

CRESSIDA

Güle güle dayı.

PANDARUS

Ben birazdan seni yine bulurum.

CRESSIDA

Bana ne getireceksin, dayı?

PANDARUS

Troilus'tan bir yadigâr.

CRESSIDA

Bu yadigârla da, senin muhabbet tellallığın meydana çıkar.

(Pandarus çıkar.)

Sözler, yeminler, hediyeler, göz yaşları, ve aşkın bütün
çileleri...

İşte Pandarus'un başkası adına verdiği şeyler.

Benim kendi gözümle gördüğüm Troilus,

Pandarus'un aynasında süslediği Troilus'tan

Bin kere daha güzel. Ama tutuyorum kendimi.

Peşine düşülen kadın, bir melek görünür erkeğin gözüne;

Elde edilmeye görsün, her şey biter.

Asıl zevk bir şeyin peşine düşmekte.

Bunu bilmeyen kadın, hiçbir şey bilmiyor demektir:

Erkek, elde edemediğini, olduğundan güzel görür.

Aşkın en tatlı demi, arzusun tuttuğu demdir.

Yer yüzünde hiçbir kadın bunun aksini söyleyemez.

Böylece, aşktan aldığım öğüt şudur benim;

Ele geçtin mi kölesin, geçmedikçe sultan.

İçimdeki aşk ne kadar taşkın da olsa,
Gözümde damlasını görene aşkolsun!
(Çıkar.)

3. Sahne

(Yunan karargâhı. Agamemnon'un çadırının önü.)

(Borular çalar. Agamemnon, Nestor, Ulysses,
Menelaus ve başkaları girerler.)

AGAMEMNON

Prensler, hangi dert sararttı böyle yüzünüzü?
Yeryüzünde girilen işlerin hiçbirinde,
Ümidin cömert vaatleri yerine gelmez kolay kolay.
En büyük işlere türlü engeller, belalar musallat olar;
Tıpkı gürbüz çam ağacının, dümdüz büyüyecek yerde,
Özünde peydahlanan düğümler, budaklarla,
Bir o yana, bir bu yana,
Kıvrana kıvrana gelişmesi gibi.
Biliyoruz prensler, tahminlerimizde aldandık,
O kadar aldandık ki ayakta duruyor
Yedi yıldır kuşattığımız Troya'nın surları.
Ama insanlar hangi işe girmişse bugüne kadar,
Önlerine umulmadık belalar çıkmış,
Gayelerine rahatça ulaşamamışlardır hiçbir zaman;
Kurdukları hayal gerçeğe uymamıştır.
Öyleyse niçin, prensler, yaptığımız işler karşısında,
Boynunuzu bükmüş, kendi kendinizi ayıplıyorsunuz?
Aslında bütün bunlar, büyük Jüpiter'in
Tertiplediği büyük imtihanlardır
İnsanlardaki dayanma gücünü denemek için.
O dayanma gücü ki, kaderin bize güldüğü anlarda
Meydana çıkmaz; çünkü o zaman,
Cesurla korkak, akıllı ile aptal, bilginle bilgisiz,

Sağlamla gevşek, bir soydanmış gibi görünür.
Ama kader kaşlarını çatıp da,
Ortalığı rüzgâra fırtınaya boğdu mu,
İnsan değeri, geniş ve kudretli bir nefesle,
Tozu dumanı dağıtıp, bütün parlaklığı ile belirir;
Ağırlığı, özü olan ne varsa, tam değeriyle, tertemiz,
Meydana çıkar.

NESTOR

Tanrılara yakın mevkisine saygısızlık olmazsa,
Büyük Agamemnon, Nestor, senin bu son sözlerinden
Bir ders çıkarmak ister.
İnsanın iyisi, talihin kötüsünde belli olur.
Deniz süt limanken, nice çürük tekneler,
Onun sabırlı güğsü üstünde yelken açmaktan korkmaz,
Azametli gemilerin yanı başında giderler.
Ama azgın Boreas⁴ sakın denizi kudurtmaya görsün!
Bakarsın sağlam kaburgalı gemi, dağ gibi dalgaları yarar,
Suların arasında, kanatlı bir at gibi uçar gider.
Nerede şimdi o büyür gövdesine bakmadan,
Daha demin büyüklerle boy ölçüşen şımarık tekne?
Ya kaçıp gitmiştir limana,
Yahut da bir lokma gibi Neptün'ün ağzına!
İşte, değer in sahtesi de gerçeği de,
Kara bahtın fırtınalarında belli olur.
Dünya güllük gülistanlıkken, sürüyü kaplandan çok
At sineği huylandırır; ama azgın rüzgâr,
Boğum boğum meşe ağacını dize getirip de,
Sinekler kaçacak bir delik aradıkları zaman,
İşte o zaman, yüreği olan öfkeyle ayaklanır,
Kasırganın öfkesiyle kaynaşır,
Meydan okur bahtın belalarına.

ULYSSES

Agamemnon, yüce önder, Yunanistan'ın bel kemiği.
Ordularımızın yüreği, hepimizin dileğini düşüncesini

4 Yunan mitolojisinde şimal rüzgârını temsil eder. (ç.n.)

Özünde toplayan tek varlık! Bir de Ulysses'i dinle.
Önce ikinizin de sözlerini alkışlarım.

(Agamemnon'a dönerek.)

Sen büyüğümüz, en kudretlimizin,

(Nestor'a dönerek.)

Ve sen, en yaşlı başlığımızın sözlerini.
Öyle sözler ki bunlar, sen Agamemnon,
Bunları tunçlara yazdırıp,
Bütün Yunanlıların gözü önüne assan;
Ve sen, ak saçlı, ağır başlı Nestor,
Feleğin çarkı kadar kuvvetli bir nefesle,
Bütün Yunan kulaklarını,
Tecrübeli diline açtırsan yeridir!
Ama gene de dinleyin Ulysses'i.
Sen büyüğümüz ve sen en akıllımız.

AGAMEMNON

Konuş İthaka prensi;
Thersites o it çenesini açtığı zaman,
Bozuk ağızından, musiki, hikmet, kehânet
Çıkmasını ne kadar beklemezsek, o kadar bekleyemeyiz
Senin dudaklarından da yersiz laflar dökülmesini.

ULYSSES

Şu diyeceklerimden kurtulsaydık.
Troya çoktan temelinden yıkılmış,
Büyük Hector'un kılıcı çoktan sahipsiz kalmış olurdu;
Bizde başa bağlılık, üste saygı kalmadı.
Bakın şu ovadaki Yunan çadırlarına;
Hepsi nasıl boşsa, birliklerin de öyle başıboş.
Kumanda yeri bir arı kovanına benzemedikçe,
Herkes var gücünü oraya bağlamadıkça,
Nasıl bal beklenir bu petekten?
Bir yerde baş belli olmadı mı,
En değersizler değerli gibi görünür.
Gökler, yıldızlar ve bu dünya, büyük bir düzen içinde,

Başa, sıraya, mevkiye, yola, yordama, ölçülere, mevsimlere,
Şekillere, görevlere, geleneklere saygı gösterirler.
İşte onun için güneş, hepsinin ortasında,
Bütün ihtişamıyla tahtına oturmuştur.
Onun şifalı gözü, uğursuz yıldızların
Zararını önler ve bir kralın fermanı gibi,
Hiç şaşmadan, iyiye de kötüye de ulaşır.
Ama yıldızlar, başıboş bir kargaşalığa düştü mü,
Vebalar, belalar, kavgalar başlar:
Deniz kududur, yeryüzü sarsılır, rüzgârlar boşanır.
Korkular, sapıtmalar, kanlı hadiseler,
Varlığın birliğini, ahenkli huzurunu altüst eder,
Her şey çığırından çıkar, dağılır parçalanır,
Kökünden bozulur dünyanın düzeni,
İnsanları yükseklerle ulaştıran o merdiven
Bir sarsıldı mı, iş çıkmaza girmiştir.
Başa saygı kalmazsa, topluluklar,
Mekteplerde sınıflar, şehirlerde loncalar,
Ayrı kıyılar arasında rahatça alış verişi;
Büyük evlat hakları,
Yaş, taht, taç, nam, nişan hakları,
Bütün bunlar nasıl yerli yerinde durur artık?
Saygı sıra gözetme, tellerin düzenini boz,
O zaman seyreyle gümbürtüyü!
Her şey birbirine girer;
Uslu uslu akan sular yataklarından taşar,
Cıvık çamura boğulur bu sapasağlam toprak;
Kuvvetli zayıf ezer,
Azgın evlat babasını öldürür.
Zorbalık hakkın yerine geçer;
Daha doğrusu, adaletin uzlaştırdığı haklı haksız
Birbirinden ayırt edilmez olur,
Adalet namına da bir şey kalmaz.
O zaman kuvvet hırs olur, hırs da açgözlülük,
Ve bu aç gözlülük, kuvvetle hırsın yardımıyla

Bir kurt gibi dünyaya saldırır, her şeyi yer yutar
Sonunda da kendi kendini kemirir.
İşte büyük Agamemnon, düzene kıyılınca,
Ardından gelecek kargaşalık budur.
Düzen hiçe sayıldı mı, insan yükselmek istedikçe,
Her adımda geri gider
Baştaki bir alttakini saymaz olur,
Onu da bir alttaki, onu da bir alttaki;
Böylece ilk yanlış adımı atana bakarak,
Herkes kendi üstündekini hor görür;
Bu hor görme, soluk, kansız, cansız
Bir kıskançlık illetine döner.
İşte Troya'yı ayakta tutan bizim bu illetimizdir,
Kendi kanı canı değil.. Uzun sözün kısası,
Kendi gücüyle değil, bizim zaafımızla yaşıyor Troya.

NESTOR

Ulysses, ordumuzdaki derdi,
Ne kadar akıllıca ortaya koydu.

AGAMEMNON

Derdin ne olduğunu öğrendik Ulysses,
Ama devası nedir?

ULYSSES

Ordumuzun can damarı ve öncüsü sayılan
Büyük Achilles, övüle övüle şırmamış,
Çadırında yan gelip bizim her yapmak istediğimizle
Alay ediyor. Yanı başında Patroclus
Tembel tembel yatağına uzanmış, sabahtan akşama kadar
Aşağılık şakalar uydurmakla meşgul.
İftiralarına taklit diyen bu adam,
Abuk sabuk, kaba saba oyunlarla,
Bizi sahneye koyuyor.
Bazen tutuyor, büyük Agamemnon,
Senin gördüğün yüksek işi alaya alıyor.
Sanatı baldırlarında kalan,
Salaşta attığı sahte adımların gürültüsünü

Marifet sayan, bir oyuncu gibi,
Salına salına yürüyerek, yürekler acısı haller takınarak,
Senin büyüklüğünü taklit ediyor sözüm ona.
Konuştuğu zaman, çanlar tamir ediliyor dersin;
Gürleyen Typhon'un⁵ ağzına bile yakışmayacak
Bir sürü yersiz laflar.
Bu pis maskaralıklara gülüyor koca Achilles,
İri gövdesini yatağında yuvarlaya yuvarlaya,
Gümbür gümbür kahkahalarla gülüyor
“Mükemmel!” diye bağırıyor, “Agamemnon’un ta
kendisi!
Şimdi de Nestor’u oyna! Hummm! diye sakalını sıvazla,
Nutuk çekmeye hazırlanırken yaptığı gibi!”
Bu da kapılıyor. Vulcanus⁶ ve karısına ne kadar benzemezse,
İki paralel birbirine ne kadar kavuşmazsa,
Patroclus da Nestor’a o kadar benzemiyor.
Ama gene de, kendini tanrı sanan Achilles,
“Mükemmel!” diye bağırıyor, “Nestor’un ta kendisi!
Şimdi onun bir gece baskınında silahlanmasını yap!”
Bu sefer de, ihtiyarlığın ufak tefek kusurları
Alay mevzusu oluyor öksürüp aksırmalar,
Zırhın kancalarını geçirirken eli kolu titremeler...
Bu tuhaflığa yiğit hazretleri bitiyor,
“Aman yeter, Patroclus!” diye bağırıyor,
“Kaburgalarım çelik değil, gülmekten çatlayacağım!”
İşte böylece, bütün değerlerimiz, kabiliyetlerimiz,
Halimiz tavrımız, tek veya toptan meziyetlerimiz,
Başarılarımız, planlarımız, emirlerimiz, tedbirlerimiz,
Savaş veya barış gayretlerimiz,
Kazanç veya kayıplarımız, neyimiz var, neyimiz yoksa,
Oyuncak oluyor bu ikisinin elinde.

5 Yunan mitolojisinde yüz başlı ve her ağzından ateş saçan bir devin ismi.
(ç.n.)

6 Çirkin ve sakat olan ateş ve demircilik tanrısı Vulkanos’un karısı Venüs idi.
(ç.n.)

NESTOR

Ulysses haklı; baş tacı ettiğimiz
Bu iki adama baka baka, birçoklarının ahlakı bozuluyor.
Ajax'ın burnu büyüdü, küstah Achilles'e özenip
Başı havalarda geziyor; o da hep çadırında;
Adamlarını toplayıp ziyafetler çekiyor;
Kâhin edaları takınarak, savaşımızı alaya alıyor;
Thersites'i, metelik basan bir darphane gibi
Durmadan iftira yumurtlayan o köleyi
Kızıstırıp, çamurlara batırıyor bizi.
Biz, etrafımızı saran bunca tehlikelere
Göğüs gererken, onun işi gücü
Bizi hor görmek, gayretlerimizi hiçe saymak.

ULYSSES

Bizim tuttuğumuz yola kızıyor, korkaklık diyorlar;
Savaşta akıl kâr etmezmiş onlara göre:
Basiret hiçmiş, sadece kol gücü lazımmış.
En uygun zamanı bulup,
Kaç kolun vuracağını kestiren,
Ve dikkatli araştırmalarla düşmanın gücünü
Ölçüp biçen insan zekâsının
Bir parmak kadar değeri yok onların gözünde,
Buna tembel işi, laf ebeliği, oda harbi diyorlar,
Onlara bakarsanız, sallanış ve ağır vuruşuyla
Surları deviren şahmerdan,
Bu şahmerdanı yapan usta elden,
Yahut da onun göreceği işi ayarlayan
Keskin zekâdan önce gelir.

NESTOR

Böyle düşünürsek, Achilles'un atı,
Bir sürü Achilles'e bedeldir.

(Boru sesi.)

AGAMEMNON

Nedir bu boru? Bir bak Menelaus.

MENELAUS

Troya'dan gelen var.

(*Aeneas girer.*)

AGAMEMNON

Ne işiniz var çadırlarımızın önünde?

AENEAS

Büyük Agamemnon'un çadırı burası mı acaba?

AGAMEMNON

Evet, burası.

AENEAS

Haşmetli Agamemnon, kral oğlu bir elçinin getirdiği haberi dinleyebilir mi?

AGAMEMNON

Hep bir ağızdan Agamemnon'a başımız kumandanımız diyen bütün Yunanlıların gözleri önünde, ve Achilles'un kollarından daha sağlam bir emniyet içinde konuşabilirsin.

AENEAS

Müsaadeye de, emniyete de diyecek yok. Fakat haşmetli Agamemnon'un yüzünü görmemiş bir yabancı onu diğer insanoğullarından nasıl ayırabilir?

AGAMEMNON

Nasıl mı?

AENEAS

Evet, nasıl?

Soruyorum, gerekli saygıyı göstereyim diye.

Yüzüm kızarmaya hazır olsun diye,

Genç Phoebus'e⁷soğuk gözlerle bakan

Ürkek fecir gibi.

İnsanlara yol gösteren o tanrı hanginiz?

Hanginizsiniz kudretli, yüce Agamemnon?

AGAMEMNON

Bu Troyalı bizimle alay ediyor. Yahut da Troyalılar merasime fazla düşkün saray adamları.

7 Güneş tanrısı Apollon'un isimlerinden biri. (ç.n.)

AENEAS

Silahsızken uysal melekler kadar açıkyürekli
Ve güler yüzlü saray adamları!
Barışta böyledir Troyalılar.
Fakat asker oldular mı, korkunç hırsları,
Gülbüz kolları, sağlam mafsalları, keskin kılıçları vardır.
Hele Zeus da Troya'dan yanaysa,
Onlardan yüreklişi bulunmaz. Ama, sus Aeneas,
Sus Troyalı, ağzını tut.
İnsan övdüğünü kötölemiş olur, kendi ise övdüğü
İnsanı, gazez dolu düşman övmeli ki,
Şanı yükselsin, göklere değsin!

AGAMEMNON

Troyalı, Aeneas mı sizin adınız?

AENEAS

Evet Yunanlı, adım budur.

AGAMEMNON

Lütfen ne istediğinizi söyleyin.

AENEAS

Kusurumu bağışlayın, sözlerim sadece Agamemnon içindir.

AGAMEMNON

Troya'dan gelen biriyle tek başına görüşemez Agamemnon.

AENEAS

Ben de Troya'dan,
Onun kulağına fısıldamak için gelmiş değilim.
Uyansın, söylediklerimi bütün dikkatiyle dinlesin diye,
Bir boru ile geldim.

AGAMEMNON

Rüzgâr nasıl eserse öyle konuş, serbestçe.
Agamemnon'un uyku saati değil şimdi.
Uyanık olduğunu bil, Troyalı,
Bunu kendisi söylüyor sana.

AENEAS

Borazan, var gücünle çal,

Tunç sesin bütün bu tembел çadırlarda çınlasın.
Yiğit olan her Yunanlı bilsin ki,
Troya şanı şerefiyle açık konuşacak.

(Boru çalar.)

Büyük Agamemnon, bizim Troya'da
Hector adlı bir prens vardır, Priam'ın oğlu.
Savaşın uzayıp giden durgunluğu içinde,
Bu prensin eli kolu pas tuttu. Bir borazan al, git
Ve şunları söyle dedi bana: Krallar, prensler, asil askerler,
Bir yiğit varsa Yunan yiğitleri arasında.
Rahatından çok şerefine düşkün,
Tehlikeden çok yüz karasından korkan,
Yürek nedir bilip korku nedir bilmeyen;
Sevgilisini sözle, boş yeminlerle değil, gerçekten seven,
Kolları arasında değilken bile sevgilisinin güzelliğini,
Değerini övebilen bir yiğit varsa aranızda,
İşte ben, o yigide meydan okuyorum.
Hector, Troyalılar ve Yunanlıların önünde, şunu ispat
etmeye,

Yahut da ispat için elinden geleni yapmaya hazırdır:
Hiçbir Yunanlı, onun sevdiği kadından daha akıllı,
Daha güzel, daha vefalı bir kadını kucaklamamıştır,
Yarın, Troya surları ile sizin çadırlarınız arasında
Bir yere gelip, sevdiğini gerçekten seven
Bir Yunanlıyı boruyla çağırarak.
Çıkan olursa Hector'u karşısında bulacak,
Çıkan olmazsa, Troya'ya dönüşünde diyecek ki Hector,
Yunan kadınları yüzlerine bakılmaya, uğurlarında
Mızrağın ucunu bile kırmaya değmezmiş. İşte bu kadar.

AGAMEMNON

Bunu bütün âşıklarımıza bildireceğiz, Aeneas.
Hiç birinde meydana çıkmaya yürek yoksa, âşıklarımızın
hepsini
Yurtta bırakmışız demektir. Ama biz askeriz.

Âşık olmanuş, olmayan, olmayacak asker de
Korkağın biridir elbette.
İçimizde sevmiş, sevecek, seven biri varsa,
Hector'la karşılaşır. Yoksa, ben varım.

NESTOR

Nestor da var, de. Hector'un dedesi meme emerken
Koca adam olan Nestor. Şimdi yaşlandı;
Ama Yunan ordusunda, içinde sevgi ateşi yanan
Bir tek yiğit yoksa,
Hector'a benim tarafımdan de ki:
Gümüş sakalımı, miğferimin altın yüzlüğü,
Şu yıpranmış kollarımı zırhımın çeliği gizleyecek;
Hector'un karşısına çıkarak, benim sevdiğim, senin bü-
yük anandan
Daha güzeldir, dünyadaki kadınların en temizidir,
diyeceğim.
Onun sel gibi akan gençliğine karşı, üç damlacık kanımla,
İspat edeceğim sözümün doğruluğunu.

AENEAS

Böylesine bir gençlik kıtlığından, tanrılar korusun
cümlemizi.

ULYSSES

Âmin.

AGAMEMNON

Sevgili Aeneas, ver bana elini,
Seni şimdi çadırımıza götürüyüm.
Bu haber Achilles'e de ulaşsın,
Teker teker bütün Yunan çadırlarına da.
Sen de gitmeden önce soframıza buyur,
Asil bir düşman seni gereğince ağırlasın.
(*Ulysses ve Nestor'dan dışında herkes çıkar.*)

ULYSSES

Nestor!

NESTOR

Ne var, Ulysses?

ULYSSES

Bir düşüncem var, tohum halinde bir düşünce,
Onu sen al, geliştir.

NESTOR

Nedir?

ULYSSES

Söyleyeyim:

Sert oduna keskin balta gerek.

Azgın Achilles'in içinde kök salıp

Alabildiğine büyüyen gurur, bir an evvel koparılmalı;

Yoksa kötülüğün, tohumları dört bir yana saçılarak,

Hepimizin hakkından gelecek.

NESTOR

Peki, ne yapmalı?

ULYSSES

Yiğit Hector, her ne kadar

Topumuza birden meydan okumuşsa da,

Achilles'dir onun asıl düşündüğü.

NESTOR

Doğru, Hector'un maksadı meydanda.

Ufacık bir rakamla gösterilen

Kocaman bir servet gibi!

Haber yayıldığı zaman, emin ol,

Achilles'in beyni Habeşistan kumları kadar

Çorak da olsa

-ki Apollon bilir, daha da çoraktır!-

Biraz düşünür düşünmez anlayıverir,

Hector'un kendini kastettiğini.

ULYSSES

Anlayınca da silkinir kalkar mı dersin?

NESTOR

Kalkar, doğrusu da bu olur:

Hector'un karşısına şerefi lekelenmeden

Achilles'den başka kim çıkabilir ki?

Bu dövüş, sadece bir yarışma da olsa,
Bütün şerefimiz ortaya konmuş olacak;
Çünkü bu dövüşte, en şanlı Yunanlı,
En değerli Troyalının karşısına çıkacak.
Ve, inan bana Ulysses, bu yaman çatışmada,
Şöhretimiz büyük bir tehlike karşısındadır.
Kazanç ve kayıp bir tek kişinin de olsa,
Bütün orduya maledilecek.
Bir önsöz, kısalığına rağmen,
Bütün bir kitabı nasıl anlatırsa, bu dövüş de
Koca bir devin ufacık sureti gibi,
Bütün gelecek hadiselerin alameti sayılacak.
Hector'un karşısına çıkan adamı biz seçmiş olacağız;
Ve hep beraber seçtiğimiz bu adam,
Sırf değerine bakılarak seçilecek;
Sanki hepimizdeki değerlerin özüymüş gibi,
İçimizden süzülecek. Bu adam yenilirse,
Kazanan tarafın, nasıl yürekleneceğini,
Nasıl kendine güveneceğini bir düşün!
Bu güven ellerinin kollarının gücünü arttıracak,
Elleri kolları da, yaylarının, kılıçlarının gücünü!

ULYSSES

Söyleyeceğimi hoş gör: İşte bunun için
Achilles Hector'la karşılaşmamalı.
Tüccarlar gibi en kötü mallarımızı
Ortaya çıkaralım, belki satılır diye;
Satılmazsa, çıkarmadığımız malın değeri
Daha da artar.
Hector'la Achilles'in dövüşmesine razı olma;
Çünkü bu iş bize ister şeref getirsin, ister şerefsizlik,
Ardından iki garip şey sökün edecek.

NESTOR

Benim ihtiyar gözlerim göremiyor, nedir bu garip şeyler?

ULYSSES

Bizim Achilles mağrur olmasaydı,

Hector'dan koparacağı şanı şerefi hepimiz paylaşacaktık;
Ama o şimdi alabildiğine küstah.
Bir de Hector'un elinden şerefiyle kurtulursa,
Onun, bize tepeden bakacak, mağrur,
Zehir gibi acı gözleri altında yanmak,
Afrika güneşi altında yanmaktan beter olacak.
Yenilirse, o zaman da, en değerli adamımızı lekelemiş,
Kendi elimizle kendi şerefimize kıymış olacağız.
Hayır, bir kura tertip edelim, ve hileyle,
Ajax budalasını kazandıralım, Hector'la o dövüşsün.
Hepimiz, en değerli adam diye onu pohpohlayalım;
Böylece şöhreti beynine vurmuş
Achilles'un da aklı başına gelir:
Ebem kuşağı gibi gökleri tutan ibiği kırılmış olur.
Eğer mankafa Ajax sağ salim kurtulursa,
Onu alkışa boğarız. Paçayı kurtaramazsa,
Ondan değerli adamlarımız var diye,
Gene de övünebiliriz. Kazansak da, kaybetsek de,
Bizim asıl gayemiz şu olacak:
Ajax'ı kullanarak Achilles'un tüylerini yolmak.

NESTOR

Ulysses, düşündüğün oyun, şimdi sarmaya başladı beni;
Bunu hemen Agamemnon'a açmalı. Haydi gidelim,
Bu iki köpek birbirini adam etsin;
Gurur, paylaşamadıkları bir kemik parçası gibi,
Azdırsın onları.

(Çıkarlar.)

II. Perde

1. Sahne

(Yunan karargâhında bir yer)

(Ajax ile Thersites girerler.)

AJAX

Thersites!

THERSITES

Ya Agamemnon çıban çıkarmışsa? Her tarafı, baştan aşağı çıban içindeyse?

AJAX

Thersites!

THERSITES

Ya bu çıbanlar patlarsa? Söyle, o zaman baş kumandan da patlamaz mı? Orduda azgın bir çıban başı olmaz mı?

AJAX

Köpek!

THERSITES

Patlarsa belki içinden akıl çıkar. Şimdilik akıl makıl göremiyorum onda.

AJAX

Köpoğlu köpek! Kulağın duymuyor mu? Sırtın duysun öyleyse!

(Thersites'e vurur.)

THERSITES

Yunanistan'ın bütün belaları başına kopsun, soysuz, öküz kafalı prens!

AJAX

Söylesene, mayası bozuk herif, söylesene! Seni döve döve adam etmeli.

THERSITES

Seni de alay ede ede dine imana getirmeli. Ama nerde? Sen bir duayı ezberleyinceye kadar, senin atın nutuk çekmesini öğrenir! Vur bakalım, vur! At çifteleri! Kızıl vebalara tutulası!

AJAX

Acı mantar suratlı herif, söyle, neydi ilan ettikleri şey?

THERSITES

Taş mı zannettin beni, ne vuruyorsun?

AJAX

Neyi ilan ettiler?

THERSITES

Senin bir budala olduğunu, herhâlde.

AJAX

Yapma pis kirpi, yapma! Kaşındırma beni!

THERSITES

Kaşınsan keşke de, ben de seni tepeden tırnağa bir kaşısam! Bütün Yunanistan'ın en iğrenç uyuzuna çevirsem seni! Bari savaşta da böyle vurmasını bilsen, ama orada sen de, hepsi gibi yumuşuyorsun.

AJAX

Neyi ilan ettiler diyorum sana?

THERSITES

Durmadan Achilles'e homurdanıyor, çatıyorsun. Büyüklüğünü kıskanıyorsun onun, köpek başlı Cerberus'un¹ Proserpina'nın² güzelliğini kıskandığı, gibi. Ya, bu yüzden havlıyorsun ona.

AJAX

Sevsinler seni, Thersites Hanım!

1 Yunan mitolojisinde, ölümler diyarında bekçilik eden üç başlı bir köpek. (ç.n.)

2 Ölümler diyarının kraliçesi. (ç.n.)

THERSITES

Achilles'e vursana!

AJAX

Seni yamru yumru herif seni!

THERSITES

Bir yumruukta param parça ederdi seni! Gemicinin peksimetini kırması gibi!

AJAX

Kahpe dölü köpek seni!

(Thersites'i döver.)

THERSITES

Vur, vur!

AJAX

Seni cadı oturağı seni!

THERSITES

Haydi vur, vur sünger kafalı prens! Benim diz kapaklarımda, senin kafandakinden daha çok beyin vardır. Bir sıpa bile ders okutur sana, seni yiğit bozması, koca eşek seni! Troyalıları dövmekten başka ne işe yararsın ki! Biraz aklı olan her adam, bir Arap köle gibi alır satar seni. Beni hep böyle döversen, ben de topuğundan başlar, karış karış yukarıya çıkar, ne ciğeri beş para etmez herif olduğunu anlatırım sana!

AJAX

Köpek!

THERSITES

Uyuz prens!

AJAX

Köpoğlu köpek!

(Thersites'i döver.)

THERSITES

Savaş tanrısının budalası! Vur höduk, vur mankafa, vur, vur!

(Achilles'la Patroclus girerler.)

ACHILLES

Ne var, ne oluyor Ajax? Nedir bu yaptığın? Ne oluyor, Thersites? Ne var?

THERSITES

Şunu görüyorsun değil mi?

ACHILLES

Evet, ne olmuş?

THERSITES

Yoo, iyi bakın ona.

ACHILLES

Bakıyorum, ne var?

THERSITES

Hayır canım, bakın, daha iyi bakın.

ACHILLES

Ne demek daha iyi? Bakıyorum işte.

THERSITES

Yoo, gene de iyi bakmıyorsun; çünkü sen gördüğünü bir insan zannediyorsun ama, değil! Ajax o!

ACHILLES

Biliyorum, aptal.

THERSITES

Evet ama, o aptal kendi kendini bilmiyor

AJAX

İşte onun için seni dövüyorum ya!

THERSITES

Aman, aman, aman, aman! Ne zekâ, ne zekâ! Nah, söyle uzun kulakları var zekâsının. Vursa vursa kemiklerime vurur; ben onun beynini tartaklıyorum. Bir meteliğe dokuz serçe satın alırsın, ama onun beyni bir serçenin dokuzda biri bile değildir. Bu adam, bu Ajax ki, zekâsı karnında, karnı kafasındadır, ne düşündüğümü söyleyeyim bu adam hakkında, Achilles...

ACHILLES

Söyle.

THERSITES

Diyorum ki, bu Ajax...

(Ajax, Thersites'e vurmak ister.)

ACHILLES

Yoo, yapma, sevgili Ajax.

THERSITES

Buraya Helen için dövüşmeye geldi ya...

ACHILLES

Yoo, seni bırakmam, Ajax...

THERSITES

Helen'in dikiş iğnesinin gözünü dolduracak kadar bile akli yoktur.

ACHILLES

Sus, budala.

THERSITES

Ben susmak, rahat etmek isterim ama, şu budala istemiyor. Şu yok mu şu, bir bakın şuna hele.

AJAX

Ah geberesi köpek! Seni...

ACHILLES

Bir budalayla akıl yarışına mı gireceksin?

THERSITES

Hayır, emin olun giremez; çünkü bir budalanın akli bile onu kepaze eder.

PATROCLUS

Yamansın, Thersites.

ACHILLES

Nedir kavganızın sebebi?

AJAX

Bu pis baykuşa gidip ilan edilen şeyin ne olduğunu öğrenmesini söyledim, o tutmuş benimle alay ediyor.

THERSITES

Ben senin uşağın değilim.

AJAX

Hadi oradan sen de!

THERSITES

Ben burada gönüllü olarak hizmet görüyorum.

ACHILLES

Son gördüğün hizmet zoraki sayılır, gönüllü değildi, herhâlde kimse gönüllü olarak dayak yemez. Bu işte gönüllü olan Ajax'dı, baskı altında olan da sen.

THERSITES

Ya, öyle mi? Senin de zekânın bir haylisi adalelerini şişirmiş, yahut onlar da şişirme. Hector ikinizin de kafasını kırsa, eline ne geçer sanki? Kof ceviz kırsa daha iyi.

ACHILLES

Ne! Bana da mı Thersites?

THERSITES

Ulysses ve daha dedelerinizin ayak parmaklarında tırnak çıkmadan beyni sulanmış olan Nestor, sizi çifte koşmuşlar, öküz gibi sapan sürdürüyorlar bu savaşta size.

ACHILLES

Ne dedin, ne dedin?

THERSITES

Öyle ya. Deh Achilles! Deh Ajax! Yürü, deh!

AJAX

Dilini koparırım senin.

THERSITES

Kopar, zararı yok. Dilsiz de olsam gene senin kadar konuşabilirim.

PATROCLUS

Artık yeter. Thersites, sus!

THERSITES

Yok canım! Achilles'un kancığı emredecek, ben de susacağım ha?

ACHILLES

Bu da sana, Patroclus.

THERSITES

Sizi, boyunlarınızdan birer kütük gibi asılmış görmedik-

çe, çadırlarınıza ayak basmam artık. Zeki insanların arasına gideceğim. Hödüklerle işim yok.

(Çıkar.)

PATROCLUS

Aman ne ise, kurtulduk.

ACHILLES

Dinle, Ajax, bütün orduya ilan edilen şu:
Hector, yarın sabah gün doğduktan beş saat sonra.
Bizim çadırlarla Troya'nın tam arasında bir yere gelip,
Yüreği olan yiğidi boruyla kavgaya çağırarak.
Bu yiğit ortaya çıkıp, bilmem neyi ispata kalkacakmış...
Bir sürü palavra.. Hadi, ben gidiyorum.

AJAX

Güle güle. Kim çıkacak Hector'un karşısına?

ACHILLES

Bilmem. Kura çekeceklermiş.
Çekilmeseydi kimin çıkacağı malûm.

AJAX

Ha, sen çıkardın demek istiyorsun. Gidip daha iyi anlayayım bu işi.

(Çıkarlar.)

2. Sahne

(Troya. Priam'ın sarayında bir oda)

(Priam, Hector, Troilus, Paris ve Helenus girerler.)

PRIAM

Harcanan bunca zaman, bunca insan, bunca sözden sonra,
Nestor Yunanlılar adına hâlâ ne diyor bakın:
“Helen'i verin bu iş bitsin.
Bütün zararlar, şan şeref, zaman kayıpları.
Gayretler, fedakârlıklar, yaralanan, ölen dostlar;
Ve bu savaşın oburca yuttuğu

Daha nice kıymetli şey varsa, hepsi, hepsi unutulsun.”
Hector, ne dersin buna?

HECTOR

Kendi hesabıma Yunanlılardan hiç korkum yok
biliyorsunuz.

Bununla beraber, haşmetli Priam,
En yumuşak yürekli kadın bile,
Hector kadar kendini korkuya kaptıramaz,
“Ne olacak bunun sonu?” diye sızlanamaz.
Barışı kemiren yara, emniyet duygusudur;
Emniyet içinde insan, fazla güvenir kendine;
Halbuki kendinden şüphe, akıllı insana yol gösteren ışık,
Yaranın ta köküne ulaşan fitildir.

Bırakın gitsin Helen.

Bu iş uğruna ilk kılıcın çekilediği günden beri,
Kaybettiğimiz binlerce candan her biri,
Helen kadar değerliydi. Bunlar bizdendi üstelik.
Bizden olmayan, bizden olsa binlerden biri
Sayılacak bir tek insanı vermeyeceğiz diye
Binlerce can kaybettik.

Hangi akla, hangi hesaba dayanarak vermiyoruz Helen’i?

TROILUS

Ayıp, ayıp, kardeşim!
Haşmetli babamız kadar büyük bir kralın
Şerefini, değerini, adi bir terazinin kefesine koyup
Dirhemlerle mi tartacaksın?
Onun sonsuz büyüklüğünü meteliklerle mi
hesaplayacaksın?
Kolların saramayacağı bu dev gövdeyi, korkular,
hesaplarla,
Karış parmak ölçüleriyle mi kuşatacaksın?
Yazık! Yazıklar olsun!

HELENUS

Akla, hesaba bu kadar çatmana şaşmıyorum;

Çünkü bunlardan mahrumsun.

Senin sözlerinde akıl hesap yok diye,

Babamız devlet işlerinde akıl hesap kullanmayacak mı?

TROILUS

Rahip kardeş, sen uykular, rüyalar içindesin.

Senin akıl dediğin, eldivenlerin içine koyduğun

Yumuşak kürk, nedir senin aklın:

Bir düşman sana kötülük edecek biliyorsun,

Kullandığı kılıç öldürür biliyorsun,

Ama akıl her türlü tehlikeden kaçır diyorsun.

Böyle olunca, kim şaşır Helenus'un,

Elinde kılıç bir Yunanlı görünce,

Aklın kanatlarını tabanlarına takıp kaçmasına.

Jupiterin azarladığı Merkurus gibi,

Yahut da yolunu şaşırmış bir yıldız gibi kaçmasına?

Hayır! İş akla dökülecekse, kapanalım evlerimize uyuyalım.

Erkeklik, yiğitlik, senin o göbekli aklınla beslenip

Yağ bağladı mı, korkak tavşanlara döner.

Akl, hesap ciğerini kurutur insanın,

Gücünü kuvveti keser.

HECTOR

Kardeşim! Helen, uğruna harcanan gayretlere değmez.

TROILUS

Değer dediğin, bizim bir şeye verdiğimiz

Değerden başka nedir ki?

HECTOR

Ama değer, sadece bizim kendi istediğimize bakmaz;

Paha biçtiğimiz şeyin kendinde de,

Sayılmaya sevmeye değer bir kıymet bulunmalı.

İbadeti tanrıdan fazla büyütme,

Putlara delice tapmak olur.

Sevdiği şeyin gerçekten ne olduğunu bilmeden...

Kendi sevgisine körü körüne kapılan insan,

Sapıtmış demektir.

TROILUS

Farzedelim ben bugün bir kadın alıyorum,
Seçim de kendi isteğimle oluyor.
Gönlümü tutuşturan gözlerim ve kulaklarımdır;
Onlar ise, akılla gönül arasındaki tehlikeli kıyılarda
Gidip gelen tecrübeli kaptanlardır.
Günün birinde isteğim değişti diye,
Kendi seçtiğim kadını nasıl başımdan atabilirim?
Hem sözünden dön, hem de şerefli kal: Olmaz öyle şey.
Satın aldığımız ipekleri kirlettikten sonra
Geri veremeyiz dükkâna artık doyduk diye,
Kalan bütün yiyecekleri çöp tenekesine atamayız.
Paris'in Yunanlılardan öğ almasını hepiniz doğru buldunuz:
Hep bir ağızdan verdiğiniz kararın nefesiyle şişti
Paris'in bindiği geminin yelkenleri;
Deniz ve rüzgâr, o iki eski düşman,
Uzlaşıp yardım ettiler ona. Dilediği limana vardı
Ve Yunanlıların esir aldığı ihtiyar halamıza³ karşılık,
Bir Yunan kraliçesi getirdi size,
Gün ışığından parlak, sabahlardan taze bir kraliçe.
Neden mi bırakmıyoruz Helen'i?
Yunanlılar halamızı bırakmıyorlar da ondan.
Helen tutulmaya değer mi? Değer de laf mı!
Bir inci ki o, uğruna binlerce gemi açıldı denizlere;
Nice krallar o inci uğruna birer tüccara döndü.
Eğer Paris'in gitmesi doğrudu derseniz,
–ki mecbursunuz demeye– hep birden,
Git git diye bağırın sizdiniz;
Getirdiği şanlı ganimeti beğeniyorsanız,
–ki beğenmeye mecbursunuz–
Hep birden alkışlayıp “Harika!” diye bağırın sizdiniz,
Öyleyse neden kendi aklınızdan çıkanı şimdi
kötülüyorsunuz?

3 Priam'ın kız kardeşi ve Ajax'ın annesi. (ç.n.)

Felekten fazla kahpelik edip,
Dünyalara bedel saydığınız bir hazineye,
Şimdi neden metelik vermiyorsunuz?
Bu ne aşağılık bir hırsızlık:
Çaldığımız şeyi saklamaktan korkuyoruz.
Çaldığımız şeye layık olmayan hırsızlarız biz
Yunanlılara kendi memleketlerinde kötülük ettik,
Şimdi bizim memleketimizde,
Yaptığımız doğruydu demekten korkuyoruz.

CASSANDRA

(Sahne dışından.)

Ağlayın, Troyalılar, ağlayın!

PRIAM

Nedir bu bağışma? Ne oluyor?

TROILUS

Deli kız kardeşimiz. Sesinden tanıdım..

CASSANDRA

(Sahne dışından.)

Ağlayın Troyalılar!

HECTOR

Cassandra bağılıyor.

(Cassandra girer. Kendinden geçmiş bir haldedir.)

CASSANDRA

Ağlayın Troyalılar, ağlayın! Binlerce göz verin bana da,
Gördüklerime, başımıza geleceklere ağlayayım.

HECTOR

Sus kardeşim sus!

CASSANDRA

Kızlar, delikanlılar, orta yaşlılar, buruşuk yüzlü ihtiyarlar,
Ağlamaktan başka birşey bilmeyen bebecikler,
Hep katılın gözyaşlarıma.
Yarın sel gibi akacak gözyaşlarının birazını olsun,
Şimdiden dökelim. Ağlayın Troyalılar, ağlayın!
Alıştırın ağlamaya gözlerinizi!

Troya yok olacak, güzel Illium yıkılacak;
Kardeşimiz Paris çıra olmuş, hepimizi yakıyor.
Ağlayın, Troyalılar, ağlayın! Helen, ah Helen!
Ağlayın, ağlayın! Helen gitmezse bitti Troya!
(Çıkar.)

HECTOR

Bak Troilus, bak delikanlı, kız kardeşimizin içine doğanlar,
Sende biraz olsun pişmanlık uyandırmıyor mu?
Yoksa aklını dinleyemeyecek kadar,
Bu kötü davanın kötüye varmasından korkmayacak kadar
Çileden mi çıktın?

TROILUS

Nasıl olur, Hector, kardeşim: Her yaptığımızı
Sonu nereye varır diye hesaplayarak mı yapacağız?
Cassandra çıldırdı diye, cesaretimiz elden mi gidecek?
Hasta bir kafadan doğan kehânetler,
Hep birden şerefimizi ortaya koyup.
Kazanmaya ahdettiğimiz bir savaşı berbat edemez.
Ben kendi hesabıma, bu işte
Priam'ın diğer oğullarından daha fazla ilgili değilim.
Zeus bizi korusun da, en korkmadığımızı bile
Bu kavgadan caydıracak şeyler olmasın aramızda!

PARIS

Cayarsak, herkes, benim yaptıklarımı da,
Sizin kararlarınızı da çocukluk sayacak.
Ama tanrılar bilir ya, siz hep birden istemeseydiniz,
Bu kadar belalı bir işe korkmadan girişmezdim.
Şu benim kollarımın gücü tek başıma nedir ki?
Bu kavganın ayaklandığı bunca insan karşısında,
Üstümüze saldıran bunca kin karşısında, bir tek kişi
Nasıl dayansın? Ama gene de yemin ederim:
Paris'in yüreği kadar kol gücü de olsaydı,
Zorluklar içinde tek başına da kalsa,
Tükürdüğünü yalamaz, gayreti gevşemezdi.

PRIAM

Tattığın zevkler beynine vurmuş gibi konuşuyorsun, Paris,
Sana işin balı düşmüş, bunlara zehir.
Böylesi yiğitlik marifet değil.

PARIS

Ben sadece bir güzelin
Bana verdiği zevki düşünmüyorum.
Onu namusumla koruyarak,
Kaçırmakla işlediğim suçu temizlemek istiyorum.
Alçakça boyun eğerek, ver geriye aldığını!
Kaçırdığım kraliçeye ne büyük bir ihanet,
Sizin şanınıza ne büyük bir leke,
Ve benim için ne yüz karası!
Bu kadar aşağılık bir düşünce, sizin asil yüreklerinize
Bir an için olsun nasıl girebilir?
Helen'i korumak için en soysuz Troyalının bile
Dayatacak bir yüreği, çekecek bir kılıcı vardır;
En asil Troyalı da, Helen uğruna
Hayatını boşuna harcamış, şerefsizce ölmüş sayılamaz.
Öyleyse dövüşelim diyorum, onun için,
Dünyalara bedel olduğunu bildiğim Helen için.

HECTOR

Paris, Troilus, güzel konuştunuz ikiniz de;
Ama asıl mesele üstüne düşündükleriniz bir hayli sudan,
Aristoteles'in ahlak felsefesini anlamaktan aciz bulduğu
Toy gençlerden pek farkınız yok.
İleri sürdüğünüz düşünceler,
İyi ile kötüyü serbestçe ayırt etmekten çok,
Kanımızdaki azgın hırsları kızıştırmaya yarar.
Arzular, hınçlar, sağır engerek yılanları gibi,
Aklın sesini duymazlar,
Tabiat, her borcun ödenmesini,
Her hakkın yerine gelmesini ister.
İnsanlar arasında hangi hak,

Bir kocanın karısı üzerindeki hakkından daha tabidir?
Hırs yüzünden tabiatın bu kanunu bozulursa,
Asil insanlar bile körü körüne arzularına kapılıp
Bu kanuna karşı gelirlerse, iyi düzenli bir memlekette,
Söz dinlemez, başına buyruk insanların
Bu azgın hırslarını dizginleyecek kanunlar vardır.
Helen Sparta kralının karısıysa

–ki öyledir biliyoruz–

Tabiatın ve milletlerin ahlak kanunları

Onun geri verilmesini emreder.

Kötü yolda directmek, kötülüğü gidermez,

Büsbütün arttırır.

Doğru konuşmak gerekirse, ben Hector, böyle

düşünüyorum.

Bununla beraber, benim mert kardeşlerim,

Helen'i vermemek kararında sizlerle beraberim;

Çünkü herbirimizin ve hepimizin şerefi,

Az çok bu davaya bağlı.

TROILUS

İşte şimdi meselemizin can damarına dokundun.

Biz oç alma kaygusunda değil, şerefimizin peşindeyiz,

Yoksa Helen'i korumak için,

Bir damla Troyalı kanı dökülmesine razı olmazdım.

Ama yiğit Hector, Helen bir şan şeref konusu oldu;

Bizim mertlik, büyüklük duygularımızı kamçıladi;

Ve öyle bir yürek verdi ki bize,

Bununla şimdi düşmanlarımızı yenebiliriz,

Yarının kahramanları arasına girebiliriz.

Öyle sanırım ki, yiğit Hector,

Dünyanın hazineleri pahasına da olsa,

Bu savaşın alnında gülümseyen şerefin

Vaat ettiği nimetleri kaçırmak istemez.

HECTOR

Seninle beraberim, büyük Priam'ın cesur oğlu;

Birbirine girmiş budala Yunan prenslerine,
Böbürlene böbürlene öyle bir meydan okudum ki.
Uyuşuk ruhları şaşkına dönecek.
Haber aldığıma göre, ordu, sen ben kavgasında,
Büyük kumandan da gaflet uykusundaymış.
Yolladığım haber onu uyandıracak sanırım.
(Çıkarlar.)

3. Sahne

(Yunan Karargâhı. Achilles'in çadırının önü.)

(Thersites girer.)

THERSITES

Bu ne hal, Thersites! Ne oldu sana! Öfkenin çıkmazların-
da mı kaybettin kendini? Ajax ayısı mı alt edecek seni?
O beni dövüyor, ben onunla alay ediyorum. Ne güzel te-
selli! Keşke tam tersi olsa: Ben onu dövsem de, o benimle
alay etse! Ne yapıp edip, gerekirse şeytanları imdadıma
çağırmasını öğrenip, ettiğim küfürlerin, lanetlerin, biraz
olsun semeresini göreceğim. Bir de Achilles var, o yaman,
savaş ustası. Bu ikisinin Troya'yı yıkmalarını beklersek,
surlar kendiliklerinden çökünceye kadar ayakta kalacak
demektir. Ey Olympus'un şimşekler saçan tanrısı! Vazgeç
tanrılar kralı Jüpiter olmaktan! Ve sen, ey Merkür! Bı-
rak elindeki yılan sarılı sihirli değneği, eğer bu adamların
kafalarındaki bir parçacık, bir parçacıktan da daha az
aklı ellerinden almazsanız! Zaten kara cahiller de bilir
akıllarının ne kadar kıt olduğunu; öyle alabildiğine çorak
bir akıl ki, bir sineği örümceğin elinden kurtarmak icap
etse, bulabilecekleri tek çare, kocaman kılıçlarını çekip
örümcek ağını kesmektir. Topuna birden lanet olsun!
Hayır, topu birden firengiye tutulsun diyelim, daha iyi!
Bir kan uğruna savaşılanları layık olan bela budur. İşte

benim duam. Kıskançlık şeytanı âmin desin. Hey! Hey, Achilles!

(*Patroclus girer.*)

PATROCLUS

Kim o? Thersites! Sevgili Thersites! Gel içeri de veriştir biraz.

THERSITES

Eğer aklımda yaldızlı bir kalp para olsaydı, sen hiç aklımdan çıkmazdın. Ama neyse! Tanrılar sana, seni versin bela diye! İnsanoğlunda hiç eksik olmayan budalalığı ve cehaleti bolundan bağışlasınlar sana! Hoca yüzü görme-yesin! Terbiye semtine uğramasın senin! Kanın beynine vursun ölünceye dek! Bütün bunlardan sonra, ölünü yı-kayan, cesedine güzel derse, yemin ederim ki uyuz dilen-cilerden başkasını yıkamamıştır! Âmin! Achilles nerede?

PATROCLUS

Ne o? Dindar mı oldun? Dua mı ediyorsun?

THERSITES

Evet, tanrılar duamı kabul etsin!

(*Achilles girer.*)

ACHILLES

Kim o?

PATROCLUS

Thersites, prens.

ACHILLES

Nerede? Nerede? Vay, geldin mi? Gel benim peynirim, hazmı kolaylaştıran çerezim! Ne diye kaç gündür soframa buyurmaz oldun? Söyle bakalım, Agamemnon nedir?

THERSITES

Senin kumandanın, Achilles. Şimdi sen bana söyle, Patroclus, Achilles nedir?

PATROCLUS

Senin efendin, Thersites. Peki, sen bana söyle lütfen, sen nesin?

THERSITES

Senin ne mal olduğunu bilen biri, Patroclus. Sen de bana söyle, Patroclus, sen nesin?

PATROCLUS

Madem beni bilen sensin, sen söyle.

ACHILLES

Hadi söyle, söyle.

THERSITES

Sırasıyla söyleyeyim: Agamemnon, Achilles'in kumandanı; Achilles benim efendim; ben, Patroclus'u bilen; Patroclus da, budalanın biri.

PATROCLUS

Vay kerata!

THERSITES

Sus, budala! Daha bitirmedim.

ACHILLES

Serbestçe konuşmak soytarılının hakkıdır. Devam et,
Thersites.

THERSITES

Agamemnon, budalanın biridir; Achilles, budalanın biridir; Thersites, budalanın biridir; ve evvelce söylediğimiz gibi, Patroclus budalanın biridir.

ACHILLES

Hadi, anlat bakalım bunu nereden çıkardığını.

THERSITES

Agamemnon bir budaladır, çünkü Achilles'i kumanda etmeye kalkışır: Achilles bir budaladır, çünkü Agamemnon'un kumandası altındadır: Thersites bir budaladır, çünkü böyle bir budalaya hizmet etmektedir; Patroclus ise, budala olduğu için budaladır.

PATROCLUS

Niçin budalaymışım?

THERSITES

Seni yaratana sor onu. Benden budalalığını görmek. Bakın birileri geliyor.

ACHILLES

Patroclus, ben kimseyle konuşmak niyetinde değilim.
Sen benimle içeri gel, Thersites.

(Çıkar.)

THERSITES

Bu ne dolandırıcılık, bu ne hokkabazlık, bu ne kepazelik! Bir boynuzlu, bir de orospu! Bütün mesele bundan çıkıyor! Kıskanç güruhların birbirine girmesi, ölesiye kan dökülmesi için, ne mükemmel bir dava! Uyuza tutulsun hepsi! Savaş içinde, kan peşinde bulsunlar belalarını!

(Çıkar.)

(Agamemnon, Ulysses, Nestor, Diomedes
ve Ajax girerler.)

AGAMEMNON

Nerede Achilles?

PATROCLUS

Çadırında: Ama keyifsiz Agamemnon.

AGAMEMNON

Haber versinler burada olduğumuzu.
Kendisine adam yolladık, tersledi.
Gelmek ona düşerken, biz onun ayağına geldik;
Böylece söylensin kendisine; sanmasın ki,
Mevkimizi hiçe sayıyoruz, ne olduğumuzu bilmiyoruz.

PATROCLUS

Böylece söyleyeyim kendisine.

(Çıkar.)

ULYSSES

Demin onu çadırının önünde gördük. Hiç de hasta değildi.

AJAX

Hasta ama, aslanlık hastası, gurur hastası. Kendisini illa hoş görmek istiyorsanız, buna kara sevda da diyebilirsiniz; bana sorarsanız bu gurur. Ama niçin, niçin? Söylesin bize niçin? Sana bir sözüm var Agamemnon.

(Agamemnon'u bir kenara çeker.)

NESTOR

Ajax acaba neden Achilles'e hırlıyor böyle?

ULYSSES

Achilles onun soytarısını elinden almış da ondan.

NESTOR

Kimi? Thersites'i mi?

ULYSSES

Thersites'i.

NESTOR

Demek Ajax'ın öfkesini boşaltacak yeri kalmadı.

ULYSSES

Yoo, kaldı. Thersites'in yerini Achilles aldı.

NESTOR

Araları açılın daha iyi, birlik olacaklarına! Amma da sağlam birlikmiş doğrusu; akılsızın biri hakkından geldi.

ULYSSES

Aklın bağlamadığı dostluğu, akılsızlık kolayca çözebilir.
İşte Patroclus geliyor.

NESTOR

Achilles yanında yok ha?

(Patroclus tekrar girer.)

ULYSSES

Filin dizleri vardır ama, nezaketle eğilmek için değil. Bacakları gövdesini taşımaya yarar, bükülmeye değil.

PATROCLUS

Achilles pek üzöldüm diyor;
Umarım büyük kral ve bu asil maiyeti,
Kendisini sırf zevkleri, keyifleri için ziyarete gelmişlerdir.
Gelişinizin hazmı kolaylaştırmak, yemekten sonra
Bir nefes almaktan başka sebebi olmamasını ümit ediyor.

AGAMEMNON

Dinle, Patroclus:

Bu türlü cevaplara çoktan alışkınız.

Alaycı kanatlarla uçan bu kaçamak,

Gene de bizim gözümüzden kaçmıyor.
Achilles'in çok değeri vardır,
Ve bizim ona değer vermemizin birçok sebepleri.
Ama kendisinin layıkıyla taşımasını bilmediği bu değerler;
Gözümüzden düşmeye başlıyor artık;
Berbat bir çanağa konmuş, güzel bir meyva gibi,
Tadılmadan çürüyecek galiba bu değerler,
Git de ki ona, buraya kendisiyle konuşmaya geldik.
Şunu da söyle; mahzur yok söylemende:
Gururunu pek aşırı, nezaketini de pek kıt buluyoruz;
Aklı başında hiçbir adam, kendini bu derece beğenmez.
Ondan daha değerli kimseler, takındığı yabani hallere
bakmadan,
Mevkilerinin yüksekliğini hesaba katmadan,
Onun ayağına kadar gelmiş ve bu yüksekten atmaları
önünde

Alçakgönülle boyun eğmiş bulunuyorlar;
Evet, gözlerini dikmiş, onun, ipsiz sapsız,
İleri geri hareketlerine bakıyorlar,
Sanki bu harbin sevki, idaresi ona bağılmış gibi;
Git bunları söyle, şunu da ilave et:
Kendini bu kadar ağıra satacaksa, vazgeçeriz ondan?
Taşınmaz bir savaş makinasıyla ne yapılır?
“Makinamız savaşa gidemiyor, savaş makinamıza
gelsin mi?” diyelim?
Bizce hareket halinde bir cüce,
Uyuyan, bir devden üstündür. Bunu da söyle.

PATROCLUS

Söylerim; hemen cevabını da getiririm.

(Çıkar.)

AGAMEMNON

Biz kendisiyle konuşmaya geldik.

Ulysses, sen git.

(Ulysses çıkar.)

AJAX

Nedir bu adamın, başkalarından üstünlüğü?

AGAMEMNON

Sadece kendisinin vehmettiği bir üstünlük.

AJAX

Ne sanıyor kendini? Benden de üstün görüyor kendini, değil mi?

AGAMEMNON

Ona şüphe yok.

AJAX

Peki, siz de mi öyle diyorsunuz?

AGAMEMNON

Hayır, yiğit Ajax. Sen de onun kadar kuvvetli, onun kadar cesur, onun kadar akıllısın. Ondan daha az asil değilsin, ondan çok daha iyi huylusun, hem de seni yola getirmek çok daha kolay.

AJAX

İnsan ne diye mağrur olur? Nerden çıkar bu gurur? Ben gurur nedir bilmem.

AGAMEMNON

Onun için aklın daha işlek, değerini daha gerçektir Ajax. Mağrur adam kendi kendini yer. Gurur onun aynası, borazanı, dalkavuğudur. Yaptığını öven, yaptığını yıkar.

AJAX

Mağrur adamdan nefret ederim, pis kurbağa yavruların dan nefret ettiğim kadar.

NESTOR

(Kendi kendine.)

Ama yine de kendine hayran. Ne garip, değil mi?

(Ulysses tekrar girer.)

ULYSSES

Achilles yarın savaşa gitmeyecekmiş.

AGAMEMNON

Mazereti neymiş?

ULYSSES

Mazeret filan göstermiyor,
Kendi keyfinin peşine takılmış gidiyor;
Kimseyi dinlediği, saydığı yok;
Canı ne isterse onu yapıyor, her yaptığını da doğru buluyor.

AGAMEMNON

Onu bu kadar nezaketle çağırıyoruz da,
Niçin, hava almaya olsun, çadırından çıkmıyor?

ULYSSES

Ufacık şeyleri, sırf biz istedik diye büyütüyor;
Öylesine kapılmış ki azametine,
Kendi kendisiyle konuşurken bile, kibrinden,
Nerdeyse ağzından çıkan nefese kafa tutacak.
Büyüklik kuruntusu, içinde öyle azıp kuduruyor,
Öyle bağılıyor ki, akıllı bir yana, bedeni bir yana gitmiş,
İsyan halinde bir memleket gibi,
Kargaşalık içinde kendi kendini yıkıyor Achilles
Nasıl anlatayım size? Bu gurur değil, veba!
Sanki artık ölüm lekeleri bas bas bağılıyor;
Çaresi, devası kalmamış tutulduğu hastalığın.

AGAMEMNON

Ajax gitsin yanına.
Haydi sevgili Ajax, git çadırına, onunla görüş.
Seni sayar diyorlar; belki sen istediğin için,
Biraz kabuğundan çıkar.

ULYSSES

Yoo, Agamemnon! Öyle şey olmaz!
Ajax'ın adımları, Achilles'e giderken değil,
Achilles'den uzaklaşırken kıymetlidir bizim için.
Küstahlığının yağına bulanıp pişen,
Kafasında evirip çevirdiği şeylerden başka
Dünyada hiçbir işi umursamayan bu kendini beğenmiş,
Kendisinden büyük saydığımız bir insan
Diz çökmeye mi gidecek?

Hayır, bu yiğitler yiğidi kahraman,
Mertçe kazandığı şerefi ayak altına alamaz;
Dünyaya Achilles kadar ün salmış bir adamın,
Achilles'a giderek küçülmesine razı olamam.
Ona gitmesi, bu şişmiş gururun ekmeğine yağ sürmek,
Hyperion'un⁴ ateşine körükle gitmek olur.
Böyle bir insan onun ayağına gidecek, ha!
Jüpiter korusun, ve gürleyerek,
"Achilles sen onun ayağına gel!" desin.

NESTOR

(Kendi kendine.)

Mükemmel! Nabza göre şerbet buna denir!

DIOMEDES

(Kendi kendine.)

Nasıl da susmuş yutuyor pohpohları!

AJAX

Eğer ona gidersem, demir yumruğumla
Suratını darmadağan ederim.

AGAMEMNON

Yoo, hayır; gitmeyeceksin.

AJAX

Hele bana bir caka satmaya kalksın,
Cakasının canına okurum. Bırakın gideyim.

ULYSSES

Uğruna savaştığımız her şeyin pahasına da olsa,
Bırakmayız seni.

AJAX

Aşağılık, küstah herif!

NESTOR

(Kendi kendine.)

Tam kendisini anlatıyor.

AJAX

Biraz terbiyeli olamaz mı?

4 Apollon'dan gelen güneş tanrısının ismi. (ç.n.)

ULYSSES

(Kendi kendine.)

Kargaya bak hele, kargayı beğenmiyor.

AJAX

Biraz kanını alayım da, akli başına gelsin.

AGAMEMNON

(Kendi kendine.)

Şu hastaya bak! Hekim olmaya kalktı!

AJAX

Eğer herkes benim aklıma uysaydı...

ULYSSES

(Kendi kendine.)

Aklın modası geçerdi.

AJAX

Bu kadar şımarmazdı, tadardı kılıcımın tadını!

Hep burnu büyükler mi parsayı toplayacak?

NESTOR

(Kendi kendine.)

Öyle olsa, yarısını da sen toplardın.

ULYSSES

(Kendi kendine.)

On parça da sana düşerdi.

AJAX

Yoğurmalıyım herifi ki, biraz yumuşasın.

NESTOR

(Kendi kendine.)

Daha iyice şişmedi; bas biraz daha pohpohu; doldur, dol dur şu dolmayı. Aç gözü doysun.

ULYSSES

(Agamemnon'a.)

Bu geçimsizliğin üstünde fazla duruyorsun, prens.

NESTOR

Evet, büyük kumandanımız, bırak bunu.

DIOMEDES

Achilles'suz savaşımaya bak.

ULYSSES

Onu berbat eden, adının her işe karışması.
Burada öyle bir insan var ki...
Ama önünde konuşamam, susuyorum.

NESTOR

Ne diye susacakmısın?
Achilles gibi haris değil ki, o!

ULYSSES

Achilles kadar yiğit olduğunu bütün dünya bilir.

AJAX

Bizi oynatmaya kalkıyor kancık köpek!
Ah, keşke Troyalı olsaydı Achilles!

NESTOR

Düşünün, Ajax'da bir kusur bulsaydık...

ULYSSES

Ajax kibirli olsaydı...

DIOMEDES

Övülmekten hoşlansaydı...

ULYSSES

Asık suratlı olsaydı...

DIOMEDES

Kaba saba, kendini beğenmiş...

ULYSSES

Ama tanrılara şükür, sen çok iyi huylusun, prens;
Sana baba olan erkeğe, seni emziren anaya ne mutlu!
Var olsun seni yetiştiren hoca!
Tabiatın sana verdiği değerler dillere destan olsun!
Ama sana kılıç kullanmasını kim öğrettiyse,
Savaş tanrısı Mars, ebediliği ikiye bölsün,
Yarısını ona versin! Gücüne kuvvetine gelince,
Sırtında boğayı taşıyan Milo'nun⁵ nanı şanı
Gülbüz Ajax'a kurban olsun! Aklını övecek değilim,

5 Bir boğayı sırtında taşıyabildiği rivayet edilen Krotona'lı meşhur bir atletin ismi. (ç.n.)

O akıl ki, bir sınır, bir sur, bir sahil gibi.
Kuşatır senin geniş ve yaygın değerlerini.
İşte Nestor burada; bunca zaman yaşamış, görmüş geçir
miş bir adam.
Elbette akıllı olacak; başka türlü olamaz.
Ama beni hoş gör, Nestor babamız,
Ajax'ın gençliği, Ajax'ın kafası sende olsaydı,
Sen onu aşamaz, olsa olsa bir Ajax olurdun.

AJAX

Sana baba diyebilir miyim?

ULYSSES

Elbette, güzel oğlum.

DIOMEDES

Onun sözünü dinle, Ajax.

ULYSSES

Artık burada beklemeyelim;
Achilles inine girdi, bir daha çıkmaz.
Büyük kumandanımız, savaş kurultayını toplasın.
Troya'ya yeni krallar geldi;
Yarın bütün gücümüzle sıkı durmalıyız.
Ama burada öyle biri var ki...
Doğudan batıya yiğitler sökün etsin,
Aralarından seçin seçebildiğinizi,
Ajax en iyisiyle de başa çıkar.

AGAMEMNON

Hadi gidip toplanalım. Varsın uyusun Achilles!
Büyük gemi denizde çok yer tutar ama, küçük gemi
uçar gider.

(Çıkarlar.)

III. Perde

1. Sahne

(Troya. Priam'ın sarayının önü.)

(Pandarus ile bir Uşak girerler.)

PANDARUS

Dostum, baksana! Dur biraz, bir şey soracağım. Sen Paris'in yanındakilerdensin değil mi?

UŞAK

Hayır efendim, yanında değilim şu anda.

PANDARUS

Yani onun kulu musun demek istiyorum?

UŞAK

Ben Tanrı'nın kuluyum.

PANDARUS

Asil bir efendinin kuluymuşsun! Efendine şükürler olsun!

UŞAK

Tanrı'ya şükürler olsun!

PANDARUS

Beni biliyorsun, değil mi?

UŞAK

İnanın ki, şöyle böyle.

PANDARUS

Dostum, beni daha iyi tanı. Ben Pandarus'um.

UŞAK

Umarım efendimizi daha iyi... Sayabilirim.

PANDARUS

İyi edersin.

UŞAK

Tanrılarla ilişiginiz var herhâlde.

PANDARUS

Tanrılarla mı! Yoo, dostum, büyüklerdenim sadece.

(Sahne dışından müzik sesi gelir.)

Bu müzik nedir?

UŞAK

Parça parça biliyorum, efendim; zaten bu parça parça bir
müzik.

PANDARUS

Çalanları tanıyor musun?

UŞAK

Hepsini, efendim.

PANDARUS

Kim için çalışıyorlar?

UŞAK

Dinleyenler için, efendim.

PANDARUS

Kimin arzusuyla, dostum?

UŞAK

Benim ve bütün müzik sevenlerin arzusuyla.

PANDARUS

Arzu değil, emir demek istiyorum, dostum.

UŞAK

Kime emredeyim, efendim?

PANDARUS

Anlaşamıyoruz, ahbap. Ben fazla nazik, sen de fazla kurnaz. Kim istedi de çalışıyor bu adamlar?

UŞAK

Ha şimdi anladım, efendimiz. Efendim Paris istedi. Ken-

disi burada. Yanında da fani Venüs, güzelliğin can damarı, aşkın gözlere görünmeyen ruhu var.

PANDARUS

Kim, yeğenim Cressida mı?

UŞAK

Hayır efendim, Helen. Sıfatlarından anlayamadınız mı?

PANDARUS

Sen Cressida'yı görmemiş benziyorsun, ahbap. Ben Paris'le görüşmeye geldim; Prens Troilus gönderdi. Paris'i afsunlayacağım biraz. Hemen pişirilecek bir işim var.

UŞAK

Pişkin işi desenize! Sözü'n pişkinliğine de diyecek yok doğrusu.

(Paris ve Helen adamlarıyla girerler.)

PANDARUS

Güzel günler, efendimiz, hepinize güzel günler. Güzel arzularla, güzellik içinde, güzel güzel yaşayın. Hele siz, güzel kraliçe, güzel düşünceler, güzel başınıza yastık olsun!

HELEN

Güzel efendim, güzel sözlerle dolup taşıyorsunuz.

PANDARUS

Bu sizin güzel teveccühünüz, güzel kraliçe. Güzel prens, bu ne güzel müzik parçası!

PARIS

Siz kestiniz o parçayı. Doğrusu onu tamamlamak size düşüyor. Şimdi parçalara kendinizden bir parça ekleyeceksiniz. Helen'ciğim, bilsen ne sesler vardır bu adamda.

PANDARUS

Aman efendim, ne münasebet...

HELEN

Aman, efendim...

PANDARUS

Berbattır sesim, düpedüz, dosdoğru berbat.

PARIS

Bir söyleyince öyle söylersin ki, Pandarus; döktürürsün
eminim.

PANDARUS

Paris'le bir işim var, sevgili kraliçe. Prens, size bir kelime
söyleyebilir miyim?

HELEN

Yoo, bizi böyle aldatamazsınız. Sesinizi mutlaka dinle
mek istiyoruz.

PANDARUS

Bana iltifat ediyorsunuz, güzel kraliçe! Dinleyin beni
Prens; benim çok sevdiğim saydığım bir dost, kardeşiniz
Troilus...

HELEN

Ne olur Pandarus, şeker Pandarus...

PANDARUS

Yoo, güzel kraliçem, olmaz. Kardeşiniz Troilus, size can
dan selam ediyor...

HELEN

Bizi şarkımızdan edemezsiniz. Üzerseniz bizi, günahı
boynunuza.

PANDARUS

Tatlı kraliçe, tatlı kraliçe! Görülmüş mü böyle tatlı bir
kraliçe!

HELEN

Tatlı bir kraliçeyi üzme de acı bir şey olur.

PANDARUS

Beni öyle kandıramazsınız, gerçekten kandıramazsınız!
Dinlemem bu sözleri, olmaz, olmaz! Evet, prens; kral bu
akşam Troilus'u yemekte ararsa, onun adına özür dile-
menizi istiyor Troilus.

HELEN

Kuzum Pandarus...

PANDARUS

Tatlı kraliçem ne istiyor benden? Tatlı, pek tatlı kraliçem?

PARIS

Ne iş çeviriyor, Troilus? Bu akşam nerede yemek yiyor?

HELEN

Ama Pandarus...

PANDARUS

Tatlı kraliçem ne istiyor benden? Yeğenimin sizinle arası açılır sonra. Troilus'un bu akşam nerede yemek yiyeceğini bilmemelisiniz.

PARIS

Bahse girerim, benim neşeli Cressidam'la.

PANDARUS

Yok canım, yok, ne münasebet. Çok aldanıyorsunuz.
Yok canım, sizin neşeli Cressida'nız hasta.

PARIS

Öyleyse özür dilerim.

PANDARUS

Ya, öyle, sevgili Prens. Cressida'yı nereden karıştırdınız?
Yok canım, sizin neşeli Cressida'nız hasta.

PARIS

Anlıyorum.

PANDARUS

Anlıyor musunuz? Ne anlıyorsunuz? Hadi, bana bir çalgı verin. Emret, güzel kraliçe.

HELEN

Gördün mü nezaket böyle olur.

PANDARUS

Yeğenim sizin bir şeyinize fena halde tutkun,
sevgili kraliçe.

HELEN

Onun olsun tutkun olduğu şey. Paris olmamak şartıyla.

PANDARUS

Paris mi? Yoo, Paris'i ne yapsın, onların arası açık.

HELEN

Araları açıkken bir araya gelirlerse, ikiye üç olurlar.

PANDARUS

Hadi, hadi, bunları geçelim. Şimdi size bir şarkı söyleyeceğim.

HELEN

Evet, evet! Hadi, hemen, söyle. Yemin ederim sevgili Pandarus, alnından belli müzikten ne kadar anladığın.

PANDARUS

Hadi, alay edin, alay edin bakalım!

HELEN

Şarkın aşk üstüne olsun. Ah, bu aşk yok mu, hepimizi mahvedecek. Ah Cupido, Cupido, Cupido!

PANDARUS

Aşk üstüne mi? Tabii aşk üstüne olacak.

PARIS

Aman çok iyi. Aşk, yalnız aşk!

PANDARUS

Benim şarkım da öyle başlıyor:

(Şarkı söyler.)

Aşk, yalnız aşk, daha çok aşk!

Kurtulma aşkın okundan

Dişi ceylan, erkek ceylan.

Vurulan iflah olmaz,

Yaralanmakla kalmaz.

Hep kaşır yarasını.

Ölür aşıklar, of diye diye,

Yaralanmışken ölesiye,

Oflar oh olur, oh, oh, oh!

Böyledir aşıklar,

Ölürken yaşarlar,

Of of derken oh oh oh, oy!

Ah ah derken ha ha ha, hay!

HELEN

Âşık bu adam, âşık, burnunun ucuna kadar âşık!

PARIS

Bu adam kumru yer sade, sevgilim. Kumru kanı ateşler, ateşli kan ateşli düşünceler doğurur, ateşli düşünceler de ateşli hareketler doğurur. İşte bu ateşli hareketler de aşktır.

PANDARUS

Demek aşk böyle doğar? Ateşli kan, ateşli düşünceler, ateşli hareketler.. Bu kadar ateşe canımı dayanır be? Ne bu, engerek yılanı mı senin aşk dediğin? Sevgili Prens, bugün savaş meydanında kimler var?

PARIS

Hector, Deiphobos, Helenus, Antenor, ve Troya'nın bütün kahramanları. Ben de gitmeye niyetlendim ama, Helen'ciğim istemedi. Kardeşim Troilus ne diye gitmedi?

HELEN

Bir şeye içerlemiş olmalı. Sen her şeyi bilirsin, Pandarus.

PANDARUS

Gerçekten bilmiyorum, baldan tatlı kraliçem. Bugün olanı biteni çok merak ediyorum. Kardeşiniz için özür dilemeyi unutmayacaksınız değil mi?

PARIS

Hiç unuttur muyum?

PANDARUS

Hoşça kalın, sevgili kraliçe.

HELEN

Yeğeninize selam.

PANDARUS

Söylerim sevgili kraliçe.

(Pandarus çıkar. Geri çekilme boruları duyulur.)

PARIS

Savaş meydanından dönüyorlar.

Hadi, Priam'ın yanına gidelim de,

Yiğitleri selamlayalım. Ne olur, sevgili Helen,

Hector'umuzun zırhını çıkarmaya yardım et,

Çelik kılıçların, Yunanlıların kol gücünün açamadığı

Kenetli kancalar, senin o sihirli parmaklarınla,
Bir dokunuşta çözülür.
Bütün Yunan krallarının yapamadığını, sen yapmış olursun.
Çıkar büyük Hector'un zırhını.

HELEN

Ona hizmet etmek bir şereftir, Paris.
Bizi kat kat güzelleştirir, şanımızı artırır.

PARIS

Sevgilim, anlatamam seni ne kadar sevdiğimi!
(Çıkarlar.)

2. Sahne

(Troya. Pandarus'un bahçesi)

(Pandarus ile Troilus'un uşağı karşılaşırlar.)

PANDARUS

Ne haber? Efendin nerede? Cressida'nın yanında mı?

UŞAK

Hayır, efendim; sizi bekliyor ona gitmek için.
(Troilus girer.)

PANDARUS

Ha. İşte geldi. Ne oldu? Ne haber?

TROILUS

(Uşağına.)

Sen git.

(Uşak çıkar.)

PANDARUS

Yeğenimi gördün mü?

TROILUS

Hayır, Pandarus. Styks¹ kıyılarında,
Karşıya geçmek için nöbet bekleyen garip bir ruh gibi,
Kapısının önünde bir aşağı bir yukarı yürüyorum.

1 Yunan mitolojisinde ölümler diyarında akan bir nehrin ismi. (ç.n.)

Sen sandalcı Kharon² ol da, hemen geçir beni karşıya;
Mutlu kullara vaat edilen cennet bahçelerinde,
Zambaklar arasında yuvarlanayım,
Ah, canım Pandarus, aşkın renk renk kanatlarını tak,
Uçur beni Cressida'ya.

PANDARUS

Sen şimdilik şu bahçede yürü. Ben onu hemen getiririm
sana.

(Çıkar.)

TROILUS

Ayakta duramaz oldum, beklemek başımı döndürüyor.
Hayal ettiğim haz öyle tatlı ki, büyülüyor beni.
Susayan damağım, aşkın o süzüm süzüm balını
Gerçekten tadınca ne olacak?
Kendimden geçer, ölürüm herhalde;
Yahut da öyle ince, öyle keskin, öyle kudretli,
Öyle tadına doyum olmaz bir haz olur ki bu,
Benim kaba duygularımı aşar korkarım.
Korkarım bilmez olacağım.
Sevinçlerden hangisine konacağımı.
Tıpkı savaşta, düşman sürü sürü kaçarken,
İnsanın hangisine vuracağını bilmez olduğu gibi.

(Pandarus tekrar girer.)

PANDARUS

Hazırlanıyor; şimdi gelecek. Aklını başına topla artık.
Görsen nasıl kızarıyor; nasıl korkudan nefesi kesiliyor,
karşısına bir hayalet çıkmış gibi. Şimdi getiririm. Has-
pam öyle de şirin ki! Ökseye tutulmuş serçe kuşu gibi
nefes nefese.

(Çıkar.)

TROILUS

Aynı heyecan benim de içimi sarıyor.

2 Ölü ruhları, Stys ve Acheron nehirlerinin karşı sahiline taşıyan sandalcının ismi. (ç.n.)

Bir hastanın nabzından daha hızlı atıyor kalbim,
Elim ayağım tutmaz oldu,
Birden bire kralı karşılarında bulan
Uşaklar gibi.

(Pandarus ile Cressida tekrar girerler.)

PANDARUS

Hadi, hadi ne kızarıyorsun? Ayıp, ayıp, bebek misin? İşte geldi. Bana ettiğin yeminleri ona et şimdi. Ne o, gene mi kaçtın? Ehlileşinceye kadar bağlamalı seni. Hadi hadi, yola gel. Gelmezsen, arabaya koşarım sonra seni. Konuşsana kızla. Hadi, kaldır nikâbını da suretini temaşa edelim. Ah şu gün ışığı! Amma da ürkütüyor sizi gün ışığı! Eğer karanlık olsaydı, çoktan birbirinize sokulurdunuz. Hadi canım, bir gayret, öpüver kızı. Ha şöyle! Vay, amma da uzun öpüşme; öpüşmüyorlar, buranın havasını iyi buldular da çiftlik kuruyorlar sanki! Ne hesabınız varsa görün, sizi ayıracak ben değilim. Böyle iki avcı şahine ördek mi dayanır? Devam, devam!

TROILUS

Ne söyleyeceğimi bilemez oldum, Cressida.

PANDARUS

Sözün sırası değil, harekete geç. Gücünden şüphe ederse, yalnız dilini değil, elini kolunu da bağlar. Vay, kumrular geldi gene burun buruna! Hadi öyleyse, tanrılar ve şahitler huzurunda ikinizi birleştiriyorum. Hadi, girin içeri, girin. Ben gideyim de ateş yakayım size.

(Çıkar.)

CRESSIDA

İçeri buyurmaz mısınız?

TROILUS

Ah Cressida! Bu anın gelmesi için ne zamandır dua ediyorum.

CRESSIDA

Dua ediyorsunuz ama, Tanrılar istemezse...

TROILUS

Neyi istemezse tanrılar? Niçin durakladın birden bire?

Yoksa sevgilim, aşkımızın pınarında tortular mı gördü?

CRESSIDA

Korkumun gözü iyi görüyorsa, bu pınarda sudan çok tortu var.

TROILUS

Korku, melekleri bile ifrite çevirir; korkunun gözü görmez.

CRESSIDA

Kör korku, aklın sözünü dinlerse, korkusuz kör akıldan daha iyi yolunu bulur. Beladan korkan, belayı önlemiş olur.

TROILUS

Hiçbir şeyden korkmasın benim sevgilim! Aşk oyununda korkunun yeri yoktur.

CRESSIDA

Korkunç hiçbir şey de mi yoktur?

TROILUS

Korkunç olan sadece hayallerimizdir. Seller gibi gözyaşı dökeceğiz, ateşlerde yanacağız, dağları devireceğiz, kaplanları kuzuya çevireceğiz diye yeminler ederiz. Sevdiğimizin bizden istemeyi aklından bile geçirmedeği, en çetin işlerin hakkından gelebileceğimizi sanırız. İşte aşta korkunç olan budur sevgilim: İnsanın istediği sonsuz, elinden gelen mahduttur; arzusu uçsuz bucaksız, yapabildiği şey hiçtir.

CRESSIDA

Derler ki âşıklar, yapabileceklerinden çok fazlasına yemin ederler de, yapabilecekleri şeyi bir türlü yapmazlar; kişinin göreceği işten fazlasını başaracağız derler ve bir kişinin görebileceği işin onda birini bile göremezler. Aslanlar gibi bağırıp da tavşanlar gibi iş görmek korkunç değil mi?

TROILUS

Böyleleri var mı? Bir böylesi değiliz. Bizi, ne verirsek, ona göre övsünler; değerimiz neyse, bize onu versinler. Hak etmediğimiz tacı giymedikçe, başımız açık kalsın. Yarın başaracağımız işi, bugünden övecek değiliz. Değerimiz

daha doğmadan, ismini takacak değiliz. Doğduğu zaman da, ismi gösterişsiz olacak. Gerçekten inanan az konuşur: Troilus öyle bir insan olacak ki Cressida için, kötülerin yapabilecekleri tek şey, benim doğruluğumla alay etmek olacak; ve iyilerin söyleyecekleri en doğru söz, Troilus kadar doğru olmayacak.

CRESSIDA

İçeri buyurmaz mısınız?

(Pandorus tekrar girer.)

PANDARUS

Ne o! Hâlâ yüzümüz mü kızarıyor? Konuşmayı, bitirmediniz mi hâlâ?

CRESSIDA

Başıma ne gelirse senden bileceğim, dayı.

PANDARUS

Çok teşekkür ederim. Eğer efendimizin senden bir oğlu olursa, bana verirsin. Sen ona sadık ol. Kusur ondan gelirse, bana çatarsın.

TROILUS

Şimdi neye güveneceğini biliyorsun; dayının sözü ve benim sarsılmaz sevgim.

PANDARUS

Ben Cressida için de söz verebilirim. Bizim soyumuz zor elde edilir ama, elde edildimi de sadık kalır. Kestane dikenini gibi, düştükleri vere yapışır bizimkiler.

CRESSIDA

Şimdi yüreğime cesaret geliyor:

Prens Troilus, aylardır, gece gündüz,

Sevginizle yıprandım.

TROILUS

O halde niçin Cressida'yı elde etmek bu kadar zor oldu?

CRESSIDA

Zor göründü: halbuki ilk bakışınız da beni...

Ama konuşmayayım... İçimi dökersem,

Beni ezmeye kalkarsınız.

Şimdi seviyorum artık sizi; ama bu güne kadar
Kendimi yenebiliyordum. Hayır, yalan söylüyorum.

Düşüncelerim, annelerinin sözünü dinlemeyen
Yaramaz çocuklara dönmüştü. Bakın biz ne aptalız!
Ne diye gevezelik ettim?

Biz kendimizi ele verirsek,
Kim bize sadık kalabilir?

Sizi çok sevdim, sevdiğimi gösteremedim.

Ama emin olun, ne diye erkek değilim,

Yahut ne diye ilk açılma hakkı,

Kadınlara verilmiyor dediğim anlar oldu.

Sevgilim, söyletme beni! Bu coşkununla

Öyle şeyler söyleyeceğim ki, pişman olacağım sonra.

Bak, bak, sen benim zaafım karşısında, kurnazca susmuş,

En gizli düşüncelerimi ortaya döktürüyorsun.

Kapat şu ağzımı.

TROILUS

Tatlı sesini kesmek istemezdim ama, sen istiyorsun

madem...

PANDARUS

Aman ne güzel!

CRESSIDA

Prens, yalvarırım size, affedin beni;

Bu öpüşü dilenmek değildi maksadım.

Utaniyorum! Aman Tanrı'm, ben ne yaptım?

Bırakın gideyim artık, Prens.

TROILUS

Gitmek mi, sevgili Cressida!

PANDARUS

Gitmek mi? Yarın sabaha kadar kalmazsan...

CRESSIDA

Rica ederim, ısrar etmeyin.

TROILUS

Bir şeye mi kızdınız?

CRESSIDA

Kendi kendime kızdım.

TROILUS

Ama kendi kendinden kaçamazsın ki...

CRESSIDA

Bırakın deneyeyim hiç olmazsa.

Benliğimin bir tarafı sizinle kalıyor;

Ama bu benim kendime ihanet eden tarafım;

Beni bırakıp oyuncak oluyor başkasına!

Aklım başımda değil galiba...

Ah, gitsem artık! Ne söylediğimi bilmiyorum.

TROILUS

Bu kadar akıllıca konuşan, ne söylediğini pekâlâ bilir.

CRESSIDA

Belki de birden bu kadar açılmam,

Sırf avlamak içindi sizi.

Ama siz akıllısiniz; belki de sevmiyorsunuz;

Çünkü hem akıllı olmak, hem sevmek,

İnsan gücünü aşar, tanrıların işidir bu.

TROILUS

Ah inanabilseydim ki bir kadın

–ve isterdim ki bu kadın sen olasın–

Aşkın ateşini hiç söndürmeden beslesin,

Her dem taze kalsın ettiği yemin,

Kanın değişmesinden daha çabuk yenileşen bir ruhla,

Dış güzelliğini aşsın. İnanabilsem ki,

Benim gerçek ve dürüst sevgim, kendine eş,

Onun kadar temiz, onun kadar lekesiz bir sevgi bulacak

karşısında!

İşte o zaman uçardım göklere. Ama nerede!

Ben doğruluğun bütün sadeliğiyle doğru,

Doğruluğun çocukluğu kadar saf bir insanım,

CRESSIDA

Doğrulukta yarışacağız seninle.

TROILUS

Ne güzel bir yarış! Doğru doğruyla savaşıacak,
Hangisi daha doğru diye.
Gelecek dünyanın gerçek âşıkları,
Troilus'la ölecekler sevgilerini.
Ahlar, yeminler, parlak benzetmelerle dolu şiirlerinde,
Yeni benzetmeler bulmaz olunca,
Sevgilerinin gerçekliğini, çeliğin sağlamlığına,
Tabiatın aya, güneşin güne,
Kumrunun eşine, demirin mıknaısına,
Dünyanın bir merkeze bağlılığına benzetmekten bıkınca,
Doğruluğu anlatan bütün benzetmeler tükenince,
Doğrunun özüne varıp sonunda,
Troilus gibi doğru diyecekler; ve bu olacak,
Yükseklik yücelik veren şiirlerine.

CRESSIDA

Sözün peygamber sözü olsun!
Ben de hain çıkarsam, sözümünden kıl kadar uzaklaşırsam,
Zaman ihtiyarlayıp kendini bilmez olunca,
Troya'nın taşlarını sular oyunca,
Şehirler geçmişin karanlığında unutulup gidince,
Koca devletler bir iz bırakmadan yokluğun tozlarına
karışınca,
Sevgilerine hiyanet edecek bütün kızlar,
Ayıplasınlar benim hiyanetimi.
“Hava gibi, su gibi, rüzgâr gibi, kumlar gibi hain;
Tilkinin kuzuya, kurdun buzağıya, kaplanın ceylana,
Üvey ananın oğluna hainliğinden daha hain dedikten
sonra,

Hainliği ta ciğerinden vurmak için,
“Cressida gibi hain” desinler.

PANDARUS

Hadi, pazarlık bitti. Mührü basın artık; ben de şahidim.
İşte senin elin. İşte yeğenimin eli. Eğer birbirinizi alda-
tırsanız, madem ben uğraştım bu kadar sizi birleştirme-

ye, bütün zavallı çöpçatanlara dünyanın sonuna kadar benim adımı versinler; hepsine Pandarus desinler. Bütün sadakatsiz erkeklere Troilus, bütün hain kadınlara Cressida, bütün pezevenklere Pandarus desinler! Âmin deyin.

TROILUS

Âmin.

CRESSIDA

Âmin.

PANDARUS

Âmin. Bunun üzerine benden size bir oda, bir de yatak. Yatağı öldüresiye ezin ki, sizin güzel cenklerinizi elaleme anlatmasın.

Haydi gidin!

Aşk tanrısı beceriksiz bütün kızlara,

Bir oda, bir yatak versin, bir de işlerini yoluna koyacak
Pandarus!

(Çıkarlar.)

3. Sahne

(Yunan karargâhı.)

(Agamemnon, Ulysses, Diomedes, Nestor,
Ajax, Menelaus ve Calchas girerler.)

CALCHAS

Artık prensler, öyle geliyor ki bana,
Size götdüğüm hizmetin karşılığını istemenin tam sırasıdır.
Biliyorsunuz, geleceği gören gözlerime uyduym,
Troya'yı bıraktım, malımı mülkümü bıraktım,
Adımı haine çıkardım; elimdeki rahatlığı teperek,
Tehlikeli bir maceraya atıldım.
Zamanın, tanıdıkların, geleneklerin, mevkimin,
Beni alıştırdığı her şeyden ayrıldım;
Ve burada, sizin hizmetinizde,

Sanki yeniden dünyaya gelmiş gibi,
Garip, kimsesiz bir insan oldum.
Bana çok şeyler vaat ettiniz, ne dilersem olur dediniz,
Bunlar doğruysa eğer, küçük bir dileğim var sizden

AGAMEMNON

Bizden ne istiyorsun Troyalı? Söyle dileğini.

CALCHAS

Troyalı bir esiriniz var, Antenor adında;
Dün esir oldu: Troya ona çok değer verir.
Benim Cressida'mı nice büyük esirlerle değiştirmek
istediniz,

Bunlar için size minnettarım; ama Troya hep reddetti,
Bu Antenor, biliyorum, öyle mühimdir ki Troya için,
Onun yardımı olmadı mı bütün işleri aksar.
Ona karşılık, bize nerdeyse bir prenslerini,
Priam'ın oğullarından birini verebilirler.
Onu alsın, kızımı versinler bana.
Kızıma kavuşursam, gördüğüm bütün hizmetler,
Seve seve katlandığım bütün zahmetler,
Feda olsun size.

AGAMEMNON

Diomedes, Antenor'u götürsün; Cressida'yı da getirsin bize.
Calchas'ın dilediği yerine gelmeli.
Sevgili Diomedes, bu iş için gerekli hazırlıkları yap.
Bize Hector'dan da haber getir;
Yarın meydana çıkacak mı? Ajax hazır.

DIOMEDES

Baş üstüne. Bu vazifeyi görmekten
Şeref duyuyorum.

(Diomedes ile Calchas çıkarlar.)

(Achilles ile Patroclus girip

kendi çadırlarının önünde dururlar.)

ULYSSES

Achilles çadırının önünde duruyor
Kumandanımız yanından bir yabancı gibi geçsin,

Unutmuşuz gibi kendisini; Prensler siz de
Hiç aldırış etmeden, kayıtsız bakışlarla geçin önünden
En son ben gelirim. Her halde sorar bana
Ne oluyor bu soğuk bakışlar diye.
Sorarsa, sizin soğukluğunuzla onun gururunun arasını
bulacak

Tesirli bir ilacım var. Öyle bir ilaç ki,
Kendi isteğiyle içecek, belki de şifa bulacak Achilles
Gurur kendini, ancak gururun aynasında gerçekten
görebilir;

Önünde diz çökülmesi, küstahlığı azdırır,
Gururun ekmeğine yağ sürer.

AGAMEMNON

Sözünü dinleyeceğiz ve yabancılar gibi geçeceğiz önünden.
Hep öyle yapın; ya hiç selam vermeyin,
Yahut da tepeden bakarak selamlayın;
Hiç bakılmamaktan daha da çok içerler buna...
Ben önden gidiyorum.

ACHILLES

Ne o! Kumandan benimle konuşmaya mı geldi?
Kararımı biliyorsunuz; ben artık Troya'ya karşı
savaşmayacağım.

AGAMEMNON

Kuzum ne diyor Achilles? Bizden bir dileği mi var?

NESTOR

Kumandandan bir dileğiniz mi var?

ACHILLES

Hayır.

NESTOR

Bir dileği yokmuş.

AGAMEMNON

İsabet.

(Agamemnon ile Nestor çıkarlar.)

ACHILLES

Günaydın, günaydın.

MENELAUS

Nasılsınız iyi misiniz?

(Menelaus çıkar.)

ACHILLES

Ne! Bu boynuzlu da mı yan bakıyor bana?

AJAX

Ne haber Patroclus?

ACHILLES

Günaydın.

AJAX

Ha?

ACHILLES

Günaydın.

AJAX

Ha peki, yarınki gün de aydın olsun.

(Ajax çıkar.)

ACHILLES

Ne demek istiyor bu herifler?

Achilles'i tanımıyorlar mı?

PATROCLUS

Yabancı gibi geçiyorlar. Eskiden yerlere eğilir,

Achilles'e gülümsemeden yaşamazlardı;

Bir mabede girer gibi iki büklüm gelirlerdi.

ACHILLES

Ne o! zavallının biri miyim artık?

Bilirim, büyüklerin talihle arası açıldı mı,

Herkesle de arası açılır. Düşmenin ne olduğunu

Hem kendimizde görürüz, hem başkalarının gözlerinde.

İnsanlar, kelekler gibi, yaldızlı kanatlarını

Ancak yaz aylarında gösterirler.

İnsana insan olduğu için değer verilmez;

Mevkisi, zenginliği, gösterişi gibi, özünde olmayan

Kendinden çok tesadüflerden gelen değerlere bakılır.

Bunların ayağı kaydı mı –ki kolayca kayar–

Onlara dayanan dostukların da ayağı kayar,
Düşerken birbirlerini çeker ve ölüme birlikte sürüklenirler.
Ama ben bu hale düşmüş değilim.
Talihle ben dostuz birbirimizle.
Nem varsa olduğu gibi avucumun içinde,
Tek kaybım bu adamların bana böyle bakışı
Herhâlde o eski saygı dolu bakışlarına
Değmeyen bir şey sezdiler bende.
Ulysses kitap okuyarak geliyor;
Durdurayım şunu. Ne haber Ulysses?

ULYSSES

Ne haber yüce Thethis'un oğlu?

ACHILLES

Ne okuyorsun?

ULYSSES

Garip adamın biri bak ne yazıyor:
İnsan ne kadar değerli de olsa,
Kendisini başkalarının aynasında görmedikçe.
Hiçbir şeyiyle övünemez,
Hiçbir değerini fark edemez.
Değerleri önce başkaları üstünde parlar, onları ısıtır.
Sonra dönüp asıl sahibini ısıtır.

ACHILLES

Bunda bir gariplik yok, Ulysses.
Güzel olan kendi yüzünün güzelliğini bilmez;
Ama bu güzellik, başkalarının gözünde meydana çıkar.
Göz bile, duyuların en incesi olduğu halde,
Kendinden uzaklaşmadıkça göremez kendini:
Ama iki göz karşı karşıya geldi mi,
Birbirlerinde kendi şekillerini selamlarlar;
Çünkü, görme başkalarına çevrildikten,
Onlarla buluştuktan sonra kendine dönebilir.
Hiç de garip değil bu.

ULYSSES

Garip olan yazarın söylediği değil.
O bilinen bir şey, ama bundan çıkardığı netice garip
Düşüncesini geliştirerek açıkça ispat ediyor ki,
İnsanın başkalarıyla paylaşmadığı hiçbir değer,
Ne kadar gerçek, ne kadar verimli olursa olsun.
Kendi malı sayılamaz. Bu değerler dünyaya yayılıp.
Görecekları takdirle şekillenmedikçe,
Ne olduklarını sahipleri de bilmez.
İnsanların takdiri bir kubbe gibi,
Sesi tekrar tekrar çınlatır;
Kocaman bir demir kapı gibi,
Üstüne vuran güneşin şeklini ve sıcaklığını aksettirir..
Bu fikre dalmışken, birden bire Ajax aklıma geldi.
Ne olduğu bilinmeyen Ajax!
Aman Tanrı'm ne adam?
Taşıdığı şeyden habersiz koca bir at!
Şu tabiat neler yaratır,
Kimine hiç değer vermeyiz, çok işe yarar;
Kimine çok değer veririz, işe yaramaz!
Yarın bir de bakacağız ki,
Sırf talihin bir cilvesiyle meşhur olacak Ajax.
Ey ulu tanrılar! Kimisi neler yapar da,
Kimisi yapacağını yapmaz!
Kahpe feleğin sarayında, niceleri köşede bucakta kalır,
Niceleri de soytarılık yapar göze girer.
Kimi boş gururu içine kapanıp aç otururken,
Bir başkası gelir, onun bu gururunu yer bitirir.
Hele bir görsen o Yunan prenslerini!
Daha şimdiden Ajax hödüğünün omuzunu sıvazlıyorlar,
Sanki yiğit Hector'u yere sermiş, ayağını göğsüne basmış,
Sanki Troya kan ağılıyormuş gibi!

ACHILLES

İnanırım; yanımdan geçerken

Dilencilere bakmadan geçen cimriler gibiydi hepsi:
Selam sabah yok! Ne oluyoruz?
Unuttular mı bütün yaptıklarını?

ULYSSES

Zaman bir dilencidir, Achilles;
Sırtına torbasını almış sadaka toplar,
Unutma denilen o koca gövdeli nankör canavar için!
Bu sadakalar, geçmişte başarılan güzel işlerdir;
Başarılmalarıyla yenilip yutulmaları,
Yapılmalarıyla unutulmaları bir olur.
Yaptığına devam edeceksin ki, sevgili Prens,
Şanın şöhretin sönmesin. Yapılmış bitmiş şey,
Modası geçmiş, pas tutmuş bir zırh gibi
Duvarda asılı kalır, herkesin alay ettiği bir abide olur.
Hiç durma yürü; çünkü öyle dardır ki şöhretin yolu,
Bir tek adam ilerleyebilir üstünde;
Ayrılmaya gelmez bu yoldan: arkandan,
Kıskançlığın binlerce oğlu bubirini kovalamaktadır;
Yol verirsen, yahut kenara çekilip durursan,
Yükselen deniz gibi saldırır, en arkada bırakırlar seni:
Yahut da başta koşarken düşen cins bir at gibi,
Geriden gelen aşağılık atların ayakları altında kalır, ezilirsin.
Başkalarının bugün yaptığı, senin dün yaptığından
Az da olsa, daha parlak görünür.
Zaman modaya düşkün bir ev sahibidir:
Giden misafirin üstün körü elini sıkarken,
Gelen misafirine uçar gibi ellerini açar,
Ellerine sarılır. Hoş geldin derken gülümser,
Güle güle derken içini çeker insanoğlu.
Ah, eskiden yaptıkları için,
Karşılık beklememeli değerli insanlar;
Çünkü güzellik, zekâ, kan asaleti, beden gücü,
Kahramanlık, aşk, dostluk, cömertlik, hepsi,
Oyuncağıdır kıskanç ve kem dilli zamanın.

Bütün insanları birleştiren bir hal vardır;
Yeni çıkan oyuncaklara bayılır herkes,
Eski püskü şeylerden yapılmış da olsalar.
Üstüne biraz yaldız sürülmüş toz övülür de,
Tozlanmış altın gözden düşer.
Bugünün gözü, bugün gördüğünü beğenir.
Onun için şaşmamalısın büyük Achilles, eşsiz insan,
Bütün Yunanlıların şimdi Ajax'a tapmalarına!
İnsanın gözü kumuldanan şeylere takılır,
Duran şeylerden çok. Önce alkışlar senin içindir;
Gene de senin olabilir, eğer gömmezsen
Diri diri kendini, şöhretini çadırına hapsetmezsen.
Sen ki daha dün, şanlı kahramanlıklarınla
Bu meydanda tanrıları kıskandırdın,
Savaş tanrısı büyük Mars'ı bile kavgaya kattın.

ACHILLES

Böyle kenara çekilmem için haklı sebepler var.

ULYSSES

Ama böyle kenara çekilmemen için,
Daha zorlu, daha kahramanca sebepler var.
Priam'ın kızlarından birini seviyorsun,
Biliyoruz Achilles.

ACHILLES

Nasıl! Biliyor musunuz?

ULYSSES

Bunda şaşılacak ne var!
Uyanık bir devletin basiretli gözü,
Plutus'un bütün altınlarını bir bir sayar,
Dipsiz, denizlerin dibini bulur,
Düşüncelerin kaynağına gidip, tanrılar gibi,
Onları sessiz beşiklerinde bulur, ortaya çıkarır.
Devletin özünde bir sır vardır ki,
Kimseler onu karıştırmayı göze alamaz,
Öyle bir sır ki, kudretini,

Ne söz anlatabilir ne kalem.

Troya ile arandaki alış verişi,

Senin bildiğin kadar biz de biliyoruz, Prens.

Achilles'a yaraşan Polyxena'yı³ değil,

Hector'u yere sermektir.

Memlekette küçük Pyrrhus⁴ne kadar üzüldü, düşün;

Adalarımızda şöhretin boruları ötecek,

Yunan kızları oynaya oynaya şarkılarında diyecekler ki;

"Achilles, büyük Hector'un kız kardeşini elde etti,

Ama yiğit Ajax'ımız Hector'un kendisini yendi."

Hoşça kal, Prens; ben, seni seven bir insan olarak

konuşuyorum;

Senin kıracağın buzun üstünde bir aptal kayıyor.

(Çıkar.)

PATROCLUS

Benim sana verdiğim öğüt de buydu, Achilles.

Erkek halleri takınan küstah bir kadın neyse,

İş zamanı kadınlaşan bir erkek de odur.

Kabahati benim üstüme yüklüyorlar:

Benim savaşıma yüreğim yokmuş,

Sen de beni çok sevdiğin için savaştan kaçıyormuşsun,

Uyan dostum, uyan; keyfine düşkün çapkın Cupido'nun

Sevdalı kolları çekilsin boynundan;

Ve aşk, bir çiğ damlası gibi, uçup gitsin

Silkinen aslanın yelesinden.

ACHILLES

Ajax dövüşecek mi Hector'la?

PATROCLUS

Elbet, hem de belki şana şeref konacak.

ACHILLES

Benim şanım şerefimle oynuyorlar;

Şöhretimin aldığı yara büyük bu işte.

3 Hector'un kızkardeşi ve Achilles'un sevgilisi. (ç.n.)

4 Achilles'un oğlu. (ç.n.)

PATROCLUS

Gözünü aç öyleyse;
İnsanın kendinde açtığı yaralar kapanmaz kolay kolay.
Yapmak zorunda olduğun şeyi yapmazsan,
Tehlikeye açık kapı bırakmış olursun;
Tehlike ise, sıtma gibi, sinsi sinsi girer kanımıza,
Biz güneşte tembel tembel yatarken.

ACHILLES

Git, Thersites'i bana çağır, sevgili Patroclus.
Soytarıyı Ajax'a göndereyim de,
Savaştan sonra Troya prenslerini çağırsın,
Silahlarını bırakıp görmeye gelsinler bizi.
Bir arzum var, aşeren kadınlarınkine benzeyen,
Beni hasta eden, bir arzu;
Büyük Hector'u gündelik kılığında görmek,
Onunla konuşmak, doya doya bakmak istiyorum yüzüne.
Thersites'i çağırmana lüzum kalmadı.

(Thersites girer.)

THERSITES

Harika!

ACHILLES

Nedir harika olan?

THERSITES

Ajax meydanda bir aşağı bir yukarı, kendi kendini arıyor.

ACHILLES

O da ne demek?

THERSITES

Yarın Hector'la dövüşecek ya; yiyeceği kahramanca sopanın gururuna öylesine kapılmış ki, şimdiden, hiçbir şey söylemeden habire zırvalıyor.

ACHILLES

Nasıl zırvalar konuşmadan?

THERSITES

Tavuskuşu gibi, kabara kabara, bir aşağı bir yukarı gidip geliyor; bir adım atıp duruyor; hesapları şaşırmış, kara

cümlesi noksan bir meyhaneci çırağı gibi, şeyler geveliyor; hin oğlu hin bir bakışla dudağını ısıyor, “Ne akıl var şu kafamda, bir dışarı çıksa.” der gibi. Var olmasına var akıl kafasında ama, çakmak taşının içinde buz gibi duran kıvılcım misali: vurmadin mı kafasına çıkmaz meydana. Herifin hesabı tamam: Savaşta Hector onun hakkından gelmezse, kendi kendisinin hakkından gelecek böbürlene böbürlene. Beni tanımıyor artık! “Merhaba Ajax.” dedim, “Sağ ol, Agamemnon.” dedi. Herife bakın beni kumandanla karıştırıyor. Karaya vurmuş bir balık? Ağzı var, dili yok bir canavar. Ah, bu kendini beğenme! Deri yelek gibidir kör olası, çevir çevir giy!

ACHILLES

Thersites, seni Ajax’a elçi göndereceğim.

THERSITES

Kimi? Beni mi? Kimseyle konuştuğu filan yok, yahu! Ağzını açmamaya yemin etmiş. Konuşmak dilencilere yakışır-mış. Dili kollarında herifin! Bakın taklidini yapayım size: Patroclus bana birşeyler sorsun, seyredin Ajax’ın halini.

ACHILLES

Hadi, Patroclus. Ona de ki, yiğit Ajax’ın önünde eğilerek rica ediyorum: Kahramanlar kahramanı Hector’u, silahsız olarak benim çadırıma davet etmek lütfunda bulunsun; bunun için de izin alsın. Yunan ordularının baş kumandanı, yüceler yücesi, dillere destan, altı yedi kat şanlı vesaire Agamemnon’dan. Hadi söyle.

PATROCLUS

Jüpiter büyük Ajax’ı korusun!

THERSITES

Hımm!

PATROCLUS

Değerli Achilles gönderdi beni.

THERSITES

Ha!

PATROCLUS

Hector'u çadırına davet etmek lütfunda bulunmanızı rica ediyor.

THERSITES

Hımm!

PATROCLUS

Ve Agamemnon'dan izin almanızı.

THERSITES

Agamemnon!

PATROCLUS

Evet, Prens.

THERSITES

Ha!

PATROCLUS

Peki, ne diyorsunuz?

THERSITES

Uğurlar olsun, güle güle.

PATROCLUSHE

Cevabınızı bekliyorum, efendimiz.

THERSITES

Yarın hava açık olursa, saat onbirde, ya öyle ya böyle.

Ama Öyle de olsa, böyle de olsa, akla karayı seçecek.

PATROCLUS

Cevabınızı bekliyorum efendimiz.

THERSITES

Evvela, yolunuz açık olsun.

ACHILLES

Yok canım, bu perdeden mi konuşuyor?

THERSITES

Perdesi filan kalmamış artık. Hector kafasını parça parça ettikten sonra ne ses çıkarır bilmem; sus pus olur herhalde; yahut da Apollon, pazularından keman teli yapar.

ACHILLES

Aklım karıştı, bulandı bir çeşme gibi,
Dibini kendim bile göremiyorum.

(Achilles'le Patroclus çıkarlar.)

THERSITES

Aklının çeşmesi durulsa da, eşeğimi sulamaya götürsem o çeşmeye. İnsan bu kadar ahmak bir kahraman olacağına, bir koyunun sırtında kene olsun, daha iyi.

(Çıkar.)

IV. Perde

1. Sahne

(Troya'da bir sokak.)

(Bir taraftan Aeneas ile meşale taşıyan bir uşak girer; diğer taraftan Paris, Deiphobos, Antenor, Diomedes ve başkaları meşalelerle girerler.)

PARIS

Hey! Kim oradan gelen?

DEIPHOBOS

Prens Aeneas.

AENEAS

Paris, sen misin? Yatakta kalmak için,
Seninki kadar güzel bir sebebim olsaydı, Prens,
Ancak tanrıları ilgilendiren işler,
Sevgilimin koynundan ayırabilirdi beni.

DIOMEDES

Ben de aynı fikirdeyim. Günaydın, Prens Aeneas.

PARIS

Yiğit bir Yunanlı, Aeneas. Ver elini.
Sen anlatmıştın bize, bütün bir hafta, her gün,
Diomedes'in savaş meydanında,
Nasıl peşine düştüğünü.

AENEAS

Savaş dışında rahat: rahat konuştuğumuz müddetçe,
Sağlığını dilerim, yiğit Yunanlı.

Ama silahlı karşılaştığımız zaman,
Sana yılmayan bir yürekle meydan okumaktır dileğim.

DIOMEDES

Diomedes her iki dileğini de sevinçle karşılar.
Şimdi kanlarımız kızıışmış değilken, ben de sana sağlık
dilerim!

Ama savaşmak fırsatını bulunca, bil ki,
Bütün gücümü, bütün hıncımı, bütün kurnazlığımı,
Seni avlamakta kullanacağım.

AENEAS

Avlayacağın aslanın sırtını değil, yüzünü göreceksin.
İnsanca bir nezaketle Troya'ya hoş geldin, diyorum sana.
Babam Anchises'in başı için, candan söylüyorum, hoş
geldin?

Venüs'ün üstüne yemin ederim ki, hiç kimse,
Öldürmek istediği insanı bu kadar sevemez.

DIOMEDES

Anlaşıyoruz. Jüpiter, senden dileğim:
Aeneas'ı öldürmek şerefi benim kılıcıma düşmeyecekse.
Bin sene yaşasın Aeneas!
Ama bu söylediğim şeref benim olacaksa,
Yarından tezi yok, kılıcımla delik deşik olsun, Aeneas!

AENEAS

Birbirimizin eşiyiz.

DIOMEDES

Öyleyiz; hem de birbirimizin başbelası.

PARIS

Bu ne acı, bu ne tatlı selamlaşma!
Düşmanca sevginin bu kadar asilini hiç görmemiştim.
Böyle erken erken işin ne, Prens?

AENEAS

Kralın yanına çağırdılar beni; ama niçin bilmiyorum.

PARIS

Niçin olduğunu söylemeye geldim:
Bu Yunanlıyı Calchas'ın evine götüreceksin;

Serbest bırakılan Antenor'un yerine,
Güzel Cressida'yı ona teslim edeceksin.
Beraber gidelim; istersen sen önden git,
Öyle sanıyorum –ki biliyorum desem daha doğru olur ya–
Kardeşim Troilus bu gece orada kaldı.
Onu uyandır, geleceğimizi haber ver;
Niçin geldiğimizi de anlat.
Korkarım ki hiç de iyi karşılanmayacağız.

AENEAS

Orası muhakkak:
Troilus, Troya'nın Yunanistan'a girmesine razı olurda,
Cressida'nın Troya'dan gitmesine razı olmaz.

PARIS

Çaresiz; yaşadığımız acı günler böyle istiyor.
Yürü, Prens; arkandan geliyoruz.

AENEAS

Hepinize iyi günler.
(Çıkar.)

PARIS

Şimdi söyle bana, yiğit Diomedes, doğrusunu söyle,
Asıl dostluğumuzun başı için,
Sence güzel Helen'e hangimiz daha layıgız,
Ben mi, yoksa Menelaus mu?

DIOMEDES

İkiniz de aynı derecede.
Menelaus layık ona; çünkü namusuna sürdüğü lekeye
Göz yumarak, bunca eza cefadan,
Bunca beladan sonra, hâlâ istiyor mu.
Sen de layıksın onunla kalmaya
Çünkü namussuzluğu seni tiksindirmeden,
Bunca dostlarına, bunca servete kıyarak,
Tutuyorsun onu.
O zır zır ağlayan boynuzlu herif,
Açılıp bayatlamış bir fiçinin
Artığını, tortusunu içmeye can atıyor.

Sen de, gözü dönmüş bir zampara gibi,
Çocuklarının bir orospu karnından çıkmasına razı
oluyorsun.

İkinizin değeri de bir; ne eksik, ne fazla;
Ama ikinizin de başını yakan bir kahpe.

PARIS

Bir yurtdaşını pek fazla batırıyorsun.

DIOMEDES

Asıl yundunu batıran o! Dinle beni, Paris;
O kahpenin damarlarındaki her pis kan damlası için.
Bir Yunanlı canını verdi;
O kokmuş leş etinin her dirhemi için,
Bir Troyalı öldü. Konuşmasını öğrendiği günden bu yana,
Ağzından çıkan doğru sözleri saysan,
Uğrunda ölen Yunanlılar ve Troyalıların yanında hiç kalır.

PARIS

Sevgili Diomedes, senin yaptığın bir bezirgânlık;
Satın almak istediğin malı kötülüyorsun.
Ama bizim sesimiz çıkmasa da, biliyoruz malınızın
değerini;
Biz ancak satmak istediğimizi övenlerdeniz.
Yolumuz buradan.
(Çıkarlar.)

2. Sahne

(Troya. Pandorus'un evinin avlusu.)

(Troilus ile Cressida girerler.)

TROILUS

Sevgilim, zahmet etme; hava soğuk bu sabah.

CRESSIDA

Öyleyse, sevgili Prens, dayımı aşağı çağırayım;
Kapıları açsın!

TROILUS

Onu da rahatsız etme.

Hadi yatağına, yatağına! Uyku güzel gözlerini kapasın,

Yumuşak kollarıyla sarsın seni;

Kaygısız çocuklar gibi uyu.

CRESSIDA

Öyleyse, güle güle.

TROILUS

Yalvarırım yat.

CRESSIDA

Benden usandın mı yoksa?

TROILUS

Ah Cressida! Tarla kuşu ötmeseydi,

Gürültülü günü, geveze kargaları uyandırmasaydı.

Saadetimizi gizleyen bu rüyalar gecesi bitmeseydi,

Hiç ayrılır mıydım senden?

CRESSIDA

Gece ne kadar da çabuk geçti.

TROILUS

Ah o kör olası cadı! Kötülerin yanında

Cehennem azabı gibi tükenmek bilmeden kalır da,

Âşıkların elinden bir anda uçar gider.

Üşüyeceksin sevgilim, sonra bana kızacaksın.

CRESSIDA

Ne olur, kal biraz daha.

Ama siz erkekler, kalmasını bilmezsiniz ki!

Ah aptal Cressida! Keşke kaçsaydım senden,

Bak o zaman nasıl kalırdın. Duydun mu? Bir gelen var.

PANDARUS

(İçeriden.)

Yahu ne oluyor?

Ne diye açılmış bütün kapılar?

TROILUS

Dayın geliyor.

CRESSIDA

Gelemez olsaydı! Şimdi benimle alay edecek.
Çekeceğim var elinden.

(Pandarus girer.)

PANDARUS

Ne haber, ne haber? Kızlığımızdan ne haber?
Söyle bana genç kız, yeğenim Cressida nerede?

CRESSIDA

Cehennemin dibine git, alaycı Pandarus day!
Hem bana... Şey... Yaptırıyorsun... Sonra da alay ediyorsun.

PANDARUS

Ne yaptırmışım? Hele bir söylesin bakalım, ne yaptırdığı-
mı? Sana ne yaptırmışım?

CRESSIDA

Hadi oradan baş belası! Senin iyi olacağın yok;
Kimsenin iyi olmasına da razı değilsin.

PANDARUS

Ha, ha! Vah zavallı! Aptalcık! Bu gece uyuyamadın mı?
Yoksa bu yaramaz seni uyutmadı mı? Cinler çarpsın onu!

CRESSIDA

Size ne demiştim? Kafası kırılasıca!

(Kapıya vurulur.)

Kapıya, vuruyorlar. Dayıcığım, git bir bak.

Prens, siz gene odama gelin.

Niye güldünüz? Benimle alay ediyorsunuz,

Sanki başka bir maksadım varmış gibi.

TROILUS

Ha, ha!

CRESSIDA

Yoo, yanıyorsunuz; böyle bir şey aklımdan bile geçmedi.

(Kapıya vurulur.)

Fena vuruyorlar kapıya! Rica ederim, gelin içeri.

Troya'nın yarısını bana verseler,

Sizi burada görmelerine razı olmam.

(Troilus ile Cressida çıkarlar.)

PANDARUS

(Kapıya gider.)

Kim o? Ne oluyoruz? Kapıyı mı kıracaksınız? Ne var?
Ne istiyorsunuz?

(Aeneas girer.)

AENEAS

Günaydın, Pandarus, günaydın.

PANDARUS

Kim o? Prens Aeneas! Gerçekten tanıyamadım. Bu kadar erken ne oluyor böyle?

AENEAS

Prens Troilus burada değil mi?

PANDARUS

Burada mı! Ne diye burada olsun?

AENEAS

Hadi, hadi, burada işte. İnkâr etme! Benimle muhakkak görüşmesi lazım.

PANDARUS

Burada diyorsun ha? Yemin ederim ki, benim haberim yok.
Eve geç geldim. Burada ne işi olabilir?

AENEAS

Onun mu! Hadi canım bırak! Ona kötülük edeceksin istemedim. Kaş yapayım derken göz çıkaracaksın. Sen gene biline burada olduğunu, ama git onu çağır. Hadi!

(Troilus tekrar girer.)

TROILUS

Ne oluyor? Ne var?

AENEAS

Seninle merhabalaşmaya bile vaktim yok. Prens,
İşim o kadar acele: Kardeşin Paris, Deiphobos,
Yunanlı Diomedes ve Antenor şuracıktalar.
Antenor'umuzu geri veriyorlar bize; ona karşılık,
Gün yükselmeden hemen şu anda,
Cressida'yı Diomedes'e teslim edeceğiz.

TROILUS

Böyle mi karar verdiler?

AENEAS

Priam'ın ve Troya meclisinin kararı.

Onlar da nerdeyse gelir bu işi bitirmeye.

TROILUS

Muradına ermek işte buna derler!

Ben gidip karşılayayım onları. Prens Aeneas;

Sen bana rastlamamış ol, burada olduğumu bilme.

AENEAS

Peki, peki, Prens. Sır tutmada tabiat bile,

Benden ileri gidemez.

(Troilus ile Aeneas çıkarlar.)

PANDARUS

Olur şey değil! Ele geçirmesiyle kaçırması bir oldu kızı!

Şeytan alsın şu Antenor'u. Çıldırarak şimdi delikanlı!

Kahrolsun şu Antenor! Keşke kırsalardı kafasını!

(Cressida girer.)

CRESSIDA

Ne var? Ne oluyor? Kim geldi?

PANDARUS

Ah, ah!

CRESSIDA

Ne ah çekiyorsun böyle derin derin? Prens nerede? Git-

miş! Söylesene dayıcığım, ne oluyor?

PANDARUS

Ah, keşke yerin üstünde olacağıma altında olsaydım!

CRESSIDA

Aman Tanrı'm, ne oluyor?

PANDARUS

Yalvarırım içeri git. Keşke hiç gelmeseydin bu dünyaya!

Onun başını yakacağını biliyordum zaten. Ah zavallı de-

likanlı! Kahrolsun şu Antenor!

CRESSIDA

Canım dayıcığım, yalvarırım sana, önünde diz çöker yalvarırım, söyle ne oldu?

PANDARUS

Gideceksin, kız, buradan gideceksin; Antenor'la değiştiriyorlar seni. Babana gideceksin. Troilus'tan ayrılacaksın. Troilus öldü! Troilus bitti! Dayanamaz buna!

CRESSIDA

Ulu tanrılar! Gitmeyeceğim!

PANDARUS

Gideceksin.

CRESSIDA

Gitmeyeceğim, dayı. Babamı unuttum ben;
Ana baba benim umrumda değil;
Hiçbir akrabalık, hiçbir sevgi, hiçbir kan, hiçbir can,
Bana Troilus'umdan yakın olamaz.
Ey ulu tanrılar, Troilus'tan vazgeçersem,
Bütün hainlerin adı Cressida olsun!
Zaman, işkence, ve ölüm, ellerinden geleni yapsınlar bana;
Gene de aşkımın sağlam temeli,
Dünyanın direği gibi ayakta duracak.
Gideyim içeri de ağlayayım!

PANDARUS

Ağla, ağla.

CRESSIDA

Yolayım ipek saçlarımı?
Batsın tırnaklarım şu övülen yanaklara!
Hıçkırıklara boğulsun berrak sesim,
Param parça olsun yüreğim.
Troilus diye diye! Bir adım atmam Troya'dan!
(Çıkarlar.)

3. Sahne

(Troya. Pandarus'un evinin önü.)

(Paris, Troilus, Aeneas, Deiphobos,
Antenor ve Diomedes girerler.)

PARIS

Ortalık iyice aydınlandı.

Cressida'nın bu değerli Yunanlıya teslim edileceği saat
Nerdeyse geliyor. Sevgili kardeşim Troilus,
Sen kendisine ne yapacağını söyle, acele etsin.

TROILUS

Siz eve buyrun.

Ben onu hemen Yunanlıya getiririm.

Cressida'yı teslim edeceğim eli bir sunağa benzetebilirsin;
Kardeşin Troilus, bir rahip gibi,
Kendi kalbini bu sunağa getirecek.

(Çıkar.)

PARIS

Sevmenin ne olduğunu ben de bilirim.

Keşke sana acıdığım kadar yardım da edebilsem!

Buyurun, girelim, prensler,

(Çıkarlar.)

4. Sahne

(Troya. Pandarus'un evinde bir oda.)

(Pandarus ile Cressida girerler.)

PANDARUS

Kendini tut, kendini tut.

CRESSIDA

Ne diye tutacaktım kendimi?

Duyduğum acı, keskin, derin, sonsuz;

Aşkım kadar coşkun. Onu nasıl tutabilirim?

Aşkımı dizginleyebilseydim,
Onun tadını tuzunu azaltabilseydim,
Acımı da dindirebilirdim belki.
Ama nasıl bulandıramazsan aşkımı,
Azalsın diye,
Bu felaket karşısında acımı da dindiremem!
(*Troilus girer.*)

PANDARUS

İşte, işte. İşte geliyor. Ah sevgili kumrularım!

CRESSIDA

(*Troilus'a sarılır.*)

PANDARUS

Bu hale can mı dayanır? Bırakın ben de kucaklayım. Ne güzel demişler, “ey gönül...”

Ey gönül, dertli gönül,
Ah etme, kırıl dökül!
Almış öteki demiş ki:
Bu derde deva olmaz,
Ne söz kâr eder, ne saz.

Ne doğru söylemiş şair! Hiçbir şeyi atmaya gelmez. Bu
şiire de muhtaç olur insan günün birinde. Olduk da işte,
olduk! Ah kuzularım benim!

TROILUS

Cressida, öyle temiz bir aşkla sevdim ki seni,
Tanrılar kızdı bana. Kendilerine tapınanların
Soğuk dudaklarındaki sevgiden,
Çok daha coşkun buldular benim sevgimi,
Onun için aldılar seni benden.

CRESSIDA

Tanrılar kıskanır mı hiç?

PANDARUS

Elbette, elbette; işte ispatı meydanda.

CRESSIDA

Doğru mu? Ayrılacak mıyım Troya'dan?

TROILUS

Yazıklar olsun ki, doğru!

CRESSIDA

Ne! Troilus'tan da mı?

TROILUS

Troya'dan da, Troilus'tan da.

CRESSIDA

Olacak şey mi bu?

TROILUS

Hem de birden bire. O kadar ki,
Zalim felek vedalaşmaya bile zaman bırakmıyor bize;
İte kaka, nefes aldirmeden ayırıyor bizi.
İstemiyor birleşsin dudaklarımız, kavuşsun kollarımız,
Tıkanan göğsümüzde boğuyor sevgimizin yeminlerini,
Biz ki bunca ahlardan sonra birbirimize kavuşabildik,
Şimdi, bu kadar perişan, bu kadar kısa
Bir tek ahla bırakacağız birbirimizi.
İnsafsız zaman, bir hırsız telaşıyla,
Bir yere, gelişi güzel, tıkıyor çaldığı serveti.
Ayrılmanın gökteki yıldızlar kadar çeşidi vardır;
Her birinin ayrı sözleri, ayrı öpüşleri vardır;
Bütün bunları zaman, biçare bir ana yüklüyor.
Bir tek öpüş bize verip vereceği,
Gözyaşlarının tuzu ile acılaştıran bir tek öpüş.

AENEAS

(İçeriden.)

Prens, Cressida hazır mı?

TROILUS

Duydun mu? Çağırıyorlar seni: Melekler de,
Böyle “gel” diye bağırırmış ölecek olanlara.
Söyle sabretsinler biraz, şimdi geliyor.

PANDARUS

Gözyaşlarım nerede? Yağmur gibi aksalar da ahlarımın

rüzgârı dinse, yoksa kalbim çat diye çatlayacak ortasından.

(Çıkar.)

CRESSIDA

Demek Yunanlılara gideceğim?

TROILUS

Çaresiz.

CRESSIDA

Gamsız Yunanlılar arasında gamlı bir Cressida!

Bir daha ne zaman göreceğiz birbirimizi?

TROILUS

Dinle beni sevgilim: Yeter ki kalbin bana sadık...

CRESSIDA

Sadık mı? Bu da söz mü! Ne kötü bir düşünce bu!

TROILUS

Yoo, birbirimizi kırmadan konuşmalıyız,

Çünkü ayrılıyoruz artık.

Sana güvenmediğim için sadık ol demiyorum.

Ölüme bile meydan okurum da,

Senin kalbine bir kötülük gireceğine inanmam.

“Sadık ol” deyişim, kendi vereceğim söz içindi;

Sen sadık kaldıkça ben seni bulurum.

CRESSIDA

Ah, kimbilir kendini ne büyük tehlikelere atacaksın

durmadan,

Ama ben sana sadık kalacağım.

TROILUS

Ben de tehlikelerle dost olacağım. Al şu kolluğu, sakla.

CRESSIDA

Sen de bu eldiveni. Ne zaman göreceğim seni?

TROILUS

Yunan nöbetçilerini baştan çıkarır,

Her gece gelirim sana.

Yeter ki sen sadık ol.

CRESSIDA

Aman Tanrı'm! Gene mi "Sadık ol"?

TROILUS

Bak niçin söylüyorum bunu, sevgilim;
Yunan delikanlılarının çok değerleri vardır;
Sevmesini bilirler; tabiat zengin, biçimli yaratmıştır onları;
Sayısız bilgiler, sanatlar edinmişlerdir.
Karşınıza çıkacak yeni insanlar, üstelik değerli de olunca,
Kalbimizi çelebilirler; işte beni korkutan bu;
Kötülükten uzak bir başka çeşit kıskançlık benimki...
Eğer günahsa, ne olur, sen bunu zararsız bir günah say.

CRESSIDA

Yazıklar olsun! Sen beni sevmiyorsun.

TROILUS

Asıl şüphe ettiğim senin doğruluğun değil,
Kendi değerim. Ben şarkı söylemesini bilmem,
Dans etmesini beceremem; ne tatlı dillerim vardır,
Ne de ince marifetlerim. Güzel değerler bunlar, ve hepsi
Yunanlıların çabucak öğrenip rahatça yapabildikleri şeyler.
Şunu söyleyeyim ki, bunların her birinde, sinsi,
Hiç konuşmadan çok şey söyleyen bir şeytan gizlidir,
İnsanı kurnazca baştan çıkarabilecek bir şeytan,
Aman sen baştan çıkma.

CRESSIDA

Çıkarmıyım dersin?

TROILUS

Hayır; ama bazen istemediğimiz şeyler başımıza gelir.
Ne kadar çabuk değişebileceğimizi hesaba katmayıp,
Cıız irademizi denemeye kalktığımız zaman.
Kendi kendimizin şeytanı olabiliriz.

AENEAS

(İçeriden.)

Hadi artık. Prens...

TROILUS

Gel, öpüşelim de ayrılalım.

PARIS

(İçeriden.)

Troilus! Kardeşim!

TROILUS

Sen buraya gel, kardeşim;
Aeneas'la Yunanlıyı da getir.

CRESSIDA

Prens beni aldatmayacaksınız, değil mi?

TROILUS

Kim, ben mi? Doğruluk benim günahım, kusurum;
Başkaları yalan dolanla yükselirken,
Ben, yüksek doğruluğumla kıyıda köşede kalırım.
Başkaları, bakır taçlarını hileyle yaldızlarken,
Dürüst olduğum için, benim tacım çıplak kalır.
Benim doğruluğumdan şüphe etme. "Açık söz,
doğru öz"dür,

Benim düsturum. Başka şey bilmem.

*(Aeneas, Paris, Antenor,
Deiphobos ve Diomedes girerler.)*

Hoş geldin, Prens Diomedes.

İşte Antenor'a karşılık size vereceğimiz Cressida.
Kale kapısına varınca sana teslim edeceğim onu;
Bu arada kim olduğunu da anlatırım.

Ona iyi muamele et; başım üstüne yemin ederim, sevgili
Yunanlı,

Eğer günün birinde, kaderin kılıcına bağlı kalırsa,
Cressida'nın adını söyle, Priam Illium'da ne kadar
emniyette ise,

Senin hayatın da o kadar emniyette olur.

DIOMEDES

Güzel Cressida,
Lütfen söyleyin, bu Prens benden boşuna teşekkür
beklemesin:

Gözlerinizdeki ışık, yüzünüzdeki cennet,

Sizi korumaya yeter. Diomedes kulunuzdur,
Ona dilediğinizi emredin.

TROILUS

Yunanlı, bu yaptığın mertliğe sığmaz.
Onu överek, benim dostça isteğimi küçük düşürüyorsun.
Şunu bil ki, Yunanlı Prens,
O senin övdüğünden kat kat üstündür,
Ve sen, onun kulu olmaya layık değilsin.
Ona iyi bakmanı istiyorum;
Ve sırf ben istediğim için iyi bakacaksın;
Yoksa, cehennem tanrısına yemin,
Koca gövdeli Achilles bile korusa seni.
Kelleni uçururum.

DIOMEDES

Yoo, kızma, Prens Troilus; müsaade et de,
Serbest konuşayım; mevkim ve elçiliğim,
Bana bu hakkı verir. Buradan ayrılınca,
Keyfimin istediğini yaparım. Şunu bil ki, Prens,
Ben hiçbir şeyi emirle yapmam.
Cressida'ya, kendi kıymeti olduğu için değer veririm;
Sen emrettin diye mi değer vereceğim ona?
Mertliğim ve şerefim adına hayır diyorum.

TROILUS

Hadi, gidelim kapıya. Emin ol, Diomedes,
Bu böbürlenmen yüzünden çok şeyler gelecek başına.
Cressida, ver bana elini, yürüyelim;
Bizim kendi aramızda konuşacaklarımız var.
(*Troilus, Cressida ve Diomedes çkarlar.*
Bir boru sesi duyulur.)

PARIS

Dinle! Hector'un borusu.

AENEAS

Bütün sabahı nasıl da harcadık!
Hector tembellik ettiğimi sanacak,
Meydana ondan önce gideceğime söz vermiştim.

PARIS

Troilus'un kabahati. Hadi hadi, Hector'un yanına!

DEIPHOBUS

Hemen hazırlanalım.

AENEAS

Evet, Hector'un ardından gitmeye bakalım,

Düğün alayına giden güvey gibi, sevinçle.

Troya'mızın şerefi, bugün onun değerine,

Tek başına göstereceği yiğitliğe bağlı.

(Çıkarlar.)

5. Sahne

(Yunan karargâhı. Savaş yeri hazırlanmıştır.)

(Ajax zırhlı olarak Agamemnon, Achilles,

Patroclus, Menelaus, Ulysses, Nestor

ve diğerleri girerler.)

AGAMEMNON

İşte geldin vaktinden önce, zırhların içinde ter ü tâze!

Heybetli Ajax, var gücünle,

Borunu öttür Troya'ya karşı;

Öyle ki, korkudan titresin hava,

Delsin büyük hasmının kulaklarını,

Ve sürüklesin getirsin onu buraya.

AJAX

Hadi borazan, al sana bir kese altın.

Çal, yarılсын ciğerlerin, tunç boru çatlasın.

Çal, kerata, öyle şişir ki yanaklarını,

Suratın, Aquilon'un¹ rüzgârla şişmiş karnına dönsün!

Hadi, ger göğsünü, kanın gözlerinden fışkırsın:

Çağırdığın, adam Hector'dur, unutma!

(Boru çalar.)

1 Aquilon veya Boreas, Yunan mitolojisinde şimal rüzgârını temsil eder. (ç.n.)

ULYSSES

Karşıdan boru sesi yok.

ACHILLES

Daha çok erken.

AGAMEMNON

Şu gelenler Diomedes ile Calchas'ın kızı değil mi?

ULYSSES

Evet, Diomedes; yürüyüşünden tanıdım;

Parmaklarının ucuna basa basa yürür:

Sanki içindeki yiğitlik alevi,

Yükselirken onu da yerden kaldırıyormuş gibi.

(Diomedes ile Cressida girerler.)

AGAMEMNON

Bu mu Cressida?

DIOMEDES

Ta kendisi.

AGAMEMNON

Yunanlılar sana candan hoş geldin der, güzel Cressida.

NESTOR

Yunanlıların başı seni öperek selamlasın.

ULYSSES

Ama bu selamlaşma pek baştan savma oldu;

Yunanlıların sade başı değil, topu birden onu öpmeli.

NESTOR

Yerinde bir teklif. Ben başlıyorum.

Nestor'dan bu kadar.

ACHILLES

Dudaklarına inen kara kışı sileyim, güzel Cressida.

Achilles sana hoş geldin der.

MENELAUS

Bir zamanlar benim de öptüğüm bir yüz vardı.

PATROCLUS

Ama öpmeye yüzün kalmadı şimdi;

Çünkü Paris birden bire atılıverdi ortaya;

Şöyle öpe öpe aldı elinden öptüğün yüzü.

ULYSSES

Ah, o başımızın belası, yüzümüzün karası!
Onun yüzünden başlarımızı verip şunun boynuzlarını
yaldızlıyoruz.

PATROCLUS

Demin Menelaus hesabına öptüm;
Bu da benim, Patroclus'un hesabına.

MENELAUS

İşte buna diyecek yok!

PATROCLUS

Onun yerine ya Paris öpüyor, ya ben.

MENELAUS

Yoo, ben de öpeceğim. Müsaadenle Cressida.

CRESSIDA

Öpmek sizin için alış mıdır, veriş midir?

PATROCLUS

Hem alış hem veriş.

CRESSIDA

Bu pazarlıkta ben canımı kurtarayım:
Madem siz öpüşün iyisini alıp kötüsünü veriyorsunuz,
Ben yokum artık bu öpüşmede.

MENELAUS

Ben fazlasıyla vereyim istersen, bire karşı üç.

CRESSIDA

Siz teksiniz; ya çift verin, ya hiç vermeyin.

MENELAUS

Tek miyim? Herkes tek değil mi?

CRESSIDA

Yoo, Paris tek değil; pekâlâ biliyorsunuz ki,
Siz teksiniz, o da sayenizde çift.

MENELAUS

Boynuzlarımı tırmalıyorsun.

CRESSIDA

Yoo, gerçekten değil.

ULYSSES

Senin tırnakların onun boynuzuyla başa çıkamaz zaten.
Güzel Cressida, ben de senden bir öpüş dilenebilir miyim?

CRESSIDA

Dilenebilirsiniz.

ULYSSES

Çok istiyorum.

CRESSIDA

Dilenin, öyleyse.

ULYSSES

Ya öyle mi? Venüs'e yemin,
Helen yeniden bakire olup, Menelaus'a dönerse,
Sen de bana bir öpüş verirsin.

CRESSIDA

Peki, size borçlu kalıyorum. Vadesi geldiği gün,
Alacağınızı istersiniz.

ULYSSES

O gün hiçbir zaman gelmeyecek.

DIOMEDES

Cressida, gel benimle. Seni babana götürüyüm.
(*Diomedes Cressida'yı götürür.*)

NESTOR

Cin gibi kadın.

ULYSSES

Tuh, yazıklar olsun!
Gözü, yüzü, dudağı, her yanı konuşuyor;
Ayakları bile. Neresine baksan,
Aşüftelik taşıyor vücudundan.
Ah bu çapkın yosmalar! Boyuna dil dökerler;
İnsan onlara daha yanaşmadan, kollarını açarlar;
Önlerine gelen her çapkın, gözlerinden
Bütün düşüncelerini okur.
Bunlar, her isteyenin kucağına düşüveren,
Şehvete oyuncak olan kızlar.
(*Dışardan boru sesleri gelir.*)

HEPSİ

Troyalıların borusu.

AGAMEMNON

İşte, geliyorlar.

*(Hector zırhlı olarak; Aeneas, Troilus
ve diğer Troyalılar adamlarıyla girerler.)*

AENEAS

Selam bütün Yunan kumandanlarına!
Zaferi kazanana ne yapılacak?
Galibin ilan edilmesini mi istiyorsunuz?
Yiğitler sonuna kadar dövüşecekler mi,
Yoksa meydandan verilecek bir işaret veya emirle
Ayrılacaklar mı? Hector bunu soruyor sizden.

AGAMEMNON

Hector nasıl olmasını istiyor?

AENEAS

Umrunda değil; her şarta uyacak.

ACHILLES

Hector'a bu yakışır; ama kendine fazla güveniyor,
Fazlaca mağrur; karşısındaki yigidi de,
Lüzumundan fazla küçümsüyor.

AENEAS

Achilles değilsen, kimsin sen?

ACHILLES

Achilles değilsem, bir hiçim.

AENEAS

Achilles'sin demek; ama kim olursan ol, şunu bil:
Hector'un değeri ne kadar yüksekse.
Gönlü de o kadar alçaktır.
Yiğitliği göklere çıkarken,
Gururu, yerlere kadar iner. İyi tanı Hector'u;
Onda gurur sanılan şey nezakettir.
Bu Ajax yarı yarıya Hector'un kanından;
Onu sevdiği için gücünün yarısını evde bırakıp geliyor

Hector;

Yarı Troyalı, yarı Yunanlı, bu melez yiğide karşı,
Yarı yürekle, yarı elle, yarım Hector geliyor.

ACHILLES

Kıyasıya bir savaş değil demek? Hal anlaşıldı.
(*Diomedes tekrar girer.*)

AGAMEMNON

İşte Diomedes. Git, sevgili Prens,
Ajax'ımızın yanı başında dur. Sen ve Aeneas
Savaşı nasıl düzenlerseniz öyle olsun;
İster sonuna kadar, ister ara vererek.
Döğüşenler akraba oldukları için, daha savaş başlamadan,
Birbirlerine yumuşak davranıyorlar.
(*Ajax ile Hector savaş yerine girerler.*)

ULYŞSES

Karşılaştılar bile.

AGAMEMNON

Kim şu Troyalı? Pek dertli görünüyor.

ULYSSES

Priam'ın en küçük oğlu, yaman bir yiğit;
Çok genç henüz, ama eşi yoktur; sözünün eridir.
Diliyle değil, bileğiyle iş görür;
Kolay kolay kızmaz, ama bir de kızdı mı zor yatıştır.
Yüreği de eli de açıktır;
Nesi varsa verir, ne düşünürse söyler;
Ama akli yatmayınca, ne elini açar,
Ne de küçük bir düşünceyi süslemek için ağzını.
Hem Hector kadar erkektir, hem Hector'dan belalı,
Çünkü Hector, öfkeye kapıldığı zaman bile,
Sevdiği şeyler karşısında yumuşayıverir; halbuki o,
Savaştan, kıskanç âşıklardan daha kincidir.
Ona Troilus derler; ve Hector'dan sonra,
Troyalıların asıl bel bağladıkları o'dur.
Aeneas öyle diyor; bu delikanlıyı iliklerine kadar tanır.
Büyük Illium'da başbaşa kaldığımız sırada,

Bana anlatmıştı.

(Hücum borusu. Hector ile Ajax dövüşürler.)

AGAMEMNON

Savaşıyorlar.

NESTOR

Hadi Ajax, dayan!

TROILUS

Hector uyuyorsun, uyan!

AGAMEMNON

İyi konduruyor, yaşa Ajax!

DIOMEDES

Artık yeter!

(Borular susar.)

AENEAS

Prensler, yeter artık.

AJAX

Daha ısınmadım bile, bırakın dövüşelim.

DIOMEDES

Hector isterse, olur.

HECTOR

Ben istemiyorum öyleyse.

Sen asil Prens, babamın kız kardeşinin oğlusun,

Büyük Priam'ın soyundansın

Kanlı bir yarışmaya girmeyi,

Kanlarımız yasak eder bize.

Senin Yunanlı ve Troyalı tarafın ayırt edilebilseydi,

“Bu el sırf Yunanlı, öteki Troyalı,

Bu bacak Yunanlı, öteki Troyalı,

Sağ yanağımda anamın kanı,

Sol yanağımda babamın kanı akar” diyebilseydin;

O zaman, kuvvetli Jüpiter bilir ya,

Yunanlı taraflarını zor kurtarırdın elimden;

Her birine kılıcım, bu çetin savaşın damgasını vururdu.

Ama tanrılar hoş görmez, anandan, mübarek halamdan

Aldığın kanın bir damlasını bile
Benim amansız kılıcımla dökülmesini.
Gel seni kucaklayım, Ajax!
Doğrusu, kollarının gücüne diyecek yok;
Hector onlan böyle görmek ister üstünde.
Var ol, kardeşim!

AJAX

Sen de var ol, Hector!
O kadar iyi yürekli, o kadar mert bir insansın ki!
Bense, kardeşim, seni öldürmeye,
Ölümünle şan şeref kazanmaya gelmiştim.

HECTOR

Achilles'ların en yamanı bile,
Miğferinin tepesinde parlayan şan,
"Yiğit dediğin işte budur" diye haykırsa bile,
Hector'u yenmek şerefini kazanamazdı.

AENEAS

Her iki taraf da vereceğiniz kararı bekliyor.

HECTOR

Kararımız bu işte:
Kucaklaştık. Hoşça kal, Ajax.

AJAX

Ricamın kabul edileceğini bilseydim,
Bu eşsiz fırsat elime geçmişken,
Ünlü akrabamı Yunan çadırlarına çağırarak isterdim,

DIOMEDES

Agamemnon'un arzusu da budur: büyük Achilles ise,
Yiğit Hector'u silahsız görmeye can atıyor.

HECTOR

Aeneas, kardeşim Troilus'u buraya çağır?
Bu dostça görüşmeyi Troyalı'lara bildirsin,
Evlerine dönsünler. Ver elini kardeşim,
Beraber yemek yiyelim ve yiğitlerinizle görüşelim.

AJAX

Büyük Agamemnon bizi karşılamaya geliyor.

HECTOR

En değerlilerin adlarını bana teker teker söyle.
Achilles'a gelince, gözlerim aldanmaz,
Onu hemen tanırım, iri ve heybetli gövdesinden.

AGAMEMNON

Büyük asker, hoş geldin,
Senin gibi bir düşman ne kadar hoş gelebilirse.
Ama hoş geldin de böyle denmez; iyi anla beni:
Geçmiş gelecek ne varsa unutulmaya,
Toza toprağa karışmaya mahkûmdur;
Ama şu anda, bütün sahteliklerden sıyrılmış
Bir açıklık ve doğrulukla, tam bir dürüstlikle,
Sana candan "Büyük Hector, hoş geldin." diyorum.

HECTOR

Sağ ol, haşmetli Agamemnon.

AGAMEMNON

(Troilus'a.)

Troya'nın ünlü Prensi, sen de hoş geldin.

MENELAUS

Ben de kardeşim kralın dileklerine katılıyorum:
Yiğit kardeşler, ikiniz de hoş geldiniz.

HECTOR

Kiminle tanışıyoruz?

AENEAS

Asil Menelaus'la.

HECTOR

Ha! Siz misiniz, Prens?
Mars'ın çelik eldiveni adına teşekkürler.
Bu sözümü tuhaf bulmayın;
Çünkü eski karınız, hâlâ, Venüs'ün eldiveni adına yemin
ediyor.

Kendisi afiyette, ama size selam göndermedi.

MENELAUS

Onun adını anmayın şimdi. Prens; belalı bir bahis bu.

HECTOR

A! Bağışlayan kusurumu. Sizi gücendirdim.

NESTOR

Yiğit Troyalı, seni sık sık gördüm;
Yunan delikanlılarını kaderin zalim eliyle biçip,
Yol açıyordun kendine. Perseus²gibi coşkun.
Firikya atını mahmuzlarken gördüm seni.
Yenilenlere, öleceklere dokunmuyordun;
Havaya kalkan kılıcın,
Düşenlerin üstüne düşmüyordu hiç
O kadar ki, yanımdakilere,
“Bakın.” dedim, “Jüpiter gibi, hayat bağışlıyor.”
Yunanlılar çepçevre etrafını sardığı zaman.
Tanrılar gibi durup, nefes aldığını gördüm.
Gördüm bütün bunları;
Ama hep çelikle kapalı, yüzünü
Görmemiştım bugüne kadar.
Büyük babanı tanıdım; bir gün savaştım onunla;
Yaman bir askerdi; ama hepimizin başı
Büyük Mars bilir, hiç de sana yaklaşılamazdı.
Bırak, bir ihtiyar seni kucaklasın;
Değerli asker, hoş geldin çadırlarımıza.

AENEAS

İhtiyar Nestor bu konuşan.

HECTOR

Gel seni kucaklayayım, canlı tarih;
Sen ki, bunca yıl, zamanla el ele verip yürümüşsün,
En derin saygıya layıksın Nestor! Seni kucaklamakla
mesudum.

NESTOR

Keşke sana dostça sarılan kollarımda,
Seninle savaşılabilecek kuvvet olsaydı.

HECTOR

Keşke!

2 Jüpiter'in oğullarından biri. Büyük kahramanlıklarıyla meşhurdur. (ç.n.)

NESTOR

Ah! Ak sakalıma yemin, yarından tezi yok, savaşırdım
seninle.

Eh, hoş geldin, hoş geldin! Ben bir zamanlar...

ULYSSES

Şaşıyorum, şu karşımızdaki şehir nasıl ayakta duruyor,
Temel direği burada, bizim aramızdayken.

HECTOR

Sizi iyi tanırım, Ulysses. Ah Prens!
Diomedes'le beraber. Yunan elçisi olarak,
Illium'da sizi ilk gördüğüm günden beri,
Nice Yunanlılar, nice Troyalılar kaybettik.

ULYSSES

Olacakları o zaman söylemiştim size:
Söylediklerimin yarısı çıktı;
Şimdi şehrinizi gururla kuşatan şu surlar yıkılacak;
Bugün tepeleri bulutlarla kucaklaşan şu kuleler,
Bir gün kendi ayaklarına kapanacaklar.

HECTOR

Size inanmak bana düşmez.
Şimdilik karşınızda, ayakta duruyorlar;
Ve aşırı gitmeden diyebilirim ki,
Düşecek olan her Frigya taşı, bir damla
Yunan kanına mal olacak. Her şey bir sona varır;
Zaman, her şeyi idare eden o ak saçlı hakem,
Günün birinde hepimizin hakkından gelir.

ULYSSES

Öyleyse bırakalım, zaman yapsın yapacağını.
Mertlerin merdi, yiğitlerin yiğidi Hector, hoş geldin.
Kumandandan sonra beni de sevindir,
Çadırıma gel, benim soframa da buyur.

ACHILLES

Ben senden evvel davranacağım Ulysses.
Sana doya doya baktım, Hector;

Gözlerim didik didik etti vücudunu,
Mimlenmedik yerini bırakmadım.

HECTOR

Achilles, değil mi?

ACHILLES

Evet, Achilles.

HECTOR

Dur şöyle, ne olur, bir bakayın sana.

ACHILLES

Sen de bana doya doya bak.

HECTOR

Tamam, gördüm artık.

ACHILLES

Pek kısa baktın. Ben daha da bakacağım sana;
Seni satın alır gibi, tepeden tırnağa,
Her yanına ayrı ayrı bakacağım.

HECTOR

Meraklı bir kitap gibi, tekrar tekrar okuyorsun beni;
Ama bende, senin anlamadığın çok şeyler var.
Ne diye gözlerinle ezmeye kalkıyorsun beni?

ACHILLES

Söyleyin bana tanrılar, neresinden vurup yıkayım şu
gövdeyi?

Şurasından mı, şurasından mı, şurasından mı?
Bileyim yaranın tam yeri neresi olacak,
Hector'un büyük canı, neresinden çıkacak bileyim,
Söyleyin tanrılar!

HECTOR

Buna cevap vermek, ulu tanrıları küçük düşürür.
Mağrur adam, daha iyi bak bana!
Ne diye beni neremden vuracağını,
Şimdiden kestirmeye kalkıyorsun?
Canımı o kadar kolay alacağını mı sanıyorsun?

ACHILLES

Evet, öyle sanıyorum.

HECTOR

Kâhin olsan da söylesen bunu, gene inananam sana.
Artık iyi koru kendini; çünkü ben seni,
Ne burandan vuracağım, ne burandan, ne de şurandan,
Mars'ın miğferini döven çekiç namına yemin,
Her yanından vuracağım seni, hem de tekrar tekrar.
Siz akıllı Yunanlılar, böyle böbürlendiğim için affedin beni;
Onun küstahlığı yüzünden bende ne söylediğimi bilemez
oldum.

Ama sözümün eri olmak için ne lazımsa yapacağım,
Yoksa, tanrılar şahit olsun, bir daha...

AJAX

Öfkeye kapılma, kardeşim.
Sen de, Achilles, bu tehditlerden vazgeç;
Zamanı gelince, yapacağını yaparsın;
Yüreğin varsa, Hector'u her gün karşında bulabilirsin.
Ama korkarım, Yunanlılar meclisi,
Sana zor kabul ettirebilir onunla savaşmayı.

HECTOR

Ne olur, Achilles, savaş meydanında göster kendini,
Sen Yunanlılardan yardımını esirgeyeli,
Pek sudan, geçti nice savaşlarımız.

ACHILLES

Demek yalvarıyorsun bana, Hector, yarın bulurum seni.
Ölüm kadar amansız olacağım bilesin. Ama bu akşam
dostuz.

HECTOR

Söz, söz, ver elini.

AGAMEMNON

Önce buyrun, bütün Yunan Prensleri,
Çadırımda hep birlikte yiyip içelim.
Sonra herkes, ayrı ayrı ağırlasın Hector'u,
Dilediğiniz gibi ve onun dilediği kadar.
Davullar çalsın, borular ötsün,

Bu büyük asker bilsin aramıza hoş geldiğini.
(*Troilus ve Ulysses'dan başka herkes çıkar.*)

TROILUS

Prens Ulysses, bir ricam var senden;
Calchas nerede kalıyor, söyler misin bana?

ULYSSES

Menelaus'un çadırında, yiğit Troilus
Diomedes bu akşam onun sofrasında.
Gözü dünyayı görmüyor Diomedes'in,
Hayran ve sevdalı bakışları hep güzel Cressida'da,

TROILUS

Agamemnon'un çadırından çıktığımız zaman,
Beni oraya götürür müsün lütfen?

ULYSSES

Emredersin, Prens. Sen de lütfen söyler misin,
Cressida'ya ne gözle bakılıyordu Troya'da?
Orada ağlayan bir âşık bıraktı mı?

TROILUS

Yapmayın Prens; yaralarını gösterip övünenler,
Alay edilmeye layık insanlardır. Yürüyelim mi?
Cressida seviliyor ve seviyordu. Şimdi de öyle.
Ama sevgi oyuncaktır talihin elinde.
(*Çıkarlar.*)

V. Perde

1. Sahne

(Yunan karargâhı. Achilles'in çadırının önü.)

(Achilles ve Patroclus girerler.)

ACHILLES

Bu akşam kanını Yunan şarabıyla kızdırayım.

Yarın da, kılıcımla soğuturum.

Patroclus, müthiş bir ziyafet çekelim ona.

PATROCLUS

Thersites geliyor.

(Thersites girer.)

ACHILLES

Ey fesat kumkuması, tabiatın

Yamru yumru pişirdiği ekmek kabuğu, ne haber?

THERSITES

Hadi oradan, kendi kendinin resmi, budalaların taptığı
put. Bir mektup var sana.

ACHILLES

Nereden, insan müsveddesi?

THERSITES

Nerden olacak, aptal beğendi kızartması, Troya'dan.

PATROCLUS

Hani şimdi çadırında oturanlar?

THERSITES

Oturanlar çadırda, oturmayanlar dışarda.

PATROCLUS

Aman ne laf, ters herif. Ne lüzum var bu şakalara?

THERSITES

Sen sus, ulan, sus rica ederim. Seninle konuşmanın faydası yok benim için. Hem Achilles'in oğlan uşağı diyorlar sana.

PATROCLUS

Oğlan uşağı mı? O da ne demek, kerata?

THERSITES

Ne mi demek? Oğlan orospusu demek. Cenuptan gelen ne kadar cenabet hastalık varsa; cümle karın ağrıları, fıtıklar, sümüklü nezleler, kum sancıları, inmeler, nüzuller, göz çapakları, çürük karaciğerler, hırıldayan akciğerler, cerahat dolu mesaneler, kaşım kaşım kaşınmalar, dinmeyen kemik ağrıları, boğum boğum cüzzamlar sarsın bunları başımıza çıkaranları!

PATROCLUS

Seni kör olası gazez kutusu! Ne diye böyle lanet okuyorsun?

THERSITES

Sana mı lanet okuyorum?

PATROCLUS

Yoo, bana değil, delik deşik fıçı seni, pis sokak köpeği, bana değil.

THERSITES

Sana değilse ne köpürüyorsun. İşe yaramaz çürük ipek yumağı, kör gözün yeşil canfes kapağı, boş kese püskülü! Ah ne bela kesilmiş zavallı dünyamıza, tabiatın yarattığı şu küçük ıvır zıvır mahlûklar, şu sivrisinekler!

PATROCLUS

Yeter, zehir herif!

THERSITES

İspinoz yumurtası sende!

ACHILLES

İki gözüm Patroclus,
Yarınki büyük savaşa engel çıktı:
İşte kraliçe Hecuba'dan bir mektup,
Ve kızımdan, canım kızımdan bir mendil.
Verdiğim yemini tutmamı istiyor ikisi de;

Tutacağım yeminimi. Varsın yenilsin Yunanlılar,
Yıkılsın şöhretim, şerefim ister kalsın, ister gitsin!
Beni asıl bağlayan yemin bu; buna uyacağım.
Hadi gel, Thersites, çadırıma bir çeki düzen yerelim.
Bütün gece yiyip içip, eğlendim.
Hadi Patroclus!

(Achilles ile Patroclus çıkarlar.)

THERSITES

Kan bolluğu, beyin kıtlığı deli ediyor bu herifleri. Beyin bolluğu, kan kıtlığından deli olsalar, ben onları iyi etmeye razı olurum. Şu Agamemnon'a bakın. Fena adam değil, piliçlere de pek düşkün; gel gelelim, kafasında beyinden fazla kulak kiri var. Ya kardeşine ne dersiniz? Jüpiter'in o öküzüne, boynuzluların o canlı heykeline, abidesine! Beş paralık bir pabuç çekeceği gibi, kardeşinin bacağına zincirlerle asılı sanki! Zekâya tıka basa kötülük doldursan, kötülüğe alabildiğine zekâ katsan, onu olduğundan başka türlü yapabilir misin hiç? Eşek mi? yaparsın? Olmaz, çünkü hem eşek hem öküzdür o. Öküz mü yaparsın? Olmaz, çünkü hem öküz hem eşektir o. Köpek mi, katır mı, kedi mi, sansar mı, kurbağa mı, kertenkele mi, baykuş mu, leş kargası mı, yumurtasız ringa balığı mı! Hepsi olmaya razıyım, tek Menelaus olmayayım. Olsam, kaderime isyan ederdim! Thersites olmasaydın, kim olmak isterdin diye sormayın bana. Uyuz bir dilencinin üstünde bir bit olmaya razıyım, ama Menelaus olmaya asla! Vay, vay, ateş alev yiğitler geliyor!

(Hector, Troilus, Ajax, Agamemnon, Ulysses, Nestor, Menelaus ve Diomedes meşalelerle girerler.)

AGAMEMNON

Yanlış yoldayız, yanlış.

AJAX

Hayır. İşte burası;
Işıkların olduğu yer.

HECTOR

Size zahmet oldu.

AJAX

Yoo, ne münasebet.

ULYSSES

İşte, kendisi geliyor sana yol göstermeye.

(Achilles tekrar girer.)

ACHILLES

Hoş geldin, mert Hector; hoş geldiniz Prensler.

AGAMEMNON

Gecen hayırlı olsun, asil Troya prensi.

Ajax, muhafızları emrine bırakıyor.

HECTOR

Teşekkür ederim. Yunan kumandanına iyi geceler.

MENELAUS

İyi geceler Prens.

HECTOR

İyi geceler, sevgili Menelaus.

THERSITES

Sevgili kenef! Sevgili dedi ha! Sevgili bataak, sevgili lağım!

ACHILLES

Gelenler hoş geldiler,

Gidenlere güle güle.

AGAMEMNON

İyi geceler.

(Agamemnon ile Menelaus çıkarlar.)

ACHILLES

Nestor gitmiyor; sen de gitme, Diomedes;

Hector'la bir iki saat kalırsınız.

DIOMEDES

Kalamam, Prens çok mühim bir işim var;

Hemen gitmeliyim. İyi geceler, büyük Hector.

HECTOR

Elini ver.

ULYSSES

(Troilus'un kulağına.)

Meşalenin ardını bırakma;
Calchas'ın çadırına gidiyor.
Ben de geliyorum seninle.

TROILUS

Bana şeref bağışlıyorsun, sevgili Prens.

HECTOR

Hayırlı geceler.

*(Diomedes çıkar. Ulysses ile Troilus
peşinden giderler.)*

ACHILLES

Buyrun, buyrun; çadırıma buyrun.

(Achilles, Hector, Ajax ve Nestor çıkarlar.)

THERSITES

Şu Diomedes yok mu! O ne iki yüzlü keratadır, ne kalles köpektir o! Bir sırttı mı o, yılan. ıslığı duymuş gibi kuş-kulanırım. Süs köpeği gibi havlar, bol keseden söz verir; ama sözünü yerine getirdiği o kadar az görülmüş bir şeydir ki, kâhinler böyle bir hadiseyi, dünyanın değişeceğine alamet sayabilirler. Ay güneşten değil, güneş aydan ışık alınca, Diomedes de sözünü tutar. Hector'u görmekten vazgeçerim de, Diomedes'in peşini bırakmam. Troyalı bir karı tutmuş diyorlar; vatan haini Calchas'ın çadırını kullanıyormuş. Bırakmayacağım arkasını. Hepsi şehvet peşinde! Hepsi edepsiz herifler!

(Çıkar.)

2. Sahne

(Yunan karargâhı. Calchas'ın çadırının önü.)

(Diomedes girer.)

DIOMEDES

Hey, kimse yok mu orada? Hey, bana bak!

CALCHAS

(İçeriden.)

Kim o?

DIOMEDES

Calchas sen misin? Kızın nerede?

CALCHAS

(İçeriden.)

Şimdi geliyor.

(Uzaktan Troilus ile Ulysses girerler.

Thersites arkalarından gelir.)

ULYSSES

Öyle bir yerde duralım ki, meşale bizi aydınlatmasın.

(Cressida girer.)

TROILUS

Cressida onun yanına gidiyor.

DIOMEDES

Nasılsın, sevgili emanetim?

CRESSIDA

Nasılsın, sevgili bekçim? Bak ne diyeceğim sana.

(Kulağına fısıldar.)

TROILUS

Demek bu kadar yüz göz olmuşlar?

ULYSSES

Hangi erkeğin notasına baksa, şıp diye şarkısını söyler.

THERSITES

Her erkekte onun şarkısını söyleyebilir, anahtarını bulur-
sa; notası da kolaydır.

DIOMEDES

Unuttun mu?

CRESSIDA

Unutur muyum hiç.

DIOMEDES

Öyleyse hatırla sözünü;

Düşündüklerinle söylediklerin birbirini tutsun.

TROILUS

Neymiş hatırlayacağı?

ULYSSES

Dinle.

CRESSIDA

Canım güzel Yunanlı, beni gene baştan çıkarma!

THERSITES

Kepazelik!

DIOMEDES

Yoo, öyleyse...

CRESSIDA

Bak niçin...

DIOMEDES

Hadi, hadi, niçini miçini bilmem. Sözünde durmuyorsun.

CRESSIDA

Gerçekten olmaz. Ne yapabilirim ki!

THERSITES

Bir el çabukluğu yapabilirsin. Açarsın kapıyı, kimsenin ruhu duymaz.

DIOMEDES

Bana bir şey vereceğine yemin etmemiş miydin?

CRESSIDA

Yalvarırım, yeminimi tutmaya zorlama beni;

Her şeyi iste, bunu isteme benden, güzel Yunanlı.

DIOMEDES

Öyleyse, iyi geceler.

TROILUS

Tut kendini, sabırlı ol!

ULYSSES

Ne oluyorsun, Troyalı?

CRESSIDA

Diomedes!..

DIOMEDES

Yoo, yoo; iyi geceler; senin oyuncağın olamam artık.

TROILUS

Senden iyi oyuncağı var onun.

CRESSIDA

Dinle, bir şey söyleyeceğim kulağına.

TROILUS

Çıldıracağım!

ULYSSES

Heyecanlandın, Prens; rica ederim, gidelim buradan,

Yoksa öfkeni zapt edemeyeceksin.

Burası tehlikeli bir yer, zaman da çok biçimsiz.

Rica ederim, gidelim.

TROILUS

Lütfen, bak şu hale!

ULYSSES

Olmaz, sevgili Prens, gidelim buradan.

Kendinden geçiyorsun; hadi gel, Prens.

TROILUS

Yalvarırım, dur.

ULYSSES

Sabrın yok; hadi, gel.

TROILUS

Yalvarırım dur! Bütün cehennem azaplarına yemin,

Bir tek kelime söylemeyeceğim.

DIOMEDES

Hadi öyleyse, gecen hayrolsun.

CRESSIDA

Evet ama, dargın ayrılıyorsun.

TROILUS

Bu da seni üzüyor, değil mi?

Ah, zavallı sadakat!

ULYSSES

Aman, ne yapıyorsun, Prens?

TROILUS

Yok, gerçekten tutacağım kendimi.

CRESSIDA

Bekçim benim, darılma Yunanlım!

DIOMEDES

Hadi hadi, gidiyorum. Sen oynuyorsun benimle.

CRESSIDA

Yok hayır, inan bana. Gel biraz buraya.

ULYSSES

Titriyorsun, Prens. Git buradan.

Dayanamayacaksın.

TROILUS

Yanağını okşuyor!

ULYSSES

Gel, gel.

TROILUS

Hayır, dur ne olur. Tek kelime söylemem artık.

Sabır bir kale gibi duruyor, bu yüz karası ile iradem

arasında.

Biraz daha bekle.

THERSITES

Bak nasıl şehvet şeytanı, şişko göbeği, patates parmaklarıyla gıdıklıyor ikisini de! Kızıştır, şeytan, kızıştır!

DIOMEDES

Peki, sahiden duracak mısın sözünde?

CRESSIDA

Duracağım, durmazsam bir daha inanma bana.

DIOMEDES

Kıymetli bir şeyini ver bana ki, sözüne inanayım.

CRESSIDA

Dur, gidip getireyim.

(Çıkar.)

ULYSSES

Yemin ettin, sabredeceksin.

TROILUS

Korkma, Prens: Ben artık ben olmayacağım,

Bilmeyeceğim neler duyduğumu. Sabrın ta kendisiyim.

(*Cressida tekrar girer.*)

THERSITES

İşte getiriyor emaneti. Bak, bak, bak!

CRESSIDA

İşte, Diomedes, al şu kolları.

TROILUS

Hey vefasına kurban olduğum güzel!

ULYSSES

Prens...

TROILUS

Tutacağım kendimi; tutar görüneceğim hiç değilse.

CRESSIDA

Bu kolları görüyor musun? İyi bak!

Beni seviyordu onu veren. Ah, ne kötü insanım ben.

Ver onu bana.

DIOMEDES

Kimindi bu?

CRESSIDA

Neyine lazım. Vermem artık onu,

Yarın gece buluşmayacağım seninle.

Yalvarırım sana, Diomedes, bir daha gelme bana.

THERSITES

Bak nasıl biliyor herifin arzusunu bilemesini: Yaşa bileği
taşı!

DIOMEDES

Alacağım onu senden.

CRESSIDA

Neyi, bunu mu?

DIOMEDES

Evet, onu.

CRESSIDA

Ah, ulu tanrılar! Ah güzelim, canım kollarım benim!

Sahibin şimdi seni ve beni düşünüyor yatağında;

İçini çekiyor, eldivenimde hayalimi öpüyor,

Ben şimdi nasıl öpüyorsam seni... Hayır, alma onu benden.
Bunu elimden alan, kalbimi de yerinden koparır.

DIOMEDES

Kalbin bendeydi zaten. Bu da yanında durur.

TROILUS

Yemin ettim, dayanacağım.

CRESSIDA

Alamazsın onu, Diomedes gerçekten alamazsın.

Başka bir şey vereyim sana.

DIOMEDES

Ben bunu istiyorum. Kimindi söyle?

CRESSIDA

Sana ne canım!

DIOMEDES

Hadi, söyle diyorum, kimindi?

CRESSIDA

Beni senden daha çok seven birinindi

Ama madem aldın, kalsın sende.

DIOMEDES

Kimindi bu?

CRESSIDA

Şu gökte, Diana'nın ardından giden bütün yıldızlara,

Diana'nın kendisine yemin, söylemem kimin olduğunu.

DIOMEDES

Yarın onu miğferime takar, meydan okurum sahibine;

Yüreği varsa, gelsin istesin onu benden.

TROILUS

Şeytan olsan, boynuzlarına taksan,

Meydan okur, alırım gene senden onu.

CRESSIDA

Hadi artık, olan oldu bir kere... ama hayır, daha olmadı;

Durmayacağım sözümde.

DIOMEDES

Öyleyse elveda.

Bir daha Diomedes'le alay edemezsin.

CRESSIDA

Dur gitme. Bir şey de söylenmiyor ki sana;
Hemen kızıveriyorsun.

DIOMEDES

Böyle şakalardan hoşlanmam.

THERSITES

Ben de hoşlanmam; ama asıl bu hoşlanmadığım şeye bayılıyorum şimdi.

DIOMEDES

Peki, gelecek miyim yarın? Ne zaman?

CRESSIDA

Ah gel, ne yapayım, gel.
Ne azaplar çekeceğimi biliyorum.

DIOMEDES

Şimdilik hoşça kal.

(Çıkar.)

CRESSIDA

Güle güle. Yalvarırım yarın gel.
Elveda Troilus! Gözlerimin biri sana bakıyor hâlâ,
Ama kalbim öteki gözümle görüyor artık dünyayı.
Ah, biz zavallıkadınlar, zaafımız bu işte bizim, anlıyorum.
Gözlerimizi aldatan şeyler, aklımızı da sürüklüyor peşinden;
Akıl da sürüklendi mi çıkıyor baştan. Böyle oluyor işte:
Gözün sürüklediği gönül serseri oluyor sonunda.

(Çıkar.)

THERSITES

Bundan daha açık söyleyemezdi düşüncesini;
“Aklım orospuya döndü.” diyecek değildi ya!

ULYSSES

Bitti artık Prens.

TROILUS

Evet, bitti.

ULYSSES

Ne bekliyoruz öyleyse?

TROILUS

İçime birer birer kazımak istiyorum,
Burada söylenen sözleri.
Ama bu ikisinin yaptıklarını anlatırsam,
Doğruyu söylerken yalan söylemiş olmayacak mıyım?
Çünkü öylesine inanmışım ki ben,
Öyle sarsılmaz bir inanç sarmış ki kalbimi,
Dinlemiyor gözlerimin gördüğünü, kulağımın duyduğunu;
Sanki onların işi gücü beni aldatmış gibi,
Sanki gözlerim, kulaklarım, sırf iftira etmek için
yaratılmış gibi!

Gerçekten Cressida mıydı gördüğüm?

ULYSSES

Sihirbaz değilim ki, Troyalı, hayalet göstermiş olayım sana!

TROILUS

O değildi, olamaz.

ULYSSES

O olduğuna şüphe yok.

TROILUS

İnanmıyorum buna, delirmiş de değilim.

ULYSSES

Ben de deli değilim. Prens: Cressida şimdi buradaydı.

TROILUS

Kadınlar adına, inanmayalım buna;
Analarımız var, unutmayalım. Sonra, haksız yere
Herkesi iftira edenler, her şeyin arkasında kötülük görenler,
Hak kazanırlar bütün kadınları Cressida gibi göstermeye,
Onun Cressida olmadığını düşünmek daha doğru.

ULYSSES

Prens, ne yaptı bu kadın analarımızı lekeleyecek?

TROILUS

Eğer o değilse gördüğüm, hiçbir şey yapmadı.

THERSITES

Kendi gözüyle gördüğünü gürültüye getirmeye mi kalkacak şimdi?

TROILUS

Cressida ha? Hayır! Diomedes'in Cressida'sıydı o.
Eğer bir ruhu varsa güzelliğin, o olamaz Cressida,
Eğer ruhtan geliyorsa yeminler, mukaddesse eğer yeminler,
Ve eğer tanrılar seviyorsa mukaddes şeyleri,
Birliğin bir kanunu varsa eğer,
O olamaz Cressida! Mantiğumuzun şu deliliğine bak,
Lehimize de kullanabiliriz onu, aleyhimize de!
Ah iki yüzlü hakem! Akıl kendini inkâr eder, yıkılmaz;
Yıkılınca da kendini inkâr etmez.
Gördüğüm hem Cressida, hem Cressida değil!
Bir savaştır gidiyor benim içimde,
Öyle garip bir savaş ki bu, ayrılmaz bir bütün,
İkiye bölünmüş, yerle gök kadar uzaklaşmış birbirinden.
Ama bu ayrı şeyler, birbirine o kadar sıkı sıkı örülü ki,
Bir örümcek ağının incecik teli bile aralarına giremez.
Gerçek, acı gerçek! Cehennemin kapıları kadar sağlam
gerçek;

Cressida benimdi, gökler bizi bağlamıştı birbirimize.
Gerçek, acı gerçek! Gökler kadar sağlam gerçek;
Bizi bağlayan gökler çözüldü, kaydı, eridi.
Şimdi Cressida, sıkı bir bağla, beş parmağı beş düğüm,
Sadakatimin süprüntüleri, sevgisinin döküntüleri,
Kemirip bitirdiği yeminlerin, kırıntıları,
Kemik parçaları, posaları, yağlı artıklarıyla,
Kendini Diomedes'e bağlıyor.

ULYSSES

Yiğit Troilus, bu anlattığı kadar,
Bu anlattığının yarısı kadar, hislerinin kölesi olabilir mi?

TROILUS

Olur, Yunanlı, olur! Ve bunu herkesin gözü önüne
sereceğim,
Venüs'ün tutuşturduğu Mars'ın kalbinden kızıl harflerle!
Kimse sevmemiştir bugüne kadar,

Böyle sonsuz, böyle sadık bir sevgiyle.
Dinle Yunanlı: Cressida'yı ne kadar seviyorsam
Onun Diomedes'inden de o kadar nefret ediyorum.
Miğferine takacağı kolluk benim;
Ve bu miğfer Vulcanus'un örsünde dövülmüş de olsa,
Kılıcım gelecek hakkından.
Gemicilerin hortum dedikleri korkunç kasırga,
Kudretli güneşin toplayıp savurduğu o müthiş bela,
Nasıl sağır ederse Neptün'ün kulaklarını,
Ondan beter olacak Diomedes'in başına
Birden inen kılıcım!

THERSITES

Delikanlı herifin kellesini gıdıklayacak.

TROILUS

Ah Cressida! Ah hain Cressida! Hain, hain, hain!
Adına sürdüğün leke yanında,
Bütün yüz karaları bembeyaz kalır.

ULYSSES

Aman, kendini tut! Duyacaklar.

(Aeneas girer.)

AENEAS

Bir saattir seni arıyorum Prens.
Hector şu sırada Troya'da zırhını kuşanıyor;
Ajax seni bekliyor, götürcek.

TROILUS

Seninle geliyorum, Prens. Hoşça kal, Ulysses,
Nezaketine teşekkürler. Elveda kahpe güzellik!
Ve sen, Diomedes, Kolla kendini; istersen bir kale oturt
kafana!

ULYSSES

Seni surlara kadar götürerim.

TROILUS

Öyle perişanım ki, gelme diyemem sana.
(Troilus, Aeneas ve Ulysses çıkarlar.)

THERSITES

Ah, şu Diomedes keratasını bir görebilsem! Bir karga gibi tepesine biner, söylerdim başına gelecekleri. Patroclus neler vermez bana bu orospuyla arasını yapsam! Bir papağan hademe ne kadar düşkünse, o da öylesine düşkündür kolay elde edilen karılara. Şehvet, şehvet! Hep savaş ve şehvet! Modası geçmeyen yalnız bunlar. Hepsinin canı cehennem!

(Çıkar.)

3. Sahne

(Troya. Priam'ın sarayının önü.)

(Hector ile Andromache girerler.)

ANDROMACHE

Kocamı hiçbir zaman bu kadar huysuz görmemiştim;
Bütün öğütlere kulaklarını tıkamışsın.
Bırak, bırak şu silahları; bugün savaşa gitme.

HECTOR

Seni terslemeye mecbur ediyorsun beni; gir içeri.
Bütün ölümsüz tanrılara yemin, gideceğim savaşa!

ANDROMACHE

Rüyalarında gördüğüm olacak bugün, biliyorum.

HECTOR

Yeter diyorum sana!

(Cassandra girer.)

CASSANDRA

Kardeşim Hector nerede?

ANDROMACHE

İşte burada, Cassandra;
Zırhını giymiş, gözlerini kan bürümüş.
Benimle birlik ol da, yalvarıp yakaralım ona,
Dizlerine kapanalım; çünkü kan gövdeyi götürdü
rüyalarımda;
Bütün gece, çeşit çeşit ölümlerden başka şey görmedim.

CASSANDRA

Ah, doğrudur gördüklerin!

HECTOR

Hey! Söyleyin borazanıma çalsın.

CASSANDRA

Canım kardeşim, çalmasın çıkış boruların, tanrılar aşkına!

HECTOR

Gidin diyorum! Tanrılar duydu yeminlerimi.

CASSANDRA

Delice taşkın yeminleri duymaz tanrılar;
Bunlar günahkâr yeminler; bozuk ciğerli kurbanlardan
Daha çok gücendirir tanrıları.

ANDROMACHE

Ne olur, bizi dinle;
Yemin uğruna kötülük yapmakla sevap işleyeceğini sanma;
Öyle olsaydı, çaldığımız şeylerle sadaka vermek de,
Sevap olurdu.

CASSANDRA

Yemini yemin yapan bizim maksadımızdır;
Ama bir yemin her maksada alet olmamalı.
Bırak silahlarını sevgili Hector.

HECTOR

Susun diyorum size:
Benim kaderimde şerefimin rüzgârı eser.
Her adam için değerlidir hayat; ama değerli adam için,
Şeref, hayattan çok daha ağır basar.

(Troilus girer.)

Ne haber, delikanlı! Bugün savaştacak mısınız?

ANDROMACHE

Cassandra, babamı çağır, belki kandırır onu.
(Cassandra çıkar.)

HECTOR

Yoo, delikanlı, olmaz; çıkar zırhını Troilus;
Bugün benim kahramanlık günüm.

Bırak gelişsin biraz, sertleşsin pazuların,
Şimdiden atma kendini savaşın kargaşalığına.
Git zırhını çıkar, ve emin ol ki, cesur çocuk,
Bugün hem senin için çarpışacağım, hem kendim için,
hem Troya için.

TROILUS

Sende bir acıma illeti var, kardeşim;
Bu illet insandan çok aslana yakışır.

HECTOR

Neymiş bu illet, sevgili Troilus?
Kötü bir şeyse, azarla beni.

TROILUS

Yaman kılıcının rüzgârı, Yunanlıları yere serdiği zaman,
Çok defa ayağa kaldırırsın onları.
Hayatlarını bağışlarsın.

HECTOR

Mertlik böyle ister.

TROILUS

Aptallıktır böyle isteyen, Hector.

HECTOR

Ne demek? Ne demek istiyorsun?

TROILUS

Tanrılar aşkına!
Şu acıma hastalığını analarınıza bırakalım!
Zırhları sırtımıza geçirdik mi,
En zehirli kinle tutuşsun kılıçlarımız,
Merhametsizce kıysınlar etrafa, merhamet nedir
bilmesinler.

HECTOR

Ayıp, bu ne vahşilik, ayıp!

TROILUS

Hector, savaş dediğin böyle olur.

HECTOR

Troilus, senin bugün savaşmanı istemiyorum.

TROILUS

Kim tutabilir beni?

Ne kader dinlerim, ne ögüt;

Mars ateşten gürzünü kaldırıp bana dur dese.

Priam ve Hecuba dizlerime kapansalar.

Gözlerinden kanlı yaşlar saçsalar,

Sen bile, kardeşim, keskin kılıcınla karşıma çıksan

Ölürüm de vazgeçmem dövüşmekten.

(Cassandra Priam ile girer.)

CASSANDRA

Tut Hector'u, Priam, sıkı sıkı tut:

O senin desteğin; dayandığın şeyi kaybedersen,

Sen ona, bütün Troya sana dayandığına göre,

Hepiniz birden çökersiniz.

PRIAM

Hadi, Hector, hadi; dön evine;

Karın rüyalar gördü, anan hayaletler;

Cassandra geleceği sezer;

Benim bile içime doğdu birden bire;

Gitme, bugün bir felaket olacak diyoruz sana.

HECTOR

Aeneas savaş meydanında;

Birçok Yunanlıya şerefim adına söz verdim,

Bu sabah karşılarına çıkacağım diye.

PRIAM

Öyle ama, gitmeyeceksin.

HECTOR

Sözümden dönemem.

Size saygım büyüktür, bilirsiniz; onun için

Sevgili efendimiz, saygısızlık ettirmeyin bana.

Bırakın da, gitme dediğiniz yere,

Sizin izninizle, rızanızla gideyim, haşmetli Priam.

CASSANDRA

Ah Priam, dinleme onu!

ANDROMACHE

Dinleme, sevgili babamız.

HECTOR

Andromache, beni kızdırdın:

Bana sevgin varsa, gir içeri.

(Andromache çıkar.)

TROILUS

Bütün bu kehanetler, şu deli kızın,

Vehimler, kuruntular dolu başından çıkıyor.

CASSANDRA

Elvada, sevgili Hector!

Bak, ölüyorsun işte! Bak, nasıl sönüyor gözlerin;

Bak, nasıl kanlar akıyor delik deşik vücudundan;

Dinle, nasıl uğulduyor Troya; dinle Hecuba'nın çığlıklarını!

Dinle Andromache'nin acı feryatlarını!

İnsanlar kendinden geçmiş, aklını kaybetmiş, hayretten

donmuş,

Garip deliler gibi, birbirine bakıyor.

Bağırıyorlar: Hector! Hector öldü! Ah Hector!

TROILUS

Çekil, git buradan!

CASSANDRA

Elveda! Ama dur, son bir söz daha:

Sen hem kendine ihanet ediyorsun, hem Troya'ya.

(Çıkar.)

HECTOR

Bağrıışmaları şaşırttı sizi efendimiz.

Gidin, şehir şenlensin; biz de savaşa gidiyoruz;

Akşam anlatırız size yaptığımız kahramanlıkları.

PRIAM

Uğurlar olsun. Tanrılar korusun seni!

(Priam ile Hector ayrı ayrı kapılardan çıkarlar.

Hücum boruları çalar.)

TROILUS

Bak, başladılar! Mağrur Diomedes, bekle;

Ya kolumu kaybedeceğim, ya kolluğumu alacağım senden.
(*Pandarus girer.*)

PANDARUS

Haberin var mı, Prens? Haberin var mı?

TROILUS

Ne oluyor gene?

PANDARUS

Zavallı kızcağızdan bir mektup geldi.

TROILUS

Ver okuyayım.

PANDARUS

Ah kör olası öksürük! Ah şu pis verem öksürüğü! Bir de bu kızcağızın kör talihi bitiriyor beni. Şu derken bu derken, öbür dünyayı boylayacağım günün birinde. Gözlerim de akıyor ha bire; öyle bir sızı var ki kemiklerimde, bedduaya mı uğradım, nedir! Ne diyor mektubunda?

TROILUS

Laf, laf, sadece laf. Kalpten eser yok.

Hakikatten o kadar uzak ki söyledikleri!

(*Mektubu yırtar.*)

Git karış rüzgâra, dönün, savrulun beraber!

Hâlâ laflar, yalanlarla besliyor benim sevgimi,

Ama bir başkasına veriyor kendini.

(*Troilus ile Pandarus ayrı ayrı kapılardan çıkarlar.*)

4. Sahne

(*Troya ile Yunan karargâhı arasındaki ovalar.*)

(*Hücum boruları, savaşan askerler. Thersites girer.*)

THERSITES

Pençe pençeye dalaşıyorlar şimdi. Gidip seyredeyim. Diomedes keratası, o iki yüzlü aşağılık herif, aşk budalası Troyalı oğlanın kolluğunu miğferine taktı. Ah, bir gel-

seler karşı karşıya da görsem! O orospuya âşık olan bu Troyalı sıpa, başında kolluk Yunan zamparasını, kolsuz kafasız geri yollar umarım, o yüz­süz, o azgın kahpeye! Diğer taraftan, yeminsiz ağzını açmayan o kurnaz itlerin siyaseti –Nestor denilen o fare kemirmiş, bayat, kuru peynir parçasıyla, Ulysses tilkisinin dalavereleri– beş para etmiyor, anlaşıldı. Siyaset diye yaptıkları da, o soysuz Ajax köpeğini, aynı derecede aşağılık Achilles köpeğiyle kapıştırmak! Şimdi Ajax köpeği, Achilles köpeğinden de daha fazla şımardı, savaşmayacakmış bugün. Bu dalaveralar sökmeyince, işi barbarlığa döktüler, siyaset de gözden düştü. Dur hele. İşte kollukla öteki geliyor.

(Diomedes ve arkasından Troilus girer.)

TROILUS

Kaçma! Cehennemin ırmağına dalsan da,
Yüze yüze gelirim arkandan.

DIOMEDES

Yanlış anlama beni, geri çekiliyorum, kaçmıyorum;
Kalabalıkta güme gitmemek için,
Kendime daha uygun bir yer aradım.
Al sana!

THERSITES

Kahpeni elden kaçırma, Yunanlı! Vur kahpen uğruna
Troyalı! Al şu kolluğu, al şu kolluğu!
*(Troilus'la Diomedes döğüşerek çıkarlar.
Hector girer.)*

HECTOR

Nesin sen, Yunanlı? Hector'la boy ölçüşecek
bir adam nusun?

Asaletin, şerefın var mı?

THERSITES

Yok yok! Keratanın biriyim; işin alayında, aşağılık bir
serseri; pis itin biri.

HECTOR

İnandım, inandım. Bağışlıyorum hayatını.

(Çıkar.)

THERSITES

Aman, iyi ki inandın! Ama boynun altında kalsın, bir korkuttun ki beni! Zampara keratalara ne oldu? Birbirlerini yuttular galiba! Gülerdim doğrusu böyle bir mucize olsa! Hoş şehvet de kendi kendini yer ya! Hele bir bakayım.

(Çıkar.)

5. Sahne

(*Ovada başka bir yer.*)

(*Diomedes ve bir uşak girerler.*)

DIOMEDES

Hanımın Cressida'ya götür o güzel atı.
Güzelliği uğruna neler yaptığımı da anlat güzelime,
Âşık Troyalıya haddini bildirdiğimi söyle;
Cressida'nın yiğidi benim, ispat ettim bunu.

UŞAK

Gidip söyleyeyim, efendim.

(Çıkar.)

(*Agamemnon girer.*)

AGAMEMNON

Hücum, yeniden hücum!
Azgın Polydamas yere serdi Menon'u;
Priam'ın piç oğlu Margarelon, Doreus'u esir etti;
Şimdi bir dev gibi kalkmış ayağa, mızrağını sallıyor,
Kral Epistrophus'la Cediüs'un perişan cesetleri üstünde.
Poliksenes'i öldürdüler.
Amphimachus ve Thoas ölesiye yaralı.
Patroclus ya öldü ya esir oldu:

Palamedes yara bere içinde.

Sagittarius¹ korkunç oklarıyla askerlerimiz arasına dehet salıyor;

Yardıma koşalım, Diomedes yoksa mahvolduk.

(Nestor girer.)

NESTOR

Gidin, Patroclus'un ölüsünü Achilles'e götürün!

Söyleyin utansın, silaha sarılsın, salyangoz yürüyüşlü Ajax!

Savaş meydanında sanki binlerce Hector var:

Bir bakıyorsun şurada, atına binmiş savaşıyor;

Önü bomboş kalmış; bir de bakıyorsun burada;

İnmiş Galathe'sinden²dövüşüyor.

Yine kaçan kaçana, ölen ölene,

Suları kışkırtan balinanın darma dağın ettiği balık sürüleri gibi.

Derken başka bir yerde Yunanlılar, bir tırpanda

Devrilen olgun başaklar gibi önüne düşüyorlar.

Her yerde o; ister alıyor canları, ister bağışlıyor;

Eli kolu öylesine isteğinin emrinde ki,

Ne dilerse başarıyor; ve öyle şeyler başarıyor ki,

Göz gördüğüne inanmıyor.

(Ulysses girer.)

ULYSSES

Hey! Yılmayın prensler, yılmayın! Büyük Achilles

silahlanıyor,

Ağlaya ağlaya, küfür ede ede, and içiyor öç alacağına.

Uyuşmuş kanını coşturdu Achilles'in,

Bir yandan Patroclus'un yaraları, bir yandan da,

Kiminin burnu, kiminin eli kopmuş,

Delik deşik önüne gelip, Hector, Hector diye bağırın

1 Ortaçağ efsanelerine göre, yarı at yarı insan bir mahlûk. Troya savaşında Troyalıların cephesini tutmuş ve oklarıyla birçok Yunanlıyı öldürmüştür. (ç.n.)

2 Hector'un atının ismi. (ç.n.)

Perişan Myrmidonları. Bir dostunu kaybeden Ajax'ın.
Ağzı köpük saçıyor, kuşandı, çıktı ortaya.
Troilus'u arıyor gürleye gürleye. O delikanlı da bugün,
Akıl almaz, delice işler yapıyor;
Hem tedbirli, hem tedbirsiz, öyle bir atılganlıkla
Girip çıkıyor ki kavgaya,
Sanki talih, emretmiş, bütün, tuzaklardan
Galip çıkacak, herkesi yenecek.

(Ajax girer.)

AJAX

Troilus! Korkak Troilus!

(Çıkar.)

DIOMEDES

Evet, evet, orada!

NESTOR

Hadi gayret, hep beraber!

(Achilles girer.)

ACHILLES

Nerede bu Hector?

Gel, çocuk katili, gel, göster yüzünü;

Öğren neymiş Achilles'in öfkesiyle karşılaşmak!

Hector, nerdesin! Yalnız seni istiyorum!

(Çıkarlar.)

6. Sahne

(Ovada başka bir yer.)

(Ajax girer.)

AJAX

Troilus, korkak Troilus, göster kelleni!

(Diomedes girer.)

DIOMEDES

Troilus, hey! Nerede Troilus?

AJAX

Sen ne yapacaksın Troilus'u?

DIOMEDES

Haddini bildireceğim ona.

AJAX

Kumandan olsam sana yerimi veririm de,
Bu işi bırakmam sana. Troilus! Hey, Troilus!
(*Troilus girer.*)

TROILUS

Alçak Diomedes! Göster dönektir suratını, hain!
Atıma karşılık canını alayım senin!

DIOMEDES

Ha! Geldin mi?

AJAX

Onunla tek başıma savaşıcağım, çekil Diomedes.

DIOMEDES

Bu av benim! Seyirci kalamam.

TROILUS

İkiniz de gelin, kalles Yunanlılar; alın ikinize de!
(*Savaşarak, çıkarlar.*)
(*Hector girer.*)

HECTOR

Troilus'muş! Yaman dövüşüyorsun küçük kardeşim.
(*Achilles girer.*)

ACHILLES

Ha, seni görebildim! Al sana Hector!

HECTOR

İstersen, önce dinlen biraz.

ACHILLES

Nezaketin senin olsun, mağrur Troyalı.
Şükret ki silah kullanacak halde değilim.
Bunca zaman savaştan uzak kalmam, işine yaradı senin,
Ama çok geçmez, haber alırsın benden;
Şimdilik git, talihini dene.
(*Çıkar.*)

HECTOR

Uğurlar olsun.

Sana rastlayacağımı bilseydim, kendimi daha az yorardım.
Ne haber, kardeşim?

(Troilus tekrar girer.)

TROILUS

Ajax, Aeneas'ı esir aldı. Olacak iş mi bu?
Hayır şu güzel göklerde parlayan güneşe yemin, hayır!
Götüremez Aeneas! Ya ben de esir düşerim,
Ya kurtarırım Aeneas'ı. Ey kader, sesimi işit:
Bugün ölmek umurumda değil benim.

(Çıkar.)

(Muhteşem zırhlar içinde biri girer.)

HECTOR

Dur, dur. Yunanlı; tam kılıcıma göresin.
Ne o? Durmuyor musun? Zırhını çok beğendim;
Biraz buruşacak, perçinleri sökülecek ama,
Yine de alacağım onu. Dursana, hayvan!
Peki, kaç öyleyse; postun için düşeceğim peşine.

(Çıkarlar.)

7. Sahne

(Ovada başka bir yer.)

(Achilles, Myrmidon'larla girer.)

ACHILLES

Gelin şöyle etrafıma Myrmidon'larım;
İyi dinleyin söyleyeceklerimi: Ben nereye gidersem
arkamı bırakmayın.
Kimseyle sevaşmayın ama, her an hazır olun.
Kana susamış Hector'u bulduğum zaman,
Sarıverin etrafını mızraklarınızla,
Ve aman vermeden işini görün,

Haydi gelin peşimden, ayırmayın gözünüzü benden:
Kurtuluş yok, ölecek büyük Hector.

(Çıkarlar.)

(Menelaus'la Paris dövüşerek girerler.

Arkalarından Thersites gelir.)

THERSITES

Boynuzu takanla taktıran birbirlerine girdiler. Haydi öküz!
Haydi köpek! Yakala, Paris, yakala: Haydi çift kocalar!
Dayan, Paris, dayan! Öküz daha iyi dövüşüyor. Boynuz
larından sakın!

(Paris'le Menelaus çıkarlar.)

(Margarelon girer.)

MARGARELON

Gel karşıma, köle, dövüşe gel.

THERSITES

Sen de kimsin?

MARGARELON

Priam'ın piç oğluyum.

THERSITES

Ben de piçim; bayılırım piçlere: Doğuştan piç, okuldan
piç, kafadan piç, mertlikten piç, piç oğlu piç! Ayı ayıyı
ısıtır mı? Piç de piçi ısırılmaz. Dikkat et, bu savaş bizim
için belalı bir iş: Bir kahpenin oğlu, bir kahpe uğruna sa-
vaşırsa, şeytana çanak tutuyor demektir. Haydi uğurlar
olsun, piç kurusu.

MARGARELON

Canın cehenneme korkak herif!

(Çıkarlar.)

8. Sahne

(Ovada başka bir yer.)

(Hector girer.)

HECTOR

Dışın parlak, için çürükmüş;

Hayatına maloldu o güzel zırhın.

Bu günlük işim bitti; rahat bir nefes alayım:

Dinlen, kılıcım; kan ve ölüm içtin doyasıya.

(Miğferini çıkarır, kılıcını bir tarafa bırakır.)

(Achilles ve Myrmidon'lar girerler.)

ACHILLES

Bak, Hector bak, güneş batmak üzere;

Bak nasıl korkunç gece, nefes nefese geliyor ardından,

Karanlıklara gömülür gömülmez güneş,

Gün de bitecek, Hector'un hayatı da.

HECTOR

Silahsızım Yunanlı; fırsat bilme bunu.

ACHILLES

Vurun dostlar, vurun! Buydu aradığım adam.

(Hector düşer.)

İşte, Ilion, şimdi düşme sırası sende! Yıkıl artık Troya!

Yüreğin, kol gücün, bel kemiğin, şurada yatıyor.

Haydi Myrmidon'lar, bağırın hep birden

Achilles öldürdü yiğit Hector'u diye bağırın.

(Geri çekilme boruları.)

Bakın, Yunanlılar geri çekiliyor.

MYRMIDON'LARDAN BİRİ

Troyalıların da çekilme boruları çalıyor.

ACHILLES

Gecenin ejder kanatları sarıyor dünyayı,

Ve bir hakem gibi ayırıyor orduları.

Doyasıya yemek isteyen kılıcım, yarı aç kaldın,

Ama bu nefis parça sana yeter, haydi yat uyu artık.

(Kılıcını kımına koyar.)

Gelin, bağlayın ölüsünü atımın kuyruğuna,

Sürükleyeyim Troyalıyı savaş meydanında.

(Çıkarlar.)

9. Sahne

(Ovada başka bir yer.)

(Agamemnon, Ajax, Menelaus, Nestor, Diomedes
ve başkaları girerler.)

AGAMEMNON

Duyuyor musunuz, nedir bu bağrıışmalar?

NESTOR

Susun davullar!

İÇERİDEN SESLER

Achilles! Achilles! Hector öldürüldü! Achilles!

DIOMEDES

Hector ölmüş, Achilles öldürmüş onu.

AJAX

Eğer doğruysa, bırakalım yaygarayı:

Büyük Hector onun kadar değerli adamdı.

AGAMEMNON

Sabredelim şimdilik. Birimiz gitsin,

Achilles'i çadırıma çağırsın.

Hector'un ölümüyle tanrılar dostluk ettiyse bize

Büyük Troya bizimdir artık, bu çetin savaşlar bitti demektir.

(Çıkarlar.)

10. Sahne

(Ovada başka bir yer.)

(Aeneas Troyalı askerlerle girer.)

AENEAS

Hey, durun! Daha meydan elimizden gitmiş değil.

Geri dönmeyin, sakın; geceyi burada geçirelim.

(Troilus girer.)

TROILUS

Hector öldürüldü.

HEPSİ

Hector mu! Tanrılar esirgesin!

TROILUS

Öldü; katilin atına bağladılar Hector'u;
Bir hayvan gibi, sürüklüyorlar onu rezilce savaş
meydanında.

Kararın gökler, boşaltın bir an önce öfkenizi!
Geçin tahtlarınıza tanrılar, yıkın bütün Troya'yı!
Acıyın bize de kısa kesin acılarımızı,
Nasıl olsa bittik artık, uzatmayın bari!

AENEAS

Bütün ordunun cesaretini kırıyorsun prens.

TROILUS

Beni anlamadan konuşuyorsun:
Ben kaçmaktan, korkudan, ölümden behsetmiyorum;
Tanrıların ve insanların bize hazırladıkları
Bütün belalara meydan okuyorum. Hector öldü!
Bunu kim söyleyecek Priam'a, Hecuba'ya?
Kim ömrü boyunca baykuş dedirtmek istiyorsa kendine,
Gitsin Troya'ya, söylesin Hector'un öldüğünü
Öyle bir söz ki bu, bir söylendimi, Priam taş kesilir,
Kadınlar kızlar, Niobe³ gibi ağlayan, çeşmelere döner,
Buz gibi birer heykel olur delikanlılar,
Deli olur Troya, aklı başından gider. Yürüyün, ne duru
yorsunuz? Hector öldü! Ne desek boş artık.
Ama durun şu iğrenç, şu aşağılık çadırlara bakın,
Ne mağrur dikilmişler Frigya'mızın ovalarına!
Dilediği kadar erken doğsun güneş,
Delik deşik edeceğim bu çadırları! Ve sen, koca gövdeli
alçak,

Dünyanın neresine gitsen kaçamazsın kinimden;
Peşini bırakmayan vicdan azabın olacağım senin;

3 Yunan mitolojisinde, çocuklarının ölümü için ağlarken taş kesilen ve göz-
lerinden hep yaşlar damlayan bir kadının ismi. (ç.n.)

Delilerin beyni gibi, her an hayaletler doğuran vicdan
azabın.

Troya'ya dönüş boruları çalsın; ferah yürekle gidelim;
Bastırsın göz alma ümidimiz içimizdeki acıyı.

*(Aeneas Troyalı askerlerle çıkar, Troilus çıkmak
üzereyken karşı taraftan Pandarus girer.)*

PANDARUS

Hey, dinle beni, dinle!

TROILUS

Defol, kadın tellalı! Yüz karası kepezelik,
Peşini bırakmasın ömrün boyunca ve isminle anılsın daima!
(Çıkar.)

PANDARUS

Aman ne güzel bir ilaç sızlayan kemiklerime! Ah bu dünya!
Bu dünya! Bu dünya! İşte böyle hakir görürler zavallı
aracıyı. Ah hainler ve muhabbet tellalları, ne kadar canla
başla çalışırsınız ve ne kötü karşılanırsınız sonunda! Neden
çabamız bunca sevilir de, işimiz bunca sevimsiz bulunur?
Nasıl bir şiirle anlatmalı bunu? Neye benzetmeli?
Bir düşüneyim bakayım:

Arı vardır vız vız eder sevinçten,
Kaldıkça balı, işledikçe iğnesi;
Ama zehirli kuyruk, gitti mi elden,
Ne bal kalır ne tatlı dil, biter hepsi.

Canım kadın sarrafları, yazın da asın bunu duvarlara:

Pandarus sülalesinden kim varsa içinizde,
Baksın da hüngür hüngür ağlasın akibetime;
Ağlayamazsanız inleyin hiç değilse,
Bana değil, kendi sızlayan kemiklerinize.
Kadınlı erkekli kapı kulları şehvetin,
İki ay sonra gelin, vasiyetimi dinleyin.

Hemen söyledim ama korkarım saldırır üstüme,
Winchester'in frengili kazları tıslar.
O zamana kadar ecel terleri döker, derdime deva ararım,
Vakti gelince de miras kalır size hastalıklarım.

(Çıkar.)

William Shakespeare (1564-1616): Oyunları ve şiirlerinde insanlık durumlarını dile getiriş gücüyle yaklaşık 400 yıldır bütün dünya okur ve seyircilerini etkilemeyi sürdüren efsanevi yazar, Troilus ve Cressida'da Troya Savaşı'nın yedinci yılından bir kesit sunar. Shakespeare'de sıkça karşılaştığımız savaş ve aşk temalarının birlikte işlendiği bu oyun, hem tragedyaya hem de komedyaya özgü nitelikler taşıdığından bir traji-komedyaya olarak değerlendirilmektedir. İlk kez 1609 yılında basılan bu eserin 1603 yılı civarında yazıldığı tahmin edilmektedir.

W. SHAKESPEARE - BÜTÜN ESERLERİ: 29

Sabahattin Eyüboğlu (1909-1973): Hasan Âli Yücel'in kurduğu Tercüme Bürosu'nun başkan yardımcısı ve Cumhuriyet döneminin en önemli kültür insanlarından biriydi. Tek başına ya da imece usulü yaptığı çeviriler, Hayyam'dan Montaigne'e, Platon'dan Shakespeare'e kadar, dünya kültürünün doruk adlarındandı.

Mina Urgan (1915-2005): Gerek yazıları ve çevirileri gerekse dersleri ve konferanslarıyla kültür hayatımızın en iz bırakan hocalarındandı.

